

SPIS TREŚCI

1.WPROWADZENIE.....	5
1.1. <i>Istota strategii rozwoju</i>	5
1.2. <i>Metoda i etapy opracowywania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szydłowiec</i>	5
Część I	
DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO MIASTA I GMINY SZYDŁOWIEC.....	8
1. POŁOŻENIE I RELACJE ZEWNĘTRZNE.....	8
1.1. Obszar i usytuowanie gminy Szydłowiec.....	8
1.2. Powiązania z układem zewnętrznym.....	9
1.2.1. Powiązania komunikacyjne.....	9
1.2.2. Powiązania infrastrukturalne.....	10
1.2.3. Powiązania przyrodnicze.....	10
1.3. Konkurenci zewnętrzni.....	11
1.4. Oddziaływanie sąsiednich ośrodków na miasto i gminę Szydłowiec	12
ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	14
Osadnictwo i struktura użytkowania terenów.....	14
2.2. Komunikacja i infrastruktura techniczna.....	15
2.2.1. Drogi i komunikacja.....	15
2.2.2. Transport zbiorowy.....	18
2.2.3. Transport kolejowy.....	19
2.3. Gospodarka wodno-ściekowa.....	18
2.3.1. Ujęcia wodne.....	18
2.3.2. Sieć wodociągowa.....	19
2.3.3. Sieć kanalizacyjna.....	19
2.4. Sieć ciepłownicza.....	20
2.4.1. Główne źródła ciepła.....	20
2.4.2. System przesyłu i dystrybucji ciepła.....	21
2.5. Zaopatrzenie w gaz.....	22
2.6. Elektroenergetyka.....	22
2.7. Sieć telekomunikacyjna.....	23
2.8. Składowiska komunalne i przemysłowe.....	23
2.9. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego.....	24
2.9.1. Rezerваты przyrody.....	24
2.9.2. Pomniki przyrody.....	24
2.9.3. Użytki ekologiczne.....	24
2.9.4. Parki zabytkowe.....	25
2.9.5. Obszary krajobrazu chronionego.....	25

2.10. Środowisko kulturowe.....	25
3. ŚRODOWISKO.....	28
3.1. Rzeźba terenu.....	28
3.2. Klimat.....	29
3.3. Zasoby wodne.....	30
3.3.1. Wody powierzchniowe.....	30
3.3.2. Wody podziemne.....	31
3.4. Retencja wód.....	33
3.5. Gleby.....	33
3.6. Zasoby surowców mineralnych.....	34
3.6.1. Lokalizacja i charakterystyka złóż.....	34
3.7. Lasy.....	35
3.8. Dolesienia.....	35
4. SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA.....	36
4.1. Charakterystyka.....	36
4.1.1. Struktura demograficzna.....	39
4.1.2. Problem bezrobocia.....	40
4.2. Jakość życia mieszkańców.....	42
4.2.1. Warunki mieszkaniowe.....	42
4.2.2. Bezpieczeństwo publiczne.....	44
4.3. Infrastruktura społeczna.....	48
4.3.1. Oświata.....	48
4.3.2. Opieka zdrowotna.....	50
4.3.3. Pomoc społeczna.....	52
.....	
4.3.4. Kultura, sport, rekreacja i turystyka.....	55
5. GOSPODARKA.....	59
5.1. Gospodarka pozarolnicza.....	59
5.1.1. Charakterystyka.....	59
5.1.2. Instytucje otoczenia biznesu.....	60
5.2. Rolnictwo.....	61
5.2.1. Produkcja roślinna.....	62
5.2.2. Produkcja zwierzęca.....	62
5.2.3. Obsługa rolnictwa.....	62
6. FINANSE.....	63
6.1. Budżet gminy.....	63
6.2. Majątek gminy.....	68

7. SCHEMAT ORGANIZACYJNY URZĘDU MIEJSKIEGO W SZYDŁOWCU 69

CZĘŚĆ II STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY

I. WPROWADZENIE.....	71
II. OGÓLNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SZYDŁOWIEC...	72
1. Wnioski z diagnozy.....	72
2. Analiza strategiczna SWOT.....	72
3. Priorytetowe kierunki rozwoju miasta i gminy.....	83
4. Scenariusze rozwoju miasta i gminy.....	85
5. Misja i wizja rozwoju miasta i gminy.....	86
6. Cele rozwoju miasta i gminy Szydłowiec.....	87
III. SYSTEM WDRAŻANIA.....	113
IV. MONITOROWANIE, OCENA I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA.....	114
V. WYKORZYSTANIE PROGRAMÓW POMOCOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ PRZEZ SAMORZĄD GMINY.....	116

CZĘŚĆ III PLAN ROZWOJU LOKALNEGO MIASTA I GMINY

I. WPROWADZENIE.....	119
1. Cel opracowania Planu Rozwoju Lokalnego.....	119
II. PLAN ROZWOJU LOKALNEGO MIASTA I GMINY SZYDŁOWIEC.....	120
1. Etapowanie.....	120
2. Finansowanie.....	120
3. Aktualizacja.....	121
4. Opis programw.....	121
Zadania przewidziane do realizacji w latach 2005 – 2006.....	122
Program 1 – Budowa i modernizacja ulic i dróg na terenie miasta i gminy.....	122
Program 2 – Budowa i modernizacja lokalnej infrastruktury technicznej.....	124
Program 3 – Rozwój bazy materialnej oświaty.....	126
Zadania przewidziane do realizacji w latach 2007 – 2013.....	128
III. PLAN FINANSOWY.....	129
1. Budżet gminy.....	129
2. Źródła finansowania zadań	130
IV. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	132
V. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	134
VI. MONITOROWANIE, OCENA I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA.....	135
1. System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego.....	135
2. Sposoby oceny Planu Rozwoju	135

	Lokalnego.....	136
3.	Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi.....	136
4.	Informacja i promocja Planu Rozwoju Lokalnego.....	

1. WPROWADZENIE

Najbliższe kilkanaście lat będzie ważnym okresem dla miasta i gminy Szydłowiec. Aby w znaczący sposób podnieść rangę gminy, poprawić warunki życia ludności oraz zapewnić dalszy wzrost atrakcyjności lokalizacyjnej i przyciągnąć niezbędny dla rozwoju gminy kapitał, należy prowadzić planowe, systematyczne oraz skoordynowane działania realizacyjne w skali gminy jak i całego powiatu. Podstawą dla tych działań powinna być jasno określona polityka władz połączona z konsekwentnym dążeniem do wytyczania długookresowych i realistycznie określonych celów rozwojowych, które zapewnią sprawność działania i zdolność do szybkiego reagowania na zmienne sytuacje i nowe zjawiska społeczno-gospodarcze zachodzące w kraju i na świecie. Priorytetowymi działaniami winny stać się przedsięwzięcia zmierzające do likwidacji barier i dysproporcji rozwojowych.

Kwestia ta jest o tyle istotna, że wraz z przemianami ustrojowymi i społeczno-gospodarczymi w kraju, województwie czy regionie, gmina Szydłowiec uzyskuje szansę stania się znaczącym miastem nie tylko w skali powiatu czy województwa ale i Europy. Szansę tę stwarza m. in. członkostwo Polski w Unii Europejskiej, w wyniku której kształtuje się nowy, środkowoeuropejski region o postępującej integracji różnych interesów politycznych, społecznych i gospodarczych, w którym Szydłowiec może wykorzystać swoje korzystne usytuowanie w centrum struktury istniejących sieci transportowych Polski, bowiem leży na obszarze tranzytu transeuropejskiego. Wykorzystanie tej szansy jest możliwe, ponieważ gmina posiada znaczny potencjał gospodarczy i intelektualny a mieszkańcy wykazują wysoką aktywność i przedsiębiorczość.

1.1. Istota strategii rozwoju

Dokumentem określającym politykę władz jest strategia będąca koncepcją świadomego i systemowego sterowania długookresowym rozwojem gminy.

Strategia ze swojej istoty ma charakter ogólny, ponieważ musi koncentrować się na sprawach najistotniejszych. Przedstawia uwarunkowania oraz określa podstawowe cele i kierunki rozwoju. W dalszym etapie jest podstawą do opracowania szczegółowych programów rozwoju poszczególnych dziedzin (np. infrastruktury technicznej, rozwoju kultury, nauki, polityki ekologicznej, itp.), strategicznych z punktu widzenia funkcjonowania i rozwoju całej gminy. Realizacja tych programów będzie jednocześnie realizacją strategii.

Każdą strategię rozwoju powinny charakteryzować dwie główne cechy: **elastyczność i ciągłość**. Oznacza to, że zapisy strategii i ich wdrażanie powinny być stale monitorowane i weryfikowane w zależności od szybko zmieniającego się otoczenia zewnętrznego, jak również zasobów gminy. Możliwość wprowadzania zmian w zapisach dokumentu strategicznego ma zachować ciągłość jej realizacji, świadczyć o tym, iż strategia ta „żyje”, dzięki czemu możliwe staje się osiągnięcie celów przyjętych w trakcie jej tworzenia.

1.2. Metoda i etapy opracowywania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szydłowiec

Nie ma jednego, uniwersalnego modelu czy wzorca opracowywania strategii. Jej ostateczny kształt zawsze zależy od specyfiki konkretnej jednostki, dla której się ją wykonuje, zaawansowania procesu planowania, dostępności materiałów źródłowych i statystycznych oraz przyjętej polityki władz. Ważny jest stopień przewidywalności otoczenia i planowanie w długim okresie.

Planowanie strategiczne to systematyczna metoda radzenia sobie ze zmianami, budowania konsensusu obejmującego całą społeczność oraz tworzenia wspólnej wizji lepszej przyszłości gospodarczej. Jest to proces twórczy, którego celem jest zidentyfikowanie najważniejszych zjawisk oraz uzgodnienie wiarygodnych celów, zadań i strategii, których realizacja będzie dotyczyć tych zagadnień. Planowanie strategiczne to proces uspołeczniony, czyli mieszkańcy danej społeczności dają władzy przyzwolenie do działania. Lokalni liderzy zarówno ci z sektora publicznego jak i prywatnego muszą osiągnąć konsensus, co do wizji przyszłości gospodarczej gminy, a następnie podjąć współpracę w celu realizacji tego, co jest niezbędne i pożyteczne dla stworzenia tej przyszłości. Plan strategiczny musi stanowić własność całej społeczności.

Uspołecznienie procesu tworzenia strategii przede wszystkim pozwala na uporządkowane sformalizowanie wielu pomysłów i propozycji funkcjonujących w różnych środowiskach społecznych, gospodarczych, politycznych i zawodowych. Z tej racji już sam etap tworzenia strategii jest początkiem procesu integracji społeczności lokalnej.

Punktem wyjścia do sformułowania strategii rozwoju jest opracowanie raportu o stanie miasta i gminy. Zawiera on dane, charakteryzujące zmiany i tendencje w głównych obszarach życia społeczno-gospodarczego, dotyczące przede wszystkim: sytuacji demograficznej, struktury gospodarczej, rynku pracy, infrastruktury technicznej.

Raport o stanie miasta i gminy jest wynikiem prac zespołu Agencji Zarządu Nieruchomości i Rozwoju Regionalnego w Radomiu, Komitetu Sterującego, pracowników samorządowych, społeczności lokalnej, przedstawicieli stowarzyszeń i innych organizacji funkcjonujących na terenie gminy.

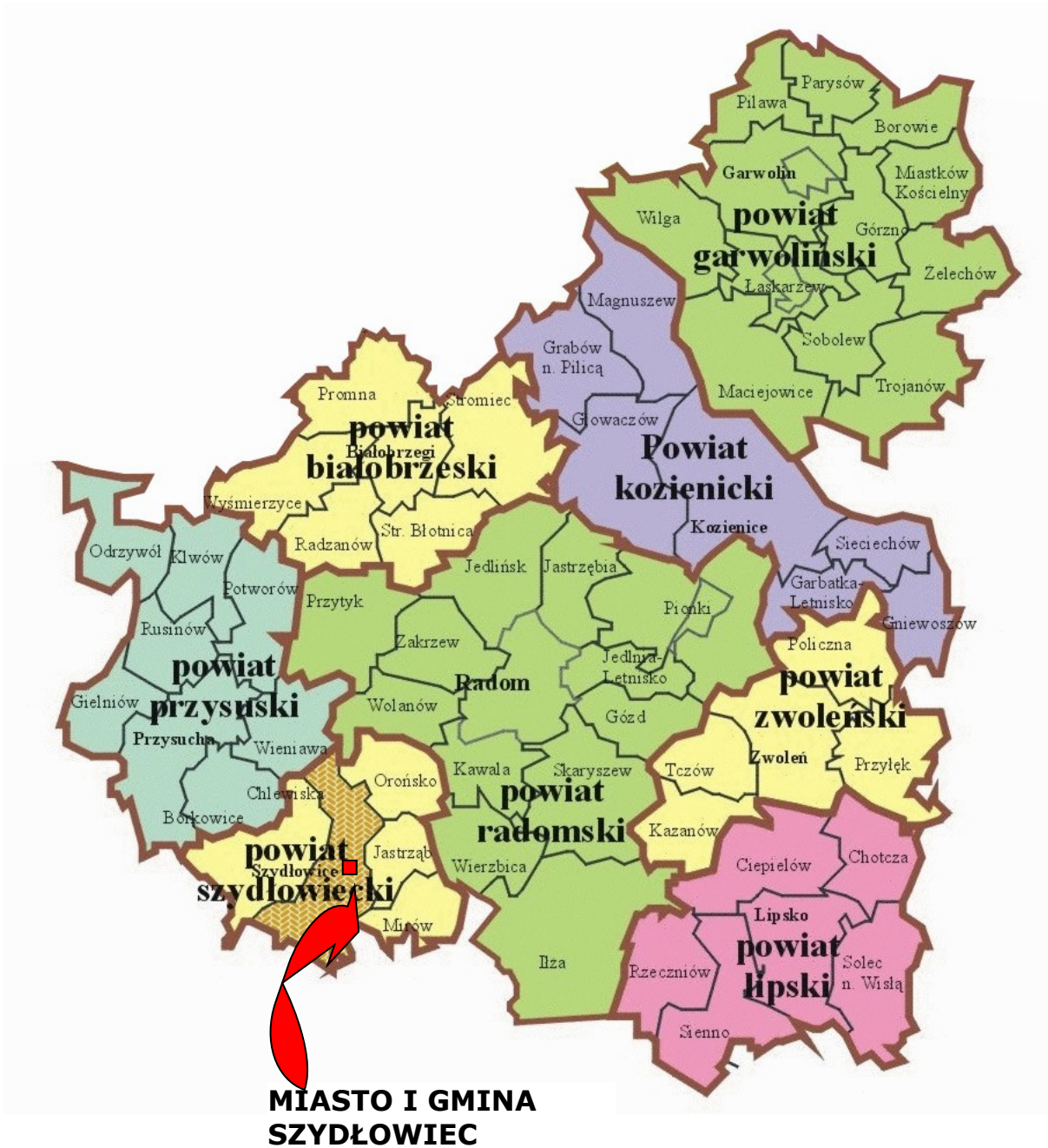
Następnym etapem prac jest przeprowadzenie analizy SWOT. Wynikiem tych prac jest wskazanie mocnych i słabych stron gminy na dzień dzisiejszy oraz szans i zagrożeń na przyszłość. Identyfikacja mocnych i słabych stron gminy jest efektem badania jej potencjału społeczno-ekonomicznego oraz jej zdolności do przetrwania i rozwoju. Analiza tych relacji jest bardzo przydatna przy konstruowaniu celów strategicznych i konkretnych zadań realizacyjnych.

Obszary strategiczne to zhierarchizowane, najważniejsze dla rozwoju gminy obszary problemowe, wyznaczające kierunki koncentracji działań władz samorządowych i społeczności lokalnej rokujące największe szanse na jej szybki rozwój i to zgodnie z nakreśloną wizją. W ramach wybranych obszarów strategicznych określa się cele strategiczne oraz środki służące do ich realizacji, definiowane jako konkretne zadania realizacyjne.

Raport o stanie Miasta i Gminy Szydłowiec przygotowany został w oparciu o następujące źródła informacji. Były to:

- dane pochodzące z publikacji i opracowań statystycznych, w tym ze spisu powszechnego z roku 2002,
- dane zebrane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Szydłowiec,
- szczegółowe informacje oraz zestawienia danych uzyskane z Urzędu Miejskiego w Szydłowcu,
- wnioski zebrane podczas sesji planowania strategicznego z udziałem liderów lokalnych.

MIASTO I GMINA SZYDŁOWIEC NA TLE SUBREGIONU RADOMSKIEGO

CZĘŚĆ I

DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO MIASTA I GMINY SZYDŁOWIEC

1. Położenie i relacje zewnętrzne

1.1. Obszar i usytuowanie gminy Szydłowiec

Miasto i gmina Szydłowiec położona jest w południowej części województwa mazowieckiego, w odległości 28 km od Radomia, granicząc:

- od północy z powiatem radomskim - ziemskim,
- od południa z powiatem skarżyskim (woj. świętokrzyskie),
- od wschodu z gminami Mirów, Jastrząb i Orońsko (powiat szydłowiecki),
- od zachodu z gminą Chlewiska (powiat szydłowiecki).

W nowym podziale administracyjnym kraju od 1999r. Szydłowiec jest siedzibą powiatu. Zajmuje powierzchnię ogólną – 13.815 ha (138,15 km²), z czego miasto – 2.193 ha, a gmina – 11.622 ha.

Użytki rolne w gminie stanowią ok. 56 %, użytki leśne ok. 36 %.

W skład administracyjny gminy Szydłowiec wchodzi następujące miejscowości (sołectwa):

- 1.BARAK - sołectwo Wola Korzeniowa
 - 2.CHUSTKI - sołectwo
 - 3.CIECHOSTOWICE - sołectwo
 - 4.DŁUGOSZ – sołectwo Rybianka
 - 5.HUCISKO - sołectwo
 - 6.JANKOWICE - sołectwo
 - 7.KORZYCE - sołectwo
 - 8.KRZCIĘCIN - sołectwo
 - 9.ŁAZY - sołectwo
 - 10.MAJDÓW - sołectwo
 - 11.MARYWIL – sołectwo Rybianka
 - 12.MSZADLA – sołectwo Jankowice
 - 13.OMIĘCIN - sołectwo
 - 14.RYBIANKA - sołectwo
 - 15.SADEK - sołectwo
 - 16.SZYDŁÓWEK - sołectwo
 - 17.ŚWIERCZEK - sołectwo
 - 18.ŚWINIÓW - sołectwo
 - 19.WILCZA WOLA - sołectwo
 - 20.WOLA KORZENIOWA - sołectwo
 - 21.WYSOCKO - sołectwo
 - 22.WYSOKA - sołectwo
 - 23.ZASTRONIE - sołectwo
 - 24.ZDZIECHÓW – sołectwo
- oraz
- 25.SZYDŁOWIEC - miasto

Obszar gminy położony jest w północnej, brzeżnej strefie makroregionu Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej obejmującej dwa mezoregiony - Garb Gielniowski i Przedgórze Iłżeckie. Południowa część gminy znajduje się na obszarze lasów przysusko-szydłowieckich związanych z Krainą Gór Świętokrzyskich.

Dominujące znaczenie tak dla aktualnej sytuacji jak i dla planowania przewidywanych kierunków rozwoju gminy i miasta Szydłowiec ma fakt peryferyjnego usytu-

owania na południowych kresach regionu mazowieckiego, na granicy z województwem świętokrzyskim. Wszelkie tworzone na szczeblu regionalnym analizy planistyczne oraz strategiczne potwierdzają bowiem wyjątkowe zróżnicowanie terenu Mazowsza pod względem czynników rozwoju społeczno-gospodarczego. Skutkuje to bardzo dużym i wciąż powiększającym się rozwarstwieniem w poziomie rozwoju różnych gałęzi życia gospodarczego, co z kolei przekłada się wprost na zróżnicowanie warunków życiowych mieszkańców różnych subregionów Mazowsza.

Usytuowanie gminy zostało poddane szczegółowej analizie w kontekście powiązań z układem zewnętrznym, potencjalnych konkurentów zewnętrznych oraz oddziaływania ościennych ośrodków administracyjnych na miasto i gminę Szydłowiec.

1.2. Powiązania z układem zewnętrznym

1.2.1. Powiązania komunikacyjne

Zasadnicze znaczenie dla zewnętrznych powiązań komunikacyjnych gminy i miasta Szydłowiec w ujęciu ponadregionalnym ma oś północ-południe. Wynika to z przebiegającej przez miasto Szydłowiec drogi krajowej nr 7 oraz linii kolejowej państwowego znaczenia.

Co do linii kolejowej nr 8, to wprawdzie teoretycznie stanowić ona może wyjątkowo atrakcyjną alternatywę komunikacji Szydłowca z większymi ośrodkami. W praktyce jednak obecna niezadawalająca sytuacja finansowa i organizacyjna kolei w połączeniu z brakiem właściwie skonstruowanej koncepcji regionalnego transportu zintegrowanego marginalizuje nieco tę formę transportu.

Teren gminy przecina z północy na południe inny istotny szlak komunikacyjny jakim jest droga międzynarodowa E-77 (krajowa nr 7): Gdańsk-Chyżne. Tym samym gmina Szydłowiec wpisuje się w ogólną charakterystykę województwa mazowieckiego, które to ze względu na swoje specyficzne usytuowanie w centrum struktury istniejących sieci transportowych Polski, stanowi węzłowy obszar tranzytu transeuropejskiego. Znaczenie to teoretycznie może jednak w bliskiej przyszłości stracić region Mazowsza, a co za tym idzie i pośrednio gmina Szydłowiec, na rzecz województwa łódzkiego lub dolnośląskiego. Jest to przewidywany skutek realizacji projektowanej sieci autostrad, odpowiednio wschód-zachód i północ-południe.

W przypadku drogi nr 7, która w przyszłości stanowić będzie alternatywę dla autostrady A1, może spowodować, iż nie nastąpi tu spadek natężenia ruchu.

Jakkolwiek do końca ciężko przewidzieć skutki, jakie będzie niosła ze sobą budowa sieci autostrad, to przewidywany wzrost natężenia ruchu na trasie E77 może być związany ze wzrostem ogólnej liczby pojazdów mechanicznych w Polsce. Wymusza to planowaną jej modernizację do parametrów technicznych trasy ekspresowej. Na dzień dzisiejszy wyeliminowano już tzw. „wąskie gardło” w Biało-brzegach poprzez wybudowanie obwodnicy tego miasta. Wciąż jednak na odcinku Szydłowiec-Warszawa funkcjonują trudniejsze do usunięcia punkty utrudniające ruch, takie jak wlot do stolicy w rejonie miejscowości Janki czy miejski odcinek trasy w Radomiu.

Na obszarze samej gminy Szydłowiec aż tak newralgiczne punkty nie występują, jednak i tu w dłuższej perspektywie niezbędne wydają się działania modernizacyjne obejmujące: budowę obwodnicy w Chustkach, powstanie bezkolizyjnych węzłów z drogami powiatowymi i drogą wojewódzką, a docelowo budowę drugiej nitki (jezdni) samej drogi E-77.

Odbývająca się na osi wschód-zachód komunikacja z innymi miejscowościami południowej części województwa mazowieckiego ze względu na raczej niewielki stopień rozwoju gospodarczego i przede wszystkim brak istotniejszych związków funkcjonalnych w ramach tego obszaru, charakteryzuje się stosunkowo niewielkim natężeniem. Realizowana jest głównie za pomocą drogi wojewódzkiej nr 727, która to zapewnia - patrząc w kierunku zachodnim - połączenie z Przysuchą (a dalej z Opocz-

nem i Łodzią) oraz – patrząc w kierunku wschodnim - z Wierzbicą i dalej Skaryszewem lub Iłżą, Lipskiem, Solcem n/Wisłą. Z punktu widzenia gminy i miasta Szydłowiec podstawowym problemem jest potrzeba wytyczenia alternatywnego przebiegu drogi po północnej stronie miasta, a to w związku z obecnym konfliktowym przebiegiem przez niemal centrum obszaru miejskiego.

1.2.2. Powiązania infrastrukturalne

Występowanie na terenie gminy systemów przesyłowych stanowiących części sieci energetycznych i gazociągów a także sieci telekomunikacyjnych o znaczeniu ponadlokalnym trwale wiąże infrastrukturę gminy i miasta Szydłowiec z układem zewnętrznym.

Na obszarze gminy występują sieci telekomunikacji przewodowej w tym światłowodowej, np. fragmenty linii światłowodowych Radom-Kielce, Jastrząb-Chlewiska.

Rozwój zaopatrzenia obszaru gminy w gaz ziemny będzie możliwy po wybudowaniu nowego wysokoprężnego gazociągu od węzła umiejscowionego w Bogusławicach do stacji redukcyjno-pomiarowej w Przysusze, wraz z odgałęzieniem do Szydłowca.

W elektroenergetyce powiązania infrastrukturalne realizowane są poprzez funkcjonujące na tym terenie linie przesyłowe wysokiego napięcia relacji Rożki-Szydłowiec i Szydłowiec-Skarżysko (110 kV) oraz linii z Rożek do Tarnowa i Jaworzna (220 kV), które zarządzane są przez Rejon Energetyczny Najwyższych Napięć w Radomiu. Natomiast występujące na terenie gminy pozostałe sieci elektroenergetyczne (tj. średniego i niskiego napięcia) administrowane są przez Rejonowy Zakład Energetyczny z siedzibą w Skarżysku-Kamiennej.

Nie stanowią natomiast przedmiotu niniejszego przedstawienia zewnętrzne powiązania gminy i miasta Szydłowiec z ościennymi gminami w zakresie gospodarki odpadami. Spowodowane jest to faktem, iż na obecnym etapie rozwoju tej gospodarki w regionie powiązania te nie cechują się trwałym charakterem.

1.2.3. Powiązania przyrodnicze

Środowisko przyrodnicze gminy i miasta Szydłowiec wykazuje powiązania zewnętrzne z innymi terenami przede wszystkim w takich obszarach jak:

- zwarte kompleksy leśne,
- wielkoobszarowe formy ochrony prawnej przyrody,
- zbiorniki wód podziemnych,
- system zlewniowych wód powierzchniowych.

Elementy systemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym reprezentują na obszarze gminy większe zespoły leśne z enklawami lasów szczególnie chronionych oraz rozległe tereny łąk i torfowisk w zlewni rzeki Radomki (dolina rzeki Szabasówki). Co do zasady jednak łącznie w przypadku gminy Szydłowiec winien być przedstawiony problem zwartych kompleksów leśnych i wielkoobszarowych form ochrony prawnej przyrody. Wykazany bowiem w systemie krajowej sieci ekologicznej „ECONET-POLSKA” węzłowy obszar systemu przyrodniczego o znaczeniu krajowym pokrywa się z Obszarem Krajobrazu Chronionego „Lasy Przysusko-Szydłowieckie”, obejmującym swym zasięgiem wiele gmin południowo-zachodniego wycinku województwa mazowieckiego.

Podsumowując zagadnienia dotyczące powiązań przyrodniczych w zakresie zlewni wód powierzchniowych i zbiorników wód podziemnych na pierwszy plan wysunąć należy problem tzw. kierunków potencjalnych oddziaływań oraz zagadnienie wrażliwości zasobów wodnych na zanieczyszczenie.

Decydujące znaczenie mają tu następujące fakty:

- a) niekorzystna budowa geologiczna dużej części obszaru gminy Szydłowiec,
- b) położenie gminy Szydłowiec w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Szydłowiec-Goszczewice”,
- c) funkcjonowanie potencjalnych źródeł skażeń takich jak np. nielegalne składowiska odpadów w wyrobiskach.

To wszystko w połączeniu z faktem, iż układ zewnętrzny nie może być źródłem zanieczyszczenia cieków powierzchniowych występujących na obszarze gminy (gdyż obszar ten stanowi stosunkowo odległe rejony zlewni rzek Kamiennej - południowa część gminy i Radomki - część północna) wskazuje, iż większe znaczenie ma tu niekorzystne oddziaływanie gminy i miasta Szydłowiec na otoczenie niż otoczenia na gminę i miasto.

1.3. Konkurenci zewnętrzni

Problem konkurencji zewnętrznej dla gminy i miasta Szydłowiec poddać trzeba analizie w kontekście geograficznym, ograniczonym do podobnej wielkości ośrodków leżących na obszarze południowego krańca Mazowsza. Do podmiotów tych zaliczyć należy miasta i gminy:

- Iłża,
- Lipsko,
- Przysucha,
- Zwoleń.

Wszystkie te jednostki samorządowe posiadają bowiem niemal identyczne mocne i słabe strony, istotne w kontekście tak atrakcyjności jako miejsca zamieszkania, jak i atrakcyjności lokalizacyjnej dla wybranych funkcji gospodarczych, że wymienimy w tym miejscu podobną: strukturę sieci osadniczej, zaludnienie i demografię, usytuowanie, specyfikę związków z większymi ośrodkami administracyjnymi, warunki naturalne, strukturę produkcji i zatrudnienia.

Wychodząc z powyższego założenia jasno widać, iż połączenia z Warszawą i Radomiem w ramach drogi krajowej nr 7 i linii kolejowej nr 8, dają gminie Szydłowiec pewną przewagę, nad pozbawionymi takich atutów konkurentami. Łączy się to z faktem, iż ciągi komunikacyjne dają potencjalne możliwości odnośnie szybszego rozwoju turystyki i rekreacji oraz stwarzają dogodne warunki lokalizacyjne dla funkcji produkcyjnych.

Oczywiście poza dogodną siecią drogowo-kolejową wyjątkowo istotne dla rozwoju funkcji turystyki i rekreacji, a co za tym idzie i dla warunków życia mieszkańców, są warunki naturalne. W tej dziedzinie w przypadku gminy i miasta Szydłowiec i wyżej wymienionych konkurentów nie występują znaczące różnice wyróżniające dodatnio lub ujemnie któryś z podmiotów, gdyż wszystkie te jednostki posiadają pewne atuty. W przypadku Szydłowca takim wyróżnikiem i atutem mogą być np. unikalne w skali całego regionu złoża surowców naturalnych, zwłaszcza piaskowca. Jeszcze na przełomie lat 80-tych i 90-tych XX wieku było tu zaledwie 6 eksploatowanych złóż piaskowca, a w obecnej chwili eksploatacja ma miejsce już w 33 kopalniach prowadzących rozwój przemysłu wydobywczego i obróbki kamienia.

Nadto bardzo pozytywnym wyróżnikiem Szydłowca na tle rywali są elementy środowiska kulturowego np. zachowany w dobrym stanie miejski układ urbanistyczny i cenne zabytki.

1.4. Oddziaływanie sąsiednich ośrodków na miasto i gminę Szydłowiec

Problem oddziaływania innych ośrodków na miasto i gminę Szydłowiec rozważyć należy w kontekście wpływu, jaki na rozwój – bądź stagnację - tego terenu ma lub może mieć bliskość (czy też względna bliskość) następujących ośrodków oddziaływania:

- Radom (odległy o ok. 28 km),
- Kielce (ok. 44 km),
- Skarżysko-Kamienna (ok. 12 km),
- Warszawa (ok. 130 km).

Radom i Kielce

Dwa pierwsze miasta będące najbliższymi położonymi ośrodkami usług o charakterze ponadlokalnym, a także centrami akademickimi, ze względu na istotne (zwłaszcza w przypadku Radomia) kłopoty związane z restrukturyzacją gospodarki, nie oferują atrakcyjnych rynków pracy. W przypadku Kielc, gdzie problemy restrukturyzacyjne były nieco mniejsze, decydujące znaczenie ma spore oddalenie od Szydłowca, a także fakt, iż między Szydłowcem a Kielcami znajduje się jeszcze ośrodek skarżyski. Podsumowując oddziaływanie czynników rozwojowych z tych ośrodków prawie nie sięga Szydłowca.

Siłą rzeczy z tych dwóch ośrodków Radom wywiera jednak znaczny wpływ na miasto i gminę Szydłowiec, będąc dawną stolicą województwa radomskiego i głównym ośrodkiem administracyjnym i usługowym południowego Mazowsza. Wobec niskiego stopnia innowacyjności produkcji i niskiej kultury zarządzania, śladowego nasycenia wysokimi technologiami, niedoinwestowania oraz braku zaplecza B+R zapasę większości gałęzi tamtejszego przemysłu tj.: elektromaszynowego, skórzanego i zbrojeniowego nie została zrównoważona nawet poprzez dosyć dynamicznym wzrost aktywności gospodarczej w sektorze prywatnym MSP na początku lat 90-tych.

Wszystko to z kolei przełożyło się na bardzo wysoką stopę bezrobocia będącą przyczyną podwyższonego poziomu patologii społecznych, takich jak: przestępczość, ubóstwo czy wykluczenie społeczno-ekonomiczne. Niemal 1/3 z bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż 2 lata.

Paradoksalnie jednak ujemne procesy ekonomiczne i społeczne zachodzące w Radomiu mogą być i szansą dla gminy Szydłowiec, a przynajmniej dla tych jej terenów, które położone w pobliżu drogi E77 mają z Radomiem wyjątkowo dobre połączenie. Bowiem procesy te związane są z poszukiwaniem przez inwestorów tańszego miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej lub do zamieszkania, nawet na obszarach znacznie oddalonych od strefy zurbanizowanej miasta. Spodziewać się można, iż tereny z dostępem do przynajmniej podstawowej infrastruktury techniczno-społecznej, cechujące się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego, a przy tym bezpieczne, mogą być konkurencyjne w stosunku do ośrodka radomskiego.

Poza tym już teraz Radom generuje duże zapotrzebowanie na funkcje wypoczynku weekendowego i rekreacji w odniesieniu do obszarów oddalonych o ok. 100 km od tego ośrodka. Przy założeniu pewnej poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców tendencje te zapewne będą się nasilać.

Mimo degradacji miasta, Radom świadczy też szeroki zakres pozostałych usług publicznych o charakterze ponadlokalnym, a także jest dosyć szybko rozwijającym się centrum akademickim. Natomiast dogodne połączenia komunikacyjnych z Warszawą mogą sprawić, że w przyszłości miasto stanie się ośrodkiem równoważenia rozwoju dla południowej części województwa mazowieckiego.

Skarżysko-Kamienna

Ze względu na jego bliskość i dogodne połączenia komunikacyjne, mimo, iż jest ośrodkiem o znacznie niższej randze niż Radom czy Kielce, to jednak wywiera nawet bardziej zauważalny wpływ jako ośrodek usługowy. Szczególnie odnosi się to do miejscowości z południowej części gminy Szydłowiec, np. Majdowa.

W związku z upadkiem tradycyjnych gałęzi przemysłu jak i ze względu na przynależność do innego województwa, powiązania tak ze Skarżyskiem-Kamienną jak i z innymi ośrodkami historycznego Centralnego Okręgu Przemysłowego (Starachowicami, Ostrowcem Świętokrzyskim), z którymi niegdyś Szydłowiec tworzył wspólny obszar funkcjonalny, systematycznie tracą na znaczeniu. Spodziewać się można dalszego postępu tego procesu w związku z sytuacją, iż programowana na szczeblu różnych województw polityka rozwoju regionalnego, napotykać będzie na bariery administracyjne w stosunku do obszarów zlokalizowanych na stykach różnych regionów.

Warszawa

Oddziaływanie metropolii warszawskiej jest zauważalne głównie poprzez powiązania komunikacyjne przebiegające przez obszar gminy lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie tj. przez ruch tranzytowy. Obecnie jedynie Warszawa i w mniejszym stopniu Kraków stanowią poważniejsze generatory ruchu na arteriach tranzytowych przechodzących przez obszar gminy Szydłowiec i właśnie tylko oś północ-południe (Warszawa-Kraków) realnie oddziałuje na rozwój gminy. Natomiast oś wschód-zachód przebiega zasadniczo poza obszarem miasta i gminy Szydłowiec, jednak w przyszłości, zależnie od rozwoju sytuacji oraz zrealizowanych rozwiązań komunikacyjnych (np. budowa mostu na Wiśle w rejonie Solca), niewykluczone, iż może zyskać na znaczeniu.

Powiązania tranzytowe metropolii warszawskiej z innymi ważnymi ośrodkami niosą jednak nie tylko korzyści, ale i zagrożenia. Bardzo często np. na skutek tzw. „efektu korytarza” uczestnictwo terenów „przytranzytowych” w superatach płynących z tranzytu bywa bardzo ograniczone. Przykładem może być marginalizacja miasta Szydłowca na skutek budowy obwodnicy miejskiej koniecznej dla modernizacji trasy E77.

Bardzo dobre warunki komunikacji z Warszawą w ramach drogi krajowej nr 7 i w mniejszym stopniu linii kolejowej niosą ze sobą liczne korzyści. Jej dostępność jako najważniejszego w kraju ośrodka akademickiego, można klasyfikować jako atut. Pewne, nie do końca wykorzystywane, znaczenie ma ewentualnie również i pośrednictwo Warszawy w transferze innowacji i technologii. Dotyczy to głównie importu technologii, dokonywanego za pośrednictwem zlokalizowanych w Warszawie przedstawicielstw firm zagranicznych.

Stolica stanowi w sposób naturalny główne centrum obsługi gospodarki rynkowej (agencje, banki, urzędy centralne, etc.), a także ważne centrum logistyczne.

Kto wie jednak, czy z punktu widzenia gminy i miasta Szydłowiec nie najważniejsze jest to, że metropolia warszawska generuje bardzo duże zapotrzebowanie na funkcje wypoczynkowo-rekreacyjne nawet w odległych od siebie rejonach.

Dodatkowo emerytowani mieszkańcy aglomeracji warszawskiej (choć nie tylko tej, bo np. również i śląskiej) mogą być także zainteresowani wyborem obszaru o zbliżonej do gminy Szydłowiec charakterystyce na miejsce stałego zamieszkania, po zakończeniu aktywności zawodowej.

Szydłowiec nie jest np. beneficjentem tzw. strefy aktywizacji gospodarczej. W kierunku południowym ten będący efektem oddziaływania stolicy, a cechujący się licznymi inwestycjami obszar kończy się na linii rzeki Pilicy, kilkadziesiąt kilometrów na północ od granic gminy.

Skutkiem tego zlokalizowany peryferyjnie w stosunku do metropolii Szydłowiec

przegrywa pod względem dostępności usług publicznych, atrakcyjności dla lokalizacji działalności gospodarczej i nasycenia infrastrukturą otoczenia biznesu. Efektem tego podlega marginalizacji na skutek niskiej konkurencyjności w stosunku do gmin i miast leżących w zasięgu oddziaływania strefy aktywizacji gospodarczej.

Warszawa stanowi wprawdzie pewien rynek zbytu dla miejscowej produkcji, jednak w czasach globalnej konkurencji i obniżania kosztów transportu proces ten nie osiąga zbyt dużych rozmiarów. Stolica stanowiąc najchłonniejszy rynek pracy w kraju, stwarza warunki dla stałego odpływu najlepiej wykształconej i najaktywniejszej części populacji z obszaru gminy i miasta Szydłowiec, co trudno jednak zaklasyfikować jednoznacznie negatywnie. Gdyż przyznać w tym miejscu trzeba, że gdyby nie obecność Warszawy odpływ ten następowałby i tak, tyle, że do innych ośrodków.

2. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

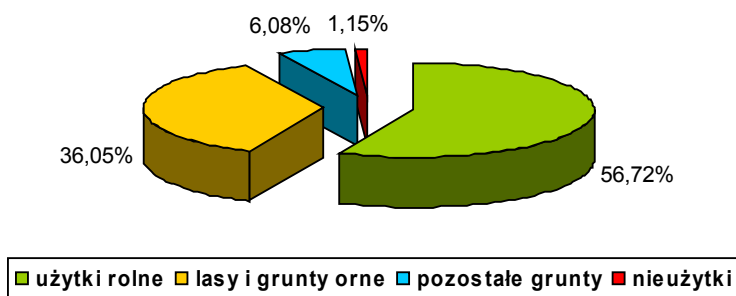
2.1. Osadnictwo i struktura użytkowania terenów

Ogólne zasady zagospodarowania przestrzeni miasta i gminy Szydłowiec, uwarunkowania lokalne i predyspozycje poszczególnych terenów zawarte zostały w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Szydłowiec”. Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994r. określa zasady kształtowania polityki przestrzennej oraz sposoby postępowania w sprawach przeznaczenia terenów na określone cele i ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. W skład planowania przestrzennego wchodzi procedura z zakresu ochrony środowiska, kontroli ruchu budowlanego, kontroli eksploatacji zasobów naturalnych oraz programowania obsługi komunikacyjnej i infrastrukturalnej.

Obszar miasta i gminy Szydłowiec znajduje się w układzie węzłowym (osadniczym), mającym za cel kształtowanie układu osadniczego i zapewnienie prawidłowej obsługi ludności. Rolą Szydłowca w tym systemie jest pełnienie funkcji ośrodka rozwojowego o charakterze ponadlokalnym, z rozwiniętą funkcją przemysłową i możliwością rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej. Istniejący model sieci osadniczej nie stanowi dużych problemów społecznych, gdyż Szydłowiec jako ośrodek miejski zapewnia obsługę ludności miasta i gminy.

Struktura obszarowa gminy Szydłowiec

	Ogólna powierzchnia	13 815 w ha	100%
	w tym:		
1.	użytki rolne	7 836	56,72%
	w tym:		
	grunty orne	5 421	
	sady	169	
	trwałe użytki zielone	1 921	
2.	lasy i grunty orne	4 980	36,05%
3.	pozostałe grunty	840	6,08%
	w tym:		
	pod wodami użytkowymi	41	
4.	nieużytki	159	1,15%

W m. i g. Szydłowiec największy procent powierzchni stanowią użytki rolne (w tym duży udział gruntów ornych). Około 1/3 powierzchni ogólnej stanowią lasy i grunty orne.

Wykazane powierzchnie nieużytków dotyczą zwłaszcza wyrobisk po eksploatacji surowców

W ostatnich latach dwa czynniki najsilniej zaważyły na zahamowaniu rozwoju Szydłowca. Pierwszy, to przyspieszona transformacja systemowa w Polsce i gwałtowne otwarcie krajowego systemu gospodarczego na wolnorynkową konkurencję, którego skutkiem był upadek wielu gałęzi przemysłu zlokalizowanych na terenie Szydłowca. Drugim czynnikiem hamującym rozwój gospodarczy, który spowodował spadek aktywności przedsiębiorczości, była budowa obwodnicy na drodze krajowej nr 7. Spowodowało to marginalizację ośrodka w stosunku do głównej arterii transportowej miasta.

2.2. Komunikacja i infrastruktura techniczna

2.2.1. Drogi i komunikacja

Podstawowymi ciągami drogowymi, na których opiera się sieć komunikacyjna gminy i miasta Szydłowiec są:

- droga krajowa ekspresowa nr 7: Gdańsk-Warszawa-Radom-Kielce-Kraków-Chyżne. Droga krajowa przebiega gminę na długości 14,844 km
- droga wojewódzka nr 727 Klwów-Przysucha-Szydłowiec-Wierzbica. Droga wojewódzka przebiega gminę na długości 5,538 km

Drogi te tworzą południkowo-równoleżnikowy układ krzyżowy przecinający się w mieście Szydłowiec.

Podstawowy układ komunikacyjny dopełniają drogi powiatowe, w których w skład wchodzi:

Droga nr	Nazwa drogi
34305	Kochanów – Smagów - Krzcięcin
34308	Jabłonica – Pogroszyn - Chustki
34313	Szydłowiec - Aleksandrów - granica województwa
34371	Hucisko - Budki Długie
34411	Świerczek - Szydłówek
34477	Szydłowiec - Gąsawy Rządowe - Mirów
34478	Sadek – Zbijów - granica województwa
34479	Barak – Sadek - stacja kolejowa Szydłowiec
34480	Skarżysko Książęce - granica województwa
34481	Szydłowiec - Majdów
34482	Ciechostowice - Łazy
34483	Mniszek - Omięcín- Szydłowiec
34484	Omięcín - Zaborowie
34485	Łaziska – Zaborowie - Zastronie
34486	Łaziska - Zdziechów

Łączna długość dróg powiatowych (bez ulic miejskich) wynosi 71,841 km z tego 67,846 km to drogi posiadające nawierzchnię utwardzoną, natomiast 3,995 km to drogi o nawierzchni gruntowej.

Do kategorii dróg powiatowych należy zaliczyć także następujące ulice miasta Szydłowiec:

1. Folwarczna
2. Kościuszki
3. Podgórze
4. Radomska
5. Książek Stary
6. Książek Nowy
7. Kolejowa
8. Książek Majdowski

Długość ulic w randze dróg powiatowych w obszarze miasta wynosi 12,709 km. Są to ulice utwardzone.

Układ dróg w gminie Szydłowiec dopełniają drogi gminne, do których należy zaliczyć:

Droga nr	Nazwa drogi
3413001	Długosz - Rybianka - do drogi 727
3413002	Ziomaki - Świniów-
3413004	Jankowice - Zastronie
3413009	od drogi 34478 - Sadek - las
3413010	Świerczek - granica gminy - (Orłów)
3413011	Szydłówek - stacja PKP Szydłowiec
3413013	(Leszczyny) - granice gminy - Hucisko
3413014	Ciechostowice - Hucisko
3413015	Łazy - do drogi 34481
3413016	Barak - Wola Korzeniowa - Książek Majdowski
3413017	Szydłowiec - Wola Korzeniowa
3413018	Chustki - Jankowice - Wysocko
3413019	Zdziechów - Lisica
3413020	Wysoka - Świniów
3413021	Ziomaki - Omięcin
3413022	Chustki - granica gminy - (Orłów)
3413023	Krzcięcin - Korzyce
3413024	Rybianka - Mszadla
3413025	Wysocko - granica gminy- (Krawara)
3413026	Szydłowiec - Sadek - granica województwa - (Skarżysko Kościelne)
3413027	Zdziechów - Lisica - Zdziechów Metków
3413028	(Jastrząb) - granica gminy - Kolonia Chustki
3413029	Chustki - Kolonia Chustki
3413030	Korzyce - Omięcin
3413037	od drogi 34411 - Szydłówek
3413038	od drogi 734 - Szydłówek Kolonia - do granicy miasta
3413042	od drogi 34486 - Swiniów- granica gminy - (Orońsko)
3413043	od drogi 3413018 - Chustki

Łączna długość dróg gminnych (bez ulic miejskich) wynosi 63,565 km z tego 30,250 km posiada nawierzchnię utwardzoną

Place na terenie miasta zajmują powierzchnię 11 382 m². Posiadają one nawierzchnię utwardzoną.

Łączna długość lokalnych ulic miejskich wynosi 35,4 km, a ich powierzchnia to 212700 m². Z tego drogi o nawierzchni utwardzonej stanowią 25,1 km, a ich powierzchnia wynosi 150300 m².

Łączna długość ulic miejskich, które posiadają nawierzchnię gruntową wzmocnioną żwirem, żużlem itp. wynosi 10,3 km, natomiast ich powierzchnia to 62000 m².

Natężenie ruchu na drogach gminnych na przestrzeni lat jest nie znane, ponieważ nigdy nie został przeprowadzony taki pomiar.

Gęstość dróg o powierzchni twardej przypadającej na 100 km² wynosi:

Miasto	21,93 km
Gmina	116,22 km
Razem	138,15 km

Wskaźnik gęstości dróg posiadających powierzchnię twardą wynosi: 113,05 km/100 km².

Średnia gęstość ogólnej sieci dróg publicznych wynosi: 147,57 km/100 km².

Mosty

Na terenie miasta znajduje się 2 mosty, których stan techniczny można uznać za dobry, zaś w gminie jest ich 4, które wymagają remontu, ze względu na słaby stan techniczny.

Przepusty drogowe

W mieście i gminie Szydłowiec znajduje się 5 przepustów drogowych o średnicy powyżej 60 cm.

Liczba zarejestrowanych pojazdów osobowych

Ogólna ilość zarejestrowanych samochodów w mieście i gminie wynosi 15493 sztuki, z tego w mieście 8957, gminie – 6536.

Liczba samochodów osobowych wynosi 11619, co stanowi ponad 2/3 ogólnej liczby pojazdów w mieście i gminie łącznie.

2.2.2. Transport zbiorowy

Wykaz połączeń z innymi gminami:

Orońsko	droga krajowa nr 7
Chlewiska	droga wojewódzka nr 727
Skarżysko Kamienna	droga krajowa nr 7
Jastrząb	droga wojewódzka nr 727
Wieniawa	droga powiatowa nr 34308
Wolanów	droga powiatowa nr 34983
Mirów	droga powiatowa nr 34477
Bliżyn	droga powiatowa nr 34481

Układ komunikacyjny gminy i miasta zapewnia prawidłowe połączenie ze stolicą województwa za pomocą drogi krajowej nr 7. Na terenie miasta i gminy nie funkcjonuje komunikacja miejska i podmiejska. W mieście i gminie funkcjonują głównie prywatne małe firmy transportowe. Transport osobowy opiera się na Przedsiębiorstwach PKS. Funkcjonowanie autobusów spełnia oczekiwania mieszkańców gminy. Zasięgi dojść pieszych do przystanków nie przekraczają 2 km, co zajmuje do 30 minut na dojście.

Teren miasta i gminy obsługiwany jest przez Oddział Osobowy Skarżysko Kamienna, a długość linii autobusowych obsługiwanych przez to przedsiębiorstwo wynosi około 55 km. Ilość kursów łącznie z kursami przelotowymi wynosi 160.

W mieście Szydłowcu funkcjonuje dworzec PKS. Ilość autokarów, które posiada w swojej dyspozycji Oddział PKS Szydłowiec wynosi 6 sztuk.

Wśród potrzeb z zakresu infrastruktury komunikacyjnej proponuje się:

- budowę drugiej jezdni drogi krajowej nr 7,

- budowę bezkolizyjnego skrzyżowania trasy nr 7 z drogą wojewódzką nr 727,
- obwodnice w ciągu trasy nr 7 w miejscach największego zainwestowania tj. wzdłuż wsi Chustki,
- przejścia bezkolizyjne dla pieszych w Mętkowie, Świerczku, Baraku,
- krycie bruku
- utwardzenie miękkich dróg gminnych.

2.2.3. Transport kolejowy

W środkowowschodniej części gminy przebiega linia kolejowa I rzędna zelektryfikowana Warszawa-Radom-Kielce-Kraków. Długość trasy na terenie gminy wynosi 3,6 km.

Na granicy z gminą Jastrząb leży stacja kolejowa Szydłowiec.

Zarówno linia, jak i stacja kolejowa nie mają dla miasta i gminy większego znaczenia związanego z przewozami pasażerskimi i towarowymi, ponieważ są znacznie oddalone od miasta i terenów zainwestowania.

2.3. Gospodarka wodno-ściekowa

2.3.1. Ujęcia wodne

W gminie Szydłowiec eksploatowanych jest sześć ujęć wody, a ich rozmieszczenie przedstawia się następująco:

1. Szydłowiec - trzy studnie w tym jedna nieczynna (brak możliwości uzdatniania) - jedno ujęcie
2. Sadek - dwie studnie głębinowe - jedno ujęcie
3. Majdów - dwie studnie - jedno ujęcie
4. Zdziechów - dwie studnie - jedno ujęcie
5. Hucisko - jedna studnia - jedno ujęcie
6. Wysoka - jedna studnia - jedno ujęcie

Lp.	Ujęcie wody		Zatwierdzona wydajność studni w m ³ /d	Zdolność urządzeń uzdatniających w m ³ /d	Pojemność zbiornika retencyjnego w m ³	Uwagi
1	Szydłowiec	Wschodnia	960	brak	brak	wyłączona z eksploatacji
		Piękna	1920	brak	brak	możliwość dezynfekcji
		Iłżecka	960	brak	brak	
2	Sadek	studnia podstawowa	1800	brak	2x300	możliwość dezynfekcji
		studnia awaryjna	1136	brak		
3	Zdziechów	studnia podstawowa	584	584	2x100	możliwość dezynfekcji
		studnia awaryjna				
4	Majdów	studnia podstawowa	444	240	100	wymaga gruntownej modernizacji
		studnia awaryjna				

5	Wysoka	Studnia podstawowa	28	brak	brak	możliwość dezynfekcji
6	Hucisko	Studnia podstawowa	30	brak	brak	możliwość dezynfekcji

Brak zbiorników retencyjnych na poszczególnych ujęciach wody powoduje, że wydajność studni nie pokrywa w pełni zapotrzebowania w wodę w okresach zwiększonego zużycia np. w czasie okresowej suszy.

2.3.2. Sieć wodociągowa

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są wodociągi zbiorowe, studnie kopalne i wodociągi zagrodowe.

W mieście Szydłowcu wszyscy mieszkańcy mają dostęp do sieci wodociągowej.

Nie posiadają dostępu do sieci wodociągowej mieszkańcy wiosek: Wysocko, Wysoka, Krzcięcin, Wilcza Wola, Omięcin, Świniów, Korzyce, Zastronie, Mszadla, Marywil.

Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 137 km, w tym:

- sieć magistralna i sieć rozdzielcza - 91,15 km
- sieć przyłączy - 46,26km

Sieć wodociągowa zbudowana jest:

- z żeliwa w 15%
- z azbestocementu w 10%
- z PCV w 50%
- z polietylenu w 25%

Okres eksploatacji sieci wodociągowej:

do 5 lat	20%
od 6 do 10 lat	50%
od 11 do 20 lat	15%
od 21 do 30 lat	10%
od 31 do 50 lat	5%

Obecnie w gminie i mieście funkcjonują następujące wodociągi:

Rodzaj wodociągu	Zasięg wodociągu
miejski w Szydłowcu	Całe miasto oraz wsie Szydłówek, Świerczek, Długosz, Rybianka
Sadek	Wsie Sadek, Sadek Mały, Wola Korzeniowa, Barak oraz Gąsawy (gm. Jastrząb)
Zdziechów	Wieś Zdziechów Kolonia, Zdziechów Lisica, Zdziechów Metków, Zdziechów Działy, Chustki, Jankowice, Czerwienica (gmina Jastrząb)
Majdów	Wsie Majdów, Ciechostowice, Łazy
Wysoka	Ośrodek Zdrowia, szkoła i 6 gospodarstw indywidualnych
Hucisko	Ponad 50% mieszkańców Huciska

Do najważniejszych zagadnień wymagających działań naprawczych należy:

1. Budowa stacji uzdatniania wody dla miasta Szydłowca
2. Wymiana rur wodociągowych azbestocementowych (około 5% miast i 5% Majdów, Ciechostowice, Łazy)
3. Wodociągowanie północnej strony gminy – wsie nie posiadające sieci wodociągowej

wej

4. Modernizacja ujęć wodnych – Majdów, Hucisko.

2.3.3. Sieć kanalizacyjna

Miasto Szydłowiec posiada kanalizację sanitarną. Obejmuje ona swoim zasięgiem większą część zainwestowania miejskiego.

Łączna długość sieci kanalizacyjnej w mieście wynosi 51,03 km, w tym:

- kanalizacja sanitarna wynosi 29,6 km
- przyłącza wynoszą 21,43 km

Kanalizacja zbudowana jest w 70% z PCV, natomiast w 30% z kamionki.

Okres eksploatacji sieci kanalizacyjnej:

do 5 lat	30%
od 6 do 10 lat	30%
od 11 do 20 lat	30%
od 21 do 30 lat	5%
od 31 do 50 lat	5%

W mieście Szydłowcu 80% mieszkańców korzysta z sieci kanalizacyjnej, zaś na wsiach jest to znikomy procent korzystających, który wynosi zaledwie 5%.

Oczyszczalnia ścieków jest oczyszczalnią typu biologiczno-mechanicznego. Roczna ilość przyjmowanych ścieków wynosi 384000 m³ i ilość ta jest w całości oczyszczana. Ścieki z terenu miasta oczyszczane są w oczyszczalni ścieków w Szydłowcu o przepustowości 3500m³/d.

Zagospodarowanie rolnicze osadów wynosi 100%.

Uwodnienie osadów pościekowych – 80%.

Metody odwadniania osadów pościekowych - prasa.

Do najważniejszych zagadnień wymagających działań naprawczych należy:

1. Budowa punktu zlewnego przyjmowania ścieków dowożonych beczkami asenizacyjnymi.

Z miejscowości, w których brak jest kanalizacji sanitarnej ścieki dowożone są przez prywatnych przewoźników beczkami asenizacyjnymi. Uzasadnionym byłoby zakup stacji zlewniej bezobsługowej. Tego typu stacja znacznie obniżyłaby koszty obsługi wozów asenizacyjnych. Zapewnia ona również automatycznie każdorazowe badanie przyjmowanych ścieków, a w przypadku przekroczenia dopuszczalnych norm blokuje samoczynnie proces zrzutu ścieków.

2. Oczyszczenie zbiornika Imhoffa i adaptacja na zbiornik retencyjny wód deszczowych.

Usytuowany w starym ciągu technologicznym oczyszczalni zbiornik Imhoffa zawiera nieczyszczone ścieki, które należy oczyścić i usunąć. Oczyszczony zbiornik będzie można wykorzystać na zbiornik wód retencyjnych w okresach wzmożonych opadów deszczu i w okresach zwiększonego napływu ścieków komunalnych.

3. Modernizacja przepompowni ścieków na oczyszczalni

Budynek przepompowni wymaga gruntownego remontu.

4. Modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na ulicy Wiejskiej.

5. Budowa systemu kanalizacji w miejscowościach, w których istnieje sieć wodociągowa (system grawitacyjno-pompowy, oczyszczalnie przyzagrodowe, lokalne oczyszczalnie ścieków).

2.4. Sieć ciepłownicza

2.4.1. Główne źródła ciepła

Zarząd oraz eksploatację systemu ciepłowniczego na terenie miasta Szydłowiec prowadzi Ciepłownia Miejska sp. z o.o. Dysponuje ona jednym centralnym źródłem ciepła, tj. ciepłownią. Jest ona wyposażona w 3 kotły typu WR-10, których łączna moc zainstalowana wynosi 34,89 MW_t. Obecnie jednak centralne źródło ciepła dysponuje mocą zainstalowaną 23,26 MW_t, z czego wykorzystane jest max. 19,0 MW_t dla potrzeb c.o i podgrzewania ciepłej wody użytkowej. Stan taki spowodowany jest tym, że ze względu na mniejsze niż zakładano w ówczesnych planach zapotrzebowanie na ciepło i obecne uwarunkowania prawno-ekonomiczne, wycofano z użytkowania 1 kotł WR-10, który i tak jest zakwalifikowany przez IDT do remontu kapitalnego.

Na terenie gminy funkcjonuje również kotłownia zakładowa ZEP „PROFEL”, która zaspokaja jedynie potrzeby własnego zakładu.

W części budynków prywatnych i użyteczności publicznych na terenie gminy Szydłowiec, do których zalicza się: szkoły, przychodnie, ZOZ, domy jednorodzinne, dokonano w ostatnich latach modernizacji źródeł ciepła (wykorzystano min. dotacje z Funduszu Ochrony Środowiska). W wyniku tych zmian kotłownie węglowe zostały wymienione na zautomatyzowane źródła ciepła opalane gazem płynnym lub olejem opałowym. W nielicznych przypadkach został wykorzystany gaz ziemny, jeżeli był dostępny.

2.4.2. System przesyłu i dystrybucji ciepła

Z centralnego źródła energia cieplna doprowadzana jest do odbiorców na terenie miasta siecią przesyłową. Magistrala ciepłownicza ma średnicę maksymalną D_n= 300 mm. Sieć przemysłowa w 70% (w tym odcinki o największych średnicach, które przesyłają największe ilości ciepła), wybudowana jest wg tradycyjnej technologii tj. z rur stalowych, pokrytych izolacją termiczną z wełny mineralnej w płaszczu gipsowo-cementowym. Sieci preizolowane mają średnicę D_n≤ 200mm i pracują w zasadzie tylko w okresie grzewczym.

Największe węzły grupowe to:

Adres	Moc zamówiona dla c.o. (mw _t)	Moc zamówiona dla c.w. (mw _t)	Łączna moc zamówiona dla węzła (mw _t)
ul. Staszica 17	1,92	1,20	3,12
ul. Wschodnia 1	1,68	-	1,68
ul. Radomska 48	1,25	-	1,25
ul. Kolejowa 6a	0,50	0,34	0,84

Węzły ciepłownicze zbudowane są głównie w oparciu o wymienniki typu JAD. Wszystkie większe węzły posiadają automatyczne regulatory pogodowe i regulatory temperatury ciepłej wody (bezpośredniego działania).

Wśród zadań modernizacyjnych mających na celu poprawę systemu ciepłowniczego na terenie miasta Szydłowiec należy wymienić m.in.:

- modernizację budynku głównego Ciepłowni,
- zainstalowanie systemów automatycznego prowadzenia kotła i kontroli procesu spalania w celu uzyskania maksymalnej sprawności wytwarzania ciepła,
- modernizację zespołów pompowych dla zmniejszenia zużycia energii elektrycznej,
- ewentualną instalację mniejszej jednostki kotłowej w miejsce kotła WR-10, który został wycofany z eksploatacji, dla lepszego dostosowania wielkości kotłów do aktualnego zapotrzebowania na ciepło, zwłaszcza w okresie letnim i przejściowym,

- wymianę izolacji termicznej, zwłaszcza w miejscach rozdziału (komory ciepłowni-
cze) i kolizji z innymi uzbrojeniami podziemnymi,
- wymianę sieci rozdzielczej D_n200mm wraz z przyłączami do budynków
(os. Wschód), sieci rozdzielczej niskoparametrowej (os. Zamkowa) – do 2006r.
- wymianę sieci rozdzielczej D_n150mm i D_n125mm wraz z przyłączami do budynków
(os. Wschód) oraz sieci rozdzielczej niskoparametrowej (os. Kolejowa I) – po
2006r.

Zakłada się odejście od dużych węzłów grupowych na rzecz węzłów indywidualnych w każdym budynku. Zmniejszy to straty przesyłu ciepła.

2.5. **Zaopatrzenie w gaz**

Łączna długość sieci gazowej wynosi 20,5 km.

Całe miasto Szydłowiec zaopatrzone jest w sieć gazową z wyjątkiem osiedli:

- „Północ”
- „Nad Zalewem”

Na terenie gminy jedyną wsią zaopatrzoną w sieć gazową jest Szydłówek.

*Tabela nr 1. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gosp. domowych wg po-
wiatów w 2002r.*

Lp.	Wyszczególnienie	Sieć rozdziel- cza w km	Połączenia prowa- dzące do budyn- ków mieszkalnych	Odbiorcy gazu z sieci	Zużycie gazu z sieci w tys. m ³
1.	Powiat Szydłowiec	27022	321	930	646,3
2.	miasta	14543	301	910	628,3
3.	wieś	12479	20	20	18,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województwa Mazo-
wieckiego 2003

2.6. **Elektroenergetyka**

GPZ

Główne źródło zasilania sieci SN miasta i gminy Szydłowiec stanowi stacja 110/15 kV Szydłowiec, która zasilana jest liniami 110 kV relacji Rożki-Szydłowiec oraz Szydłowiec-Skarżysko. Stacja ta posiada dwa transformatory, każdy o mocy 16 MVA, w tym:

- obciążenie transformatora Nr 1 to 4,6 MW
- obciążenie transformatora Nr 2 to 6,0 MW

Charakterystyka stacji: 110/15 kV Szydłowiec

Obciążenie sekcji I - 185A, 4,6 MW II - 240A, 6,0 MW
liczba pól SN 32
pola rezerwowe wyposażone 3
pola rezerwowe nie wyposażone 4

Eksploatacją sieci przemysłowych tj. GPZ w Szydłowcu, linia 220 kV Rożki-Ja-
worzno, linie 110 kV przebiegające przez teren miasta i gminy zajmuje się Rejon
Energetyczny Najwyższych Napięć w Radomiu.

Sieć SN

Napowietrzna i kablowa sieć średniego napięcia zasila stacje transformatorowe
15/0,4 kV. Stacje te poprzez linie niskiego napięcia doprowadzają energię do odbior-

ców.

Eksploatacją sieci rozdzielczej tj. SN/nn, linii SN i linii nn zajmuje się Rejonowy Zakład Energetyczny Skarżysko-Kamienna.

Tabela nr 2. Wiek linii SN w mieście i gminie Szydłowiec

	Długość linii w km		
	do 15 lat	od 15 do 30 lat	powyżej 30 lat
miasto		24,7	4,4
gmina	18	55,2	25,3

Tabela nr 3. Charakterystyka linii kablowych SN na terenie miasta i gminy

	Rodzaj kabla	Przekrój w mm ²	Długość w przedziałach wiekowych w km		
			do 15 lat	od 15 do 30 lat	powyżej 30 lat
miasto	YHAKXS	≥ 120	5,4		
		< 120			
	HAK(n)FtA	≥ 120	5,3		
		< 120		0,8	
	YHAKX			2,2	
gmina	YHAKXS	≥ 120			
		< 120			
	HAK(n)FtA	≥ 120		0,36	
		< 120			
	YHAKX				

Sieć NN

Na terenie miasta i gminy znajduje się 95 stacji trafo SN/nn, z czego 71 sztuk to stacje wewnątrzowe, a 24 sztuki to stacje napowietrzne, w tym:

- na żerdziach wirowych 15 sztuk
- typu STS na ŻN 41 sztuk
- ŻH 14 sztuk
- na słupach drewnianych 1 sztuka

Tabela nr 4. Charakterystyka sieci i przyłączy napowietrznych NN na terenie gminy Szydłowiec

Rodzaj przewodów	Długość w przedziale wiekowym w km			Przyłącze		
	Do 15 lat	od 15 do 30 lat	powyżej 30 lat	rodzaj	sztuk	długość w km
AL.	30,2	78,5	15,1	AL.	2821	61,8
AsXSn	1,3	-	-	AsXSn	150	3,8
				Inne izol.	182	3,6

2.7. Sieć telekomunikacyjna

Miasto i gmina należą do radomskiej strefy numeracyjnej i rejonu telekomunikacji w Szydłowcu.

Potrzeby telefoniczne zapewnia centrala analogowa 3888 NN w oparciu o przebiegające przez gminę światłowody relacji Radom-Kielce (wzdłuż torów PKP) oraz światłowód Jastrząb-Chlewiska (wzdłuż drogi wojewódzkiej).

Na terenie miasta i gminy sieć telekomunikacyjna obsługiwana jest przez Telekomunikację Polską S.A. oraz „Pilicką Telefonię”. Istniejąca sieć telekomunikacyjna w

pełni pokrywa bieżące zapotrzebowanie miasta i gminy.

2.8. Składowiska komunalne i przemysłowe

Na terenie gminy znajduje się jedno składowisko odpadów. Jego właścicielem jest Urząd Miejski. Składowisko mieści się w zachodniej części miasta (3 km od centrum). Zajmuje powierzchnię 3,33 ha. Nagromadzenie odpadów na dzień dzisiejszy wynosi 15000 MG.

Odpady są przyjmowane w m³. Obmiaru dokonuje osoba dozoru wysypiska. Jest też wypisywany kwit deponowania odpadów. Odpady są przyjmowane jako komunalne zmieszane z wyłączeniem odpadów niebezpiecznych tj. azbesty, akumulatory, baterie, odpady garbarskie i inne, których składowania nie przewiduje instrukcja eksploatacji składowiska.

W obecnym czasie wprowadzana jest wieloworkowa segregacja odpadów bezpośrednio w miejscu ich powstawania.

Dowozem odpadów na składowisko zajmują się zarówno firmy specjalistyczne jak i osoby fizyczne:

- Jednostka Budżetowa Gminy Miejskiego Wysypiska Śmieci, która mieści się na ulicy Garbarskiej 17,
- Marek Pogorzelski „Marko” Wywóz Nieczystości Stałych i Płynnych, Barak 21,
- Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych „ALMAX” Sp. z o.o. Radom,
- osoby fizyczne dowożące własnym środkiem transportu.

W przyszłości przewiduje się rozbudowę lub budowę nowego wysypiska oraz szereg innych działań mających na celu poprawę jego funkcjonowania, np.:

budowa:

- punktu segregacyjnego, wiaty, boksów, budynku dla prasy, punktu dezynfekcji koszy, przepompowni wody przy zbiorniku odciekowym, kompostowni na odpady zielone, punktu przerobu drewna, punktów przerobu betonów,
- adaptacje budynków zlokalizowanych na składowisku,
- zakup specjalistycznych samochodów do selektywnej zbiórki odpadów.

2.9. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

2.9.1. Rezerwy przyrody

Rezerwy znajdują się na terenie nadleśnictwa Skarżysko-Kamienna w obrębie Skarżyska i obrębie Szydłowca. Są to rezerwy o charakterze leśnym:

„**Cis A**” o pow. 6,10 ha; rezerwat reprezentuje nie przekształcony przez człowieka drzewostan z udziałem cisa; obiekt ten odznacza się mozaikowym układem siedlisk leśnych i drzewostanów z panującym zespołem łągu jesionowo-olszowego oraz płacami lasu wilgotnego i olsu, wzbogaconych bogatą i zróżnicowaną roślinnością zielną; cisy rosną tu na wzniesieniach w formie krzewiastej i drzewiastej.

„**Cis B**” o pow. 10,50 ha; rezerwat reprezentuje jw.; obiekt ten odznacza się mozaikowym układem siedlisk leśnych z udziałem cisa; cisy rosną w rejonie zalesionym na granicy wzniesień oraz wśród podszytu drzew, osiągając tu znaczne rozmiary.

2.9.2. Pomniki przyrody

Na terenie gminy, w Nadleśnictwie Skarżysko Obręb Skarżysko, Leśnictwo Majdów znajduje się 10 pomników przyrody ożywionej:

- buki - 5 szt.,
- dęby - 2 szt.,
- klony - 3 szt.

2.9.3. Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne występują w północnej części gminy na terenie lasów nadleśnictwa Radom, obręb Radom koło wsi Omięcín. Są to 3 obiekty o łącznej powierzchni 87 ha.

- rynnowe zagłębienie terenu - silnie wilgotne; okresowo zalewane wodą o pow. 0,78 ha (oddz. poddz. 156 c);
- niewielkie zagłębienie terenu - silnie wilgotne o pow. 0,32 ha (oddz. poddz. 156 d);
- zagłębienie terenowe z rowem bezodpływowym - porośnięte sosną i brzozą o pow. 1,77ha (oddz. poddz. 160 c).

2.9.4. Parki zabytkowe

Na terenie gminy i miasta znajdują się 2 zabytkowe parki:

- park w Szydłowcu o pow. 7,85 ha z zamkiem otoczonym fosą zasilaną wodami rzeki Korzeniówki
- park wiejski w Krzcięcinie o pow. 16,25 ha z ruinami dworu Makomaskich.

Parki wpisane są do rejestru zabytków.

2.9.5. Obszary krajobrazu chronionego

Obszar południowej części gminy w planie regionalnym województwa radomskiego (1983r.) został zaliczony do obszarów krajobrazu chronionego p.n. „Lasy przysusko-szydłowieckie”.

Obszar ten odznacza, się dużymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, na co składają się: rozległy, jednolity kompleks leśny ze znacznym udziałem lasów wodochronnych, malownicze połączenia łąk urozmaicone szuwarami, zakrzewieniami i zadrzewieniami, liczne źródła i cieki wodne, zróżnicowana rzeźba terenu; ponadto na terenie tym istnieją ślady staropolskiego zagłębia przemysłowego związanego z wydobyciem i przeróbką rud żelaza.

Teren chronionego krajobrazu został uwzględniony w obowiązującym planie miejscowym gminy. Poza tym uregulowaniem status prawny tego obszaru nie jest jednoznaczny.

2.10. Środowisko kulturowe

Na poziom i jakość życia ludności znaczenie ma środowisko kulturowe, w którym przyszło jej funkcjonować.

W wąskim znaczeniu przez środowisko kulturowe rozumieć należy dziedzictwo historycznej kultury materialnej. Stanowi ono istotny element tyleż niewymiernej, co istotnej konstrukcji tożsamości społeczności lokalnej, ale i – przynajmniej potencjalnie - może mieć dla tejże społeczności przełożenie na aspekty czysto materialne (np. zyski czerpane z turystyki).

Wśród zabytków oddziałujących tak na tożsamość społeczności szydłowieckiej, jak i mogących generować zyski z turystyki, trzeba wymienić:

ZAMEK

Umiejscowiony na sztucznej wyspie renesansowy zamek (ze skrzydłem zachodnim i wieżą wjazdową utrzymaną w stylu gotyckim) przebudowywali i rozbudowywali jego kolejni właściciele zarówno z rodu Szydłowieckich (szczególnie wiele zamek zawdzięcza żyjącemu w XVI w. Mikołajowi Szydłowieckiemu, który znacznie go rozbudował, wznosząc mur kurtynowy oraz nową wieżę, w której znalazła się kaplica), jak i Radziwiłłów. Wokół wzniesionego na planie nieregularnego prostokąta zamku znajdował się okazały zwierzyniec. W roku 1802 zamek został przejęty przez Annę Sapie-

żyne, która w roku 1828 odsprzedała go Skarbowi Królestwa Polskiego. W połowie XIX w. kolejny właściciel - przemysłowiec Maurycy Engeman - uczynił z zamku integralną część prowadzonego przez siebie browaru, urządzając w nim m.in. skład piwa. W konsekwencji doprowadziło to budynek do niemal całkowitej ruiny. Zabytkowa budowla została odrestaurowana po II wojnie światowej. Obecnie wymaga ona jednak szeregu inwestycji (wymiana instalacji centralnego ogrzewania oraz znacznej ilości okien w całym obiekcie, poprawa elewacji zewnętrznej, oświetlenie zamku i wyspy, monitoring).

RYNEK WRAZ Z RATUSZEM

Wraz z rozwojem miasta lokowano w nim kolejne rynki. Ostatecznie w Szydłowcu znajdowały się aż cztery takie centra:

- obecny (zwany najczęściej „Wielkim”, choć funkcjonuje też pod nazwą „Katolicki”),
- „Skաęcny” (zwany później „Żydowski”),
- „Składowy” (będący historycznym centrum handlu wyrobami żelaznymi),
- „Proboszczowski”.

W roku 1602 ze środków kasy miejskiej rozpoczęto na Rynku Wielkim budowę okazałego ratusza. Kierowali nią włoscy muratorzy, bracia Kasper i Albert Fodygowie. Późnorenesansowy ratusz z narożnymi wieżyczkami i wysoką wieżą (wysadzoną przez wojska austriackie w czasie działań wojennych podczas I Wojny Światowej, następnie odbudowaną) wieńczy attyka. Warto także zwrócić uwagę na sklepienie barokowo piwnice. Przed ratuszem znajduje się oryginalny manierystyczny pręgierz zdobiony czterema maskaronami. W szydłowieckim ratuszu spędził ostatnie lata życia malarz pejzażysta Władysław Malecki (1836-1900). Uznany za granicą, po powrocie do kraju zmarł w skrajnej nędzy.

KOŚCIÓŁ FARNY

Jest położony na skraju skarpy w południowo-zachodnim krańcu miasta lokacyjnego. Wzniesiony na przełomie XV i XVI wieku (ufundowany przez braci Jakuba i Sławka Szydłowieckich) z kamienia i cegły, w stylu gotyckim. Ma wyjątkowo cenne wyposażenie wnętrza. W prezbiterium znajduje się m.in. monumentalny ołtarz główny (1618-1627), składający się z licznych rzeźb i obrazów. Przy ścianie bocznej umieszczono późnogotycki poliptyk z 18 kwaterami: przedstawieniami świętych, cyklem pasyjnym i centralną sceną Wniebowzięcia Matki Boskiej. Na zewnątrz budynku kościoła zwracają uwagę oryginalne, pochodzące z XVI i XVII w. inskrypcje, tzw. graffiti. Wyryto je na ścianie południowej nawy, kaplicy św. Stanisława i ciosach prezbiterium, a ich zadaniem było upamiętnienie zmarłych pochowanych na przykościelnym cmentarzu. Obok kościoła znajduje się – włączona w mur cmentarza przykościelnego - kamienna dzwonnica, wzniesiona na planie kwadratu, z namiotowym dachem krytym blachą.

NAGROBEK MIKOŁAJA SZYDŁOWIECKIEGO

Zmarły w roku 1532 Mikołaj Szydłowiecki nie pozostawił po sobie dziedzica, gdyż wszystkie jego dzieci odeszły przedwcześnie. Jego ciało zostało pochowane w podziemiach szydłowieckiego kościoła. Umieszczona w ścianie prezbiterium płyta nagrobna z czerwonego marmuru węgierskiego przedstawia uśpionego rycerza w zbroi, obok którego leżą: szyszak, miecz i proporzec z herbem Odrowąż. Według wszelkiego prawdopodobieństwa jest to dzieło pochodzące z warsztatu Bartłomieja Berecciego, nadwornego królewskiego budowniczego i rzeźbiarza pochodzącego z Toskanii. Pierwotna i oryginalna architektoniczna oprawa nagrobka niestety do naszych czasów się nie zachowała. Jej rzeźbione fragmenty, tj. głowa Meduzy oraz dwa uskrzydłone gryfy z motywem trupiej czaszki i skrzyżowanych puszczeli wmurowane w kamienne ogrodzenie kościoła, znajdują się obecnie na zewnątrz świątyni.

KIRKUT

Początki osadnictwa żydowskiego - koncentrującego się głównie w dzielnicy zwanej Skałką - w Szydłowcu sięgają połowy XVII wieku. Na cmentarzu mozaistów znajduje się obecnie około 3100 zabytkowych nagrobków, przede wszystkim macew (nieliczne w typie charakterystycznego dla Żydów aszkenazyjskich). Najwięcej nagrobków pochodzi z okresu międzywojennego (ok. 70 %), część z pierwszej połowy XIX w. Wszystkie one mają ściśle określoną symbolikę, w ramach której nagrobki męskie ozdobione są książkami, symbol świecy pojawia się jedynie na nagrobkach kobiecych, korona jest symbolem pobożności, a np. symbol konewki jest zarezerwowany dla potomków biblijnego rodu Lewitów.

PRĘGIERZ

Przed ratuszem znajduje się pochodzący z XVII w. pręgierz o manierystycznej ornamentyce. Karano przy nim zarówno rzezimieszków, jak i niewiernych małżonków.

Tabela nr 5. Zabytki na terenie miasta i gminy Szydłowiec

obiekt:	nr z Centralnego Rejestru Decyzji Konserwatora Zabytków:
zespół kościelny w Szydłowcu (kościół parafialny p.w. św. Zygmunta, dzwonnica, ogrodzenie)	272/A/56 z dnia 16.10.1956 r. 393 z dnia 21.06.1967 r. 160/A/82 z dnia 18.03.1982 r.
zespół zamkowy, zamek, d. ogród z fosą w Szydłowcu	19/A/47 z dnia 11.02.1947 r. 394 z dnia 23.06.1967 r. 161/A/82 z dnia 18.03.1982 r.
ratusz w Szydłowcu	273/A/56 z dnia 16.10.1956 r. 395 z dnia 23.06.1967 r. 55/A/80 z dnia 2.05.1980 r.
budynek lodowni w Szydłowcu	55/A/86 z dnia 18.06.1986 r.
cmentarz rzymsko-katolicki w Szydłowcu	377/A/88 z dnia 29.02.1988 r.
cmentarz żydowski w Szydłowcu	845 z dnia 2.04.1959 r. 406/A/89 z dnia 8.05.1989 r.
pręgierz w Szydłowcu	171/B/98 z dnia 17.02.1998 r.
młyn elektryczny z 1946 r. w Szydłowcu	nie wpisany do rejestru zabytków
piwnica browaru w Szydłowcu	nie wpisana do rejestru zabytków
odlewnia w Szydłowcu	nie wpisana do rejestru zabytków
zespół pałacowo-parkowy w Krzcięcinie	463/A/91 z 2.09.1991 r.
„dróżniczówka” w Świerczku	398/A/89 z 3.04.1989 r.
d. szkoła, Rynek, 1820 r.	452/A z 06.09.1972 r.
zajazd w Szydłowcu, przy ul Radomskiej 60	840/A z dnia 15.03.1975 r.
pomnik Tadeusza Kościuszki w Szydłowcu	108/B/95 z dnia 1.10.1995 r.
wyposażenie kościoła (106 obiektów) p.w. św. Zygmunta w Szydłowcu	67/B/105 z dnia 24.01.1995 r.
cmentarz przykościelny (15 obiektów) w Szydłowcu	68/B/106/95 z dnia 26.01.1995 r.
teren dawnego cmentarza grzebalnego (3 obiekty) w Szydłowcu	71/B/107/95 z dnia 31.01.1995 r.
wystrój zamku (13 obiektów) w Szydłowcu	66/B/109/95 z dnia 15.02.1995 r.
rzeźby rycerzy (2 obiekty) z Szydłowca	70/B/155/97 z 02.01.1997 r.
kapliczka w miejscowości Chustki	nie wpisany do rejestru zabytków
kościół parafialny w Majdowie	nie wpisany do rejestru zabytków
zespół kościelny w miejscowości Wysoka	nie wpisany do rejestru zabytków

Tabela nr 6. Pomniki i miejsca pamięci narodowej na terenie miasta i gminy Szydłowiec

pomnik ku czci T. Kościuszki w Szydłowcu
cmentarz mogiły żołnierzy września, partyzantów pomordowanych w latach 1939-45 w Szydłowcu
pomnik ku czci pomordowanych Żydów w Szydłowcu
pomnik ku czci 14 patriotów zamordowanych w 1943 r.

pomnik ku czci żołnierzy 36 DP poległych we wrześniu 1939 r. w Baraku
pomnik ku czci 6 członków ruchu oporu ze Stępcocina zamordowanych w 1943 r.
pomnik-cmentarz 64 partyzantów AK w Pogorzałem (pomiędzy Wyprawami a Majdowem)

Tabela nr 7. Wykaz obiektów archeologicznych na terenie gminy Szydłowiec

Marywil	st. 1 – osada? - kultury trzcinieckiej – wczesna epoka brązu
Stanisławów	st. 2 – ślad osadnictwa – epoka brązu – wczesna epoka żelaza, osada - wczesne średniowiecze (XI-XIIIw.)
Świniów	st. 1 – obozowisko? – epoka kamienia – epoka brązu, osada – kultury łużyckiej – epoka brązu
Wysoka	st. 1 – cmentarzysko – wczesne średniowiecze (XI-XIIw.)
Zdziechów Kol.	st. 1 – ślad osadnictwa – mezolit – meolit, osada - średniowiecze

Tabela nr 8. Wykaz zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie Zamku w Szydłowcu

Lp.	Wyszczególnienie
1.	Malarstwo ścienne, fryz z arkadkami, renesans, przed 1531r., tempera na tynku, 1.2.0 x 39 m, zamek
2.	Malarstwo ścienne, renesans, I poł. XVIw., tempera na tynku, 0.30 x 3.9 m., zamek
3.	Malarstwo ścienne, renesans, I poł. XVIw., tempera na tynku, 0.36 x 21 m., zamek - skrzydło pn. I p., sala XXIV /na terenie MLIM/
4.	Malarstwo ścienne - fryz, renesans, do 1531r., tempera na tynku, 1/65x59 i 79x57, 2/78x139 i 78x73, 3/78x160 i 78x117, 4/78x110, 5/78x92, zamek - skrzydło pn., 2p. /na terenie MLIM /
5.	Malowidła, klasycyzm, XVIII/XIXw., tempera na tynku, 1 panneau pn. 144x174, 2 panneau pld. 144x147, zamek skrzydło w wsch. I p, sala XLIV /na terenie MLIM/
6.	Strop kasetonowy wczesny renesans, ok. 1520-1526, drewno profilowane, malowane temperę, ca 575x425 /pojedynczy egzemplarz: 70x72/, zamek - skrzydło pn. I piętro, sala XXIV a. /na terenie MLIM/
7.	Kominek, barok, ok. 1630r., kamień rzeźbiony, narzut wapienno-gipsowy, 365x180cm, zamek - skrzydło wsch. I p., sala XXVIII /na terenie MLIM/
8.	Płytki podłogowe, późny gotyk, XV/XVI, glina wypalana, glazurowana, 12x12x3 / kilkadziesiąt sztuk /zamek - lapidarium/
9.	Kafel - fragment, wczesny renesans, I ćw-XVIw., 17x15x3. 5cm, glina wypalana, glazurowana, zamek - lapidarium
10.	Kafel - fragment, wczesny renesans, I ćw-XVIw., 13x11x4cm, glina wypalana, glazurowana, zamek - lapidarium
11.	Kafel - fragment, renesans, XVI-XVIIw., ceramika glazurowana, 9x23 cm, zamek - lapidarium
12.	Kafel - fragmenty, renesans/barok, XVI-XVIIw., glina wypalana, glazurowana, kilkadziesiąt drobnych egzemplarzy, zamek - lapidarium
13.	Kafel - fragmenty, późny renesans, XVII w., glina wypalana, glazurowana

Wysokie walory przyrodnicze i kulturowe predysponują gminę do rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej i kulturoznawczej, które to z kolei mają ścisły związek z jakością środowiska naturalnego. Dlatego też wymagane są stałe działania poprawiające i wzmacniające kondycję gminy z zakresu ochrony środowiska naturalnego.

3. ŚRODOWISKO

3.1. Rzeźba terenu

Obszar gminy Szydłowiec położony jest w południowej części województwa mazowieckiego i graniczy z województwem świętokrzyskim. Wg regionalizacji fizyczno-

-geograficznej J. Kondrackiego (1998r.) usytuowany jest w obrębie 2 podprowincji: *Wyżyny Małopolskiej* i *Nizin Środkowopolskich*. Środkowa i południowa część gminy to makroregion Wyżyny Kieleckiej z mezoregionami Garbu Gielniowskiego i Przedgórze Iłżeckiego. Północną część stanowi makroregion Wzniesień Południowomazowieckich z mezoregionem Równiny Radomskiej. Położenie gminy w obszarze granicznym dwu podprowincji stanowi o przejściowym charakterze m.in. pod względem krajobrazowym, przyrodniczym, ale także odrębności i zróżnicowaniu terenów leżących w północnej i południowej części.

Rzeźba terenu w poszczególnych jednostkach geograficznych jest dość silnie zróżnicowana. Powstała ona głównie w wyniku procesów denudacyjnych i zawiera elementy morfogenezy przed i czwartorzędowej. W morfologii zaznaczają się wyraźnie wschodnie piaskowcowych kompleksów dolno- i środkowojurajskich otoczone przez osady czwartorzędowe, ukształtowane w wyniku działalności lodowcowej, wodnolodowcowej, rzecznej i eolicznej.

Najbardziej zróżnicowanym krajobrazowo terenem gminy jest Garb Gielniowski. Deniwelacja terenu wynosi tu 130,0 m, a w stosunku do całego terenu 238,0 m. Garb zbudowany jest z kilku naprzemianległych pakietów piaskowców i mułowców jury dolnej – liasu i wznosi się szeregiem stopni denudacyjnych do 408,3 m – góra Altana koło wsi Hucisko.

Garby Szydłowieckie zajmujące środkową część gminy stanowią strefę przejściową do właściwej Wyżyny Iłżeckiej. Są to połogi wzgórze o rozciągłości NE-SW (zbudowane z piaskowców liasowych), porozdzielane subsekwentnymi obniżeniami. Otoczone są płatami czwartorzędowych utworów glacialnych – wzgórze i wysoczyzny morenowe oraz wolnolodowcowych – wały, pagóry i równiny. Obszar rozcina sieć dolinna o typowo kratowym układzie uwarunkowanym tektonicznie.

Próg Środkowojurajski tworzy równoległe, poprzesuwane względem siebie grzędy o wysokości 190,0 – 210,0 m n.p.m. rozdzielone obniżeniami o założeniach przedczwartorzędowych. Obniżenia, często podmoknięte, są miejscem akumulacji torfów. We wschodniej części tej jednostki liczne płaty piasków eolicznych.

Na obszarze gminy obecne są również antropogeniczne rzeźby. Są to kamieniołomy piaskowców jurajskich, a także piaskowców i żwirów czwartorzędowych, zaznaczające się w krajobrazie jako formy negatywne długości do 250 m i głębokości 20 m oraz hałdy tworzące formy pozytywne.

3.2. Klimat

Według podziału Polski na regiony klimatyczne (W. Okołowicz) gmina Szydłowiec położona jest na granicy dwóch dzielnic klimatycznych: śląsko-małopolskiej i mazowiecko-podlaskiej, a więc w strefie pośredniej między wpływami oceanicznymi i kontynentalnymi.

Średnia roczna temperatura wynosi $7,6^{\circ}\text{C} \div 7,2^{\circ}\text{C}$. Najwyższe średnie temperatury notowane są w lipcu ($18,2^{\circ}\text{C}/17,4^{\circ}\text{C}$), a najniższe w styczniu - $3,8^{\circ}\text{C} \div -5,2^{\circ}\text{C}$. Średnia roczna amplituda jest wysoka i wynosi $22^{\circ}\text{C} \div 22,6^{\circ}\text{C}$, a liczona ze średnich dobowych temperatur maksymalnych i minimalnych wynosi $30,1^{\circ}\text{C} \div 31,3^{\circ}\text{C}$.

Okres wegetacyjny (średnia temperatura dobowa powyżej 5°C) trwa na tym terenie około 210 dni i rozpoczyna się w pierwszej dekadzie kwietnia. Trwa do października. Początek poszczególnych pór roku oraz długość ich trwania w rejonie Szydłowca przedstawia poniższa tabela:

Pora roku	Średnia dobowa temperatura	Początek	Czas trwania
przedwiośnie	0 - 5°C	ok. 1.III	ok. 30 dni
wiosna	5 - 15°C	ok. 1.IV	ok. 60 dni
lato	15°C	ok. 1.IV	ok. 90 dni
jesień	15 - 5°C	ok. 1.IX	ok. 60 dni
przedzimy	5 - 0°C	ok. 1.XI	ok. 30 dni

zima	0°C	ok. 1.XII	ok. 95 dni
------	-----	-----------	------------

Średnia roczna wilgotność względna powietrza na terenie gminy wynosi 79%. Średnie roczne zachmurzenie wynosi 6,9 stopnia pokrycia nieba chmurami w skali 11 stopniowej (od 0 do 10).

Rejon Szydłowca otrzymuje 593 mm opadów w skali rocznej, z czego na okres wegetacyjny (IV-IX) przypada ok. 386 mm.

Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez blisko 74,3 dni w roku od listopada do kwietnia, lecz nie utrzymuje się stale ze względu na odwilże.

Na terenie gminy przeważają wiatry z kierunku zachodniego oraz południowo i północno-wschodniego.

Wyraźny wpływ na warunki klimatyczne wywierają: zróżnicowana rzeźba terenu, rodzaj podłoża, głębokość zalegania wód gruntowych oraz pokrycie zwartymi powierzchniami leśnymi występującymi w południowej części gminy.

3.3. Zasoby wodne

3.3.1. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe na obszarze gminy reprezentowane są przez dobrze rozwiniętą sieć rzeczną oraz kilka niewielkich zbiorników powierzchniowych należących do dorzecza Radomki i Kamiennej.

Południowo-wschodnią część gminy odwadnia silnie rozwinięta sieć cieków i strumieni górnego dorzecza Oleśnicy – dopływu Kamiennej. Znajduje się ono w całości na obszarze lasów ochronnych wchodzących w skład Przysusko-Szydłowieckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (P-SzOChK). W centralnej jego części dominuje rozległa i zabagniona dolina. Zbiera ona wody spływające z północnych, stromych zboczy wzgórz Garbu Gielniowskiego i południowych płaskich wzniesień Garbów Szydłowieckich. Cieki w znacznej części, zwłaszcza na terenach płaskich, zostały zmeliorowane.

W rejonie Huciska (południowo-zachodni skraj gminy) bierze początek największa rzeka gminy Szydłowiec – Korzeniówka. Przed Szydłowcem wpada do niej kilka lokalnych cieków zbierających wody w okolicach Budek, Woli Korzeniowej oraz Nowego i Starego Książka. Powyżej Szydłowca – w środkowej i częściowo północnej części gminy – zasila ją kilka strumieni i cieków spośród których, do największych należy Szabasówka zbierająca wody na obszarze gminy Chlewiska (położonej na zachód od Szydłowca oraz zmeliorowany ciek w rejonie Zdziechowa. W północno-zachodniej części gminy dominują zmeliorowane cieki wpadające do Jabłonicy – dopływ Radomki.

Na terenie gminy monitorowana jest rzeka Korzeniówka w punktach powyżej (16,0 km) i poniżej (12,0 km) miasta Szydłowiec, zgodnie z Polskimi Normami wg metod zalecanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Badania prowadzono metodą bezpośrednią (porównanie wielkości mierzonego parametru w próbce z wielkością dopuszczalną).

Klasę czystości rzeki Korzeniówki oraz wskaźnik decydujący o klasie czystości w latach 1998 – 2003 przedstawia poniższe zestawienie:

Rok	Punkt kontrolno pomiarowy na rzece Korzeniówce	
	powyżej Szydłowca	poniżej Szydłowca
1998	II klasa czystości (BZT ₅ , ChZT-Mn, ChZT-Cr, żelazo ogólne, indeks saprobowości sestonu, miano Coli fekalne)	non (azot amonowy, azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny, miano Coli fekalne)
1999	III klasa czystości (azot azotanowy, fosfor ogólny, miano Coli fekalne)	non (BZT ₅ , ChZT-Cr, azot amonowy, azot azotynowy, azot ogólny, fosforany, fosfor ogólny, miano Coli fekalne, chlorofil „a”)
2000	nie prowadzono badań	nie prowadzono badań
2001	III klasa czystości	non (BZT ₅ , azot amonowy, fosforany, fosfor ogólny,

		miano Coli fekalne)
2002	nie prowadzono badań	nie prowadzono badań
2003	II klasa czystości (BZT ₅ , ChZT-Mn, indeks saprobowości sestonu, miano Coli fekalne)	non (azot azotanowy, fosforany, fosfor ogólny, miano Coli fekalne)

*wg danych WIOŚ w Warszawie Delegatura w Radomiu

Badania rzeki Korzeniówki, przeprowadzone w I i II kwartale 2003 roku wykazały dobry stan wody powyżej miasta Szydłowiec (o przynależności do II klasy czystości zdecydowały: BZT₅, ChZT-Mn, indeks saprobowości sestonu, miano Coli fekalne). Zdecydowane pogorszenie stanu wody (nie odpowiadającego normom) występuje poniżej miasta Szydłowiec.

Składowiska odpadów – ze względu na swoją lokalizację – nie wpływają bezpośrednio na stan wód powierzchniowych.

Obok wód płynących na obszarze gminy znajduje się kilka zbiorników otwartych i zamkniętych.

Lp.	Miejscowość	Powierzchnia w ha	Pojemność tys. m ³	Zlewnia	Przeznaczenie	Stan techniczny
1.	Ciechostowice	0,50	6,00	Oleśnica	przeciwpożarowy retencyjny gospodarczy	dobry
2.	Szydłowiec	4,00	69,00	Korzeniówka	rekreacja retencja	wymaga remontu
3.	Długosz	0,15	1,50	Szabasówka Lewa	hodowla ryb gospodarcze retencyjne	średni
4.	Długosz	0,20	2,00	Szabasówka Lewa	hodowla ryb gospodarcze retencyjne	średni
5.	Marywil	1,50	17,00	Szabasówka Lewa	hodowla ryb gospodarcze retencyjne	wymaga remontu
6.	Krzcięcin	6,00	70,00	Szabasówka Lewa	gospodarcze retencyjne	wymaga remontu
7.	Ziomaki	1,17	12,00	Szabasówka Lewa	hodowla ryb gospodarcze retencyjne	wymaga remontu
8.	Korzyce	1,00	10,00	Wilczanka	przeciwpożarowy gospodarcze retencyjne	wymaga remontu
	Razem	14,52	187,60			

Należy wspomnieć o stawie z wyspą położonym w centrum Szydłowca, na której znajduje się zamek szydłowiecki.

W północnej części gminy w Krzcięcinie istnieje staw młyński – obecnie nie konserwowany zarasta roślinnością.

W Chustkach i Długoszu znajdują się niewielkie zbiorniki wodne o charakterze przeciwpożarowym.

Ponadto niektóre z kamieniołomów zostały wypełnione wodą i utworzyły zbiorniki zamknięte. Dwa z nich to malownicze kamieniołomy „Pikiel” i „Podkowiński” położone na skraju Szydłowca. Obecnie powstaje zbiornik wody w wyrobisku złoża piasku „Wysoka” w Wysokiej. Ze względu na zanikanie kopaliny eksploatacja w tym złożu jest na ukończeniu, należy więc zadbać o jego prawidłową rekultywację (kierunek wodny) i przekazać na cele rekreacyjne.

3.3.2. Wody podziemne

Wody podziemne na terenie miasta i gminy Szydłowiec pochodzą z utworów

czwartorzędowych. Poniższe zestawienie przedstawia charakterystykę ujęć wody na terenie gminy:

Lp.	Lokalizacja	Piętro wodonośne	Wydajność (m ³ /h)
1	2	3	4
1	Sadek 35	Jura dolna	5,0
2	Wysoka	Czwartorzęd	6,9
3	Wola Korzeniowa	Jura dolna	4,5
4	Zdziechów Kolonia	Jura środkowa	24,5
5	ul. Kolejowa 36	Jura dolna	31,0
6	Sadek	Jura dolna	47,3 75,0
7	Hucisko	Jura dolna	22,75
	ul. Wschodnia ul. Wschodnia ul. Sowińskiego		Wodociągi Wodociągi GS-SCh

Wody podziemne w gminie Szydłowiec objęto monitoringiem w studni głębinowej w miejscowości Szydłowiec (wodociąg miejski).

Badano zmiany chemizmu wód podziemnych, sygnalizację zagrożeń i działania zmierzające do likwidacji lub ograniczenia ujemnego wpływu czynników antropogenicznych na wody podziemne oraz przewodność, poziom manganu, kadmu i żelaza

Klasyfikacji monitorowanych wód dokonano wg zaleceń PIOŚ z 1995 roku:

- Klasa I a - wody najwyższej jakości
- Klasa I b - wody wysokiej jakości
- Klasa II - wody średnie jakości
- Klasa III - wody niskiej jakości

W wyniku monitoringu wód podziemnych w Szydłowcu (wodociąg miejski) w latach 1998 i 1999 określono stan tych wód jako Ib. O sklasyfikowaniu zdecydowały wskaźniki: azot azotanowy, przewodność, twardość ogólna, żelazo ogólne, fosforany.

Jakość zasobów wodnych

Gospodarcze znaczenie wód podziemnych oraz powszechne zagrożenie ich jakości były przesłankami do objęcia ich programem monitoringu, którego koordynatorem jest Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska. Monitoring zwykłych wód podziemnych realizowany jest w sieciach obserwacyjnych: krajowej, regionalnej i lokalnej. Na terenie powiatu szydłowieckiego w 2000 roku znajdował się 1 punkt obserwacyjny monitoringu krajowego w Guzowie (gm. Orońsko) oraz 2 punkty monitoringu regionalnego w Szydłowcu i Pogorzałem (od 2001 roku Pogorzałe leży w województwie świętokrzyskim). W Szydłowcu jakość wody podziemnej pobranej z głębokości 21 m w terenie zabudowanym wykazała II klasę czystości (wiosną i jesienią), co oznacza wody średniej jakości o naturalnym chemizmie, zmienione antropogenicznie, wymagające złożonego uzdatnienia.

Stan wód - zagrożenia

Działalność człowieka stworzyć może poważne zagrożenie dla wód podziemnych i powierzchniowych. W przypadku miasta i gminy Szydłowiec, środowisko wodne jest wyjątkowo wrażliwe, co wynika z budowy hydrogeologicznej.

Poważnym zagrożeniem dla jakości wód są błędy w gospodarce wodno-ściekowej polegające na budowie sieci wodociągowych bez jednoczesnego rozwiązania problemu odprowadzenia ścieków bytowo-gospodarczych. Iloraz długości sieci wodociągowej do kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi około 20, a w samym Szydłowcu - około 9 (informacje ze Starostwa). Ścieki z gospodarstw domowych gromadzone są w nieszczelnych zbiornikach, których zawartość bywa wylewana na własne pola, a co 2-3 zagroda odprowadza nieczystości płynne do rowów przydrożnych, cieków wod-

nych. W mieście powiatowym występuje kanalizacja ogólnospławna tj. sanitarno-deszczowa.

Dużym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych i wglębnych w Szydłowcu i jego okolicy jest przemysł garbarski reprezentowany przez liczne garbarnie.

Na obszarze miasta i gminy Szydłowiec pomimo rozstawienia kontenerów i zorganizowanego gminnego składowiska odpadów zarejestrowano dużą ilość dzikich wysypisk odpadów i śmieci zlokalizowanych przeważnie w starych, nie zagospodarowanych wyrobiskach, różnego typu zagłębieniach terenowych, zagajnikach i lasach. Stanowią one potencjalne zagrożenie dla wód wglębnych. We wszystkich z nich oprócz odpadów gospodarsko-bytowych znajdują się pokaźne ilości strużyny chromowej i obrzynków skór po wstępnych zabiegach garbarskich w roztworze chromowym.

Potencjalnym zagrożeniem dla wód jest działalność rolnicza mogąca wywołać wielkopowierzchniowe zanieczyszczenia. Użytkowanie rolnicze, w tym stosowanie nawozów naturalnych i sztucznych, chemicznych środków ochrony roślin, przecieki z nieszczelnych zbiorników na ścieki gospodarcze, gnojówkę i gnojowicę stanowią źródła niekontrolowanego i niezorganizowanego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, a także gleb.

Do innych potencjalnych źródeł zagrożeń środowiska wodnego należą zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł liniowych wytworzone przez środki transportu drogowego i kolejowego. Szczególnie duże natężenie ruchu drogowego dotyczy drogi krajowej ekspresowej nr 7, drogi wojewódzkiej: Przysucha-Chlewiska-Szydłowiec oraz linii kolejowych I rzędnych relacji Warszawa-Radom-Kielce-Kraków i Radom-Tomaszów Mazowiecki. Zagrożenie dla wód może wynikać z ewentualnych awarii przy przewożeniu materiałów niebezpiecznych. Innym zagrożeniem dla wód powierzchniowych i podziemnych jest brak prawidłowo rozwiązanego systemu kanalizacyjnego placów manewrowych transportu samochodowego, w tym terenu dworca PKS znajdującego się w centrum Szydłowca. Zanieczyszczone węglowodorami (paliwa i smary) ścieki trafiają bezpośrednio do rzeki Korzeniówki.

3.4. Retencja wód

Retencją jest zdolność zatrzymywania wody przez różne komponenty środowiska. Właściwości retencyjne lasów i zadrzewień, gleb, wód powierzchniowych, zagłębień terenu itp. mają istotny wpływ na regulację obiegu wody w środowisku.

Lasy i zadrzewienia odgrywają ogromną rolę w magazynowaniu wody.

Tereny uwilgotnione z płytko zalegającą wodą gruntową: mokradła, torfowiska, łąki i pastwiska hamujące spływ wód poprzez zatrzymanie jej w porach gleby i na powierzchni. Użytki zielone zajmują 1921 ha, co stanowi 14% powierzchni gminy. Występują głównie w dolinach rzeki Szabasówki.

Retencja wód powierzchniowych, to gromadzenie wody w naturalnych i sztucznych zbiornikach: rzekach, oczkach wodnych, rowach melioracyjnych. Pod wodami stojącymi, płynącymi i rowami znajduje się 41 ha, co stanowi poniżej 1% pow. gminy.

3.5. Gleby

Gleby na obszarze gminy cechują się niską jakością do produkcji rolniczej, a udział w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi odpowiednio:

- Klasa III - 2,5%
- Klasa IV - 23,5%
- Klasa V i VI - 74%

Największe kompleksy dobrych gleb występują w północnej i centralnej części gminy w obrębie wsi: Omięcín, Krzcięcin, Wysoka i miasta Szydłowiec.

Gleby organiczne szczególnie chronione występują na trwałych użytkach zielo-

nych w dolinie rzek: Szabasówki, Korzeniówki, Oleśnicy i cieku bez nazwy – dopływ Jabłonicy.

Według badań Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Kielcach za rok 1996 na obszarze gminy Szydłowiec występuje I stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi: cynkiem i niklem (ZN, Ni). Gleby te mogą być przeznaczone pod wszystkie uprawy polowe z ograniczeniem upraw warzyw dla dzieci.

Produkcja rolna oparta jest na gruntach ornym średniej i drobnej jakości, które należą głównie do kompleksów żytnich wszystkich klas, pszennych i zbożowo-pastewnych. Są to przede wszystkim gleby pseudobielicowe (przemyte) i brunatne wyługowane, rzadziej czarne, zdegradowane. W okolicach rzek występują gleby torfowe, mułowo-torfowe oraz madowe.

Gmina Szydłowiec posiada gleby średnie, o niewielkim zanieczyszczeniu, ale bardzo zakwaszonych. Około 90% gleb to gleby kwaśne i bardzo kwaśne (pH 4,5 ÷ 5,5). Stan ten ma ogromny wpływ na potencjalną produktywność gleb, dlatego konieczne jest nawożenie, wapnowanie i stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, ze względu na ich kwaśny odczyn.

3.6. Zasoby surowców mineralnych

Miasto i gmina Szydłowiec należy do rejonów występowania złóż piaskowców oraz kruszywa naturalnego: drobne - piaski i grube – żwirki i piaski. W mniejszych ilościach spotykane są surowce ilaste: ily jurajskie i gliny czwartorzędowe. W północnej części gminy występują rudy żelaza, które mają znaczenie tylko historyczne, podobnie jak torfy występujące w północnej i południowej części gminy.

3.6.1. Lokalizacja i charakterystyka złóż

Piaskowce

Piaskowce nazywane powszechnie szydłowieckimi znane są od XVIw. a eksploatowane na większą skalę od XIX wieku i szeroko stosowane jako kamień dekoracyjny, okładzinowy. Cechą charakterystyczną jest ich miękkość i łatwość obróbki w stanie świeżym, po wydobyciu ze złoża. Są dobrym materiałem budowlanym o wysokiej mrozoodporności.

Złóża w gminie **Szydłowiec**:

- złożo „Szydłówek Bielecki”, eksploatowane, zasoby bilansowe 40 tys. t
- złożo „Szydłówek Skopek”, eksploatowane, zasoby bilansowe 90 tys. t
- złożo „Szydłówek Mrozowski”, eksploatowane, zasoby 150 tys. t
- złożo „Szydłówek Wojciech”, eksploatowane, o zasobach 45 tys. t
- złożo „Szydłowiec - Długosz”, eksploatowane, zasoby 100 tys. t
- złożo „Jankowice”, eksploatowane, zasoby bilansowe 350 tys. t
- złożo „Szydłówek Borowiecki” eksploatowane zasoby 40 tys. t
- złożo „Pikiel Podkowiński” Szydłowiec zasoby poeksploatacyjne wymagają nakładów na cele rekultywacyjne.

Kruszywa naturalne

Złóża w gminie **Szydłowiec**:

- złożo „Szydłowiec” (piaski), zasoby 3.450 tys. t i powierzchni 40,6 ha, nieeksploatowane
- złożo „Gąsawy Rządowe” (pospółki, piaski), zasoby udokumentowane 28.000tys.t. Eksploatacja lokalna. Wskazane wykonanie opracowania geologicznego celem porównania jakości kopaliny z aktualnymi wymogami i w celu skorygowania granic i zasobów złoża. Złożo położone w obrębie gmin: Szydłowiec, Jastrząb, Mirów;
- złożo „Wysoka” (pospółki), o zasobach przemysłowych 56 tys. t, eksploatacja zaniechana;

- złoża „Wysoka II”, zasoby bilansowe 80 tys. t, eksploatacja zaniechana;
- złoża „Wysoka III” w Wysokiej, o zasobach udokumentowanych 200 tys. t, eksploatowane, wydobyte 36 tys. t;
- złoża „Omięcin” o zasobach udokumentowanych 190 tys. t, eksploatowane
- złoża „Chustki II”, o zasobach udokumentowanych 120 tys. t, eksploatowane;
- złoża „Chustki-Zagórski” w Chustkach, o zasobach udokumentowanych, nieeksploatowane;
- złoża „Zdziechów”, o zasobach udokumentowanych 303 tys. t, nieeksploatowane.

Stanowiska dokumentacyjne

Stanowiska dokumentacyjne występują w południowej części miasta, związane są z eksploatacją piaskowców. Są to:

- „Łom Pikiel” - odsłonięcie geologiczne - nieczynny kamieniołom wgłębny piaskowców szydłowieckich
- „Łom Podkowiński” - odsłonięcie geologiczne - nieczynny kamieniołom piaskowców szydłowieckich
- Łomy na Polankach - odsłonięcie geologiczne - zespół nieczynnych łomików wgłębnych piaskowców szydłowieckich.

3.7. Lasy

Lasy zajmują 4980 ha tj. 36,05% powierzchni miasta i gminy Szydłowiec z tego 4310 ha tj. 31,2% stanowią lasy państwowe, 670 ha pozostałe tj. 4,85%.

Tabela 9. Lesistość miasta i gminy wg prawa własności (wg informacji UM Szydłowiec)

	Miasto	Gmina	Razem
las państwowe	35 ha	4275 ha	4310 ha
lasy PFZ	-	-	-
las prywatne	15 ha	274 ha	289 ha
las wspólnot	286 ha	67 ha	353 ha
pozostałe	6 ha	22 ha	28 ha
Łącznie	342 ha	4638 ha	4980 ha

Terytorialnie lasy miasta i gminy Szydłowiec należą do Nadleśnictwa Skarżysko i Nadleśnictwa Radom. Do Nadleśnictwa Skarżysko należy ogromny kompleks lasów leżący w południowej części gminy, w rejonie wsi Sadek, Wola Korzeniowa, Rybianka, Ciechostowice, Hucisko, Łazy, Majdów, (Pogorzałe, Skarżysko Książęce – woj. świętokrzyskie) i m. Szydłowiec.

Północna i środkowa część gminy lasów prawie nie posiada z wyjątkiem ca 200 ha kompleksu koło wsi Omięcin.

Lasy prywatne występują na siedlisku:

- boru świeżego - 35%
- boru mieszanego świeżego - 25%
- lasu mieszanego - 10%
- ols - 10%
- boru suchego - 5%
- pozostałe - 1%

Struktura gatunkowa:

- sosna 70%
- jodła 18%
- olcha 4%
- brzoza 4%
- świerk 3%
- pozostałe 1%

W większości są to drzewostany albo bardzo stare, przeznaczone do wyrębu, albo też młode, już odnowione w wieku poniżej 40 lat.

Niewielką część powierzchni stanowią nieużytki. Są to głównie bagna oraz tereny zdewastowane.

Wobec ogólnego deficytu wodnego, bagna powinny być zachowane jako naturalne retencyjne zbiorniki wodne i nie powinny być likwidowane przez meliorację i zalesienia.

Lasy południowej części gminy w planie regionalnym województwa radomskiego zaliczone zostały do Obszarów Chronionego Krajobrazu.

Największym zagrożeniem dla lasów są podpalenia kilkuletnich nasadzeń, także młodych lasów.

Brak aktualnych planów urządzania lasów jak i brak uregulowanego stanu prawnego (decydującego o wycince czy pielęgnacji), a także dewastacje i kradzieże oraz niskie nakłady finansowe dotyczące nadzoru nad lasami niepaństwowymi wpływają negatywnie na stan środowiska, powodując jego degradację.

3.8. Dolesienia

Na terenie gminy prowadzone są zalesienia gruntów niższych klas.

W latach 2000-2003 zalesiono około 30 ha rocznie, kiedy to w latach 1997-1999 o 10 ha więcej.

Według ankiety zbiorczej w sprawie ustalenia powierzchni gruntów przewidywanych do zalesienia oraz warunków realizacji programu zwiększenia lesistości kraju sporządzonej w 2001 roku przez Starostwo Powiatowe w Szydłowcu, przyjęto następujący program zwiększenia lesistości:

Gmina	Rok 2000 ha	2001-05 ha	2006-10 ha	2011-15 ha	2016-20 ha	Razem
Szydłowiec	8,21	37	40	40	48	165
Chlewiska	1,97	26	24	24	32	106
Jastrzab	3,40	25	28	28	37	118
Mirów	4,61	26	34	42	41	143
Orońsko	3,95	30	33	39	44	146
Razem	22,14	144	159	173	202	678

Przeciwdziałanie degradacji, zagrożeniu i zanieczyszczeniu środowiska przyrodniczego na terenie gminy Szydłowiec powinno być niejako „wpisane” we wszystkie działania podejmowane na terenie gminy Szydłowiec i być w swej istocie częścią procesów rozwojowych uznanych za jedną z podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju.

4. SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

4.1. Charakterystyka

4.1.1. Struktura demograficzna

Ogólna liczba mieszkańców miasta i gminy Szydłowiec wynosiła – na dzień 31.12.2003r. – 20.215 osób, z czego 12.780 przypada na miasto Szydłowiec, zaś na tereny wiejskie gminy 7.435 osób.

Uogólniając można przyjąć, iż liczebność populacji w określonych warunkach i na określonym obszarze jest uzależniona od wpływu dwóch podstawowych czynników tzn.:

- przyrostu naturalnego,
- salda migracji.

Struktura gminy Szydłowiec - obejmująca 1 miasto i 24 miejscowości wiejskie - determinuje rozwój ludności i powoduje integrowanie się pewnych zjawisk oraz problemów wewnątrz badanego obszaru. Warto zwrócić uwagę, iż osadnictwo wiejskie charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem i rozproszeniem. Wyjątkowo istotną informacją rzutującą na planowanie wszelkiego rodzaju inwestycji infrastrukturalnych (tak z zakresu infrastruktury technicznej jak i społecznej) jest fakt, iż populacja zdecydowanej większości miejscowości leżących na terenie gminy nie przekracza 300 osób.

Wskaźnik gęstości zaludnienia gminy to ok. 146 osób/km², natomiast samych gminnych terenów wiejskich oscyluje tu w wielkości ok. 64 osób/km² i jest charakterystyczny dla ponad 37% gmin województwa mazowieckiego, klasyfikowanych w obszarze gmin o zaludnieniu pomiędzy 40 a 66 osobami na km².

Ludność miejska gminy stanowi 63,22% ogółu, podczas gdy dla całego województwa wskaźnik ten to 64,2%. Na przestrzeni lat 1989-2000 następował niewielki wzrost liczby ludności w mieście Szydłowiec, jednak w roku 2000 miał miejsce dosyć znaczny jej spadek.

Liczba ludności gminy i miasta Szydłowiec w stosunku do lat poprzednich

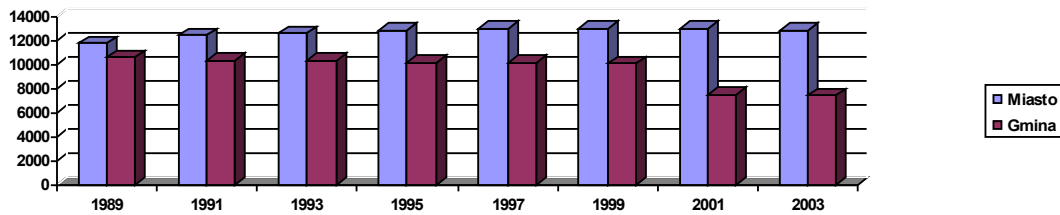

Tabela nr 10. Liczba ludności w latach 1989 -2003 (w podziale na miasto i gminę)

ROK	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
MIASTO	11755	12093	12376	12527	12557	12766	12838	12898	12989	12966	12998	13020	12951	12860	12780
GMINA	10557	10511	10347	10403	10376	10224	10174	10159	10209	10132	10091	7446	7483	7472	7435
OGÓŁEM	22312	22604	22723	22930	22933	22990	23012	23 057	23198	23098	23089	20466	20434	20332	20215

Gwałtowny spadek liczby mieszkańców gminy w roku 2000 spowodowany przez odłączenie się dwóch sołectw: Skarżysko - Książęce, Pogorzale, które weszły w obręb miasta Skarżysko - Kamienna.

Poniższe zestawienia opracowano na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Szydłowcu.

Rok 1998	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18-44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	12966	41	112	2450	2436	1885	2046	3889	3993	819	334
GMINA	10132	14	133	1695	1933	1408	1494	2421	2885	1315	609
OGÓŁEM	23098	55	245	4145	4369	3293	3540	6310	6878	2134	943

Rok 1999	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18-44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	12998	36	138	2508	2477	1811	1965	3982	4061	822	357
GMINA	10091	22	131	1683	1948	1393	1480	2404	2908	1296	610
OGÓŁEM	23089	58	269	4191	4425	3204	3445	6386	6969	2118	967

Rok 2000	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18-44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	13020	62	137	2489	2460	1869	2050	3951	4032	789	329
GMINA	7446	36	70	1199	1419	1103	1188	1713	2118	911	413
OGÓŁEM	20466	98	207	3688	3879	2972	3238	5664	6150	1700	742

Rok 2001	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18-44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	12951	58	118	2504	2500	1801	1972	3974	4098	779	327
GMINA	7483	8	59	1208	1428	1094	1177	1726	2131	926	429
OGÓŁEM	20434	66	177	3712	3928	2895	3149	5700	6229	1705	756

Rok 2002	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18-44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	12860	35	66	2713	2694	1409	1595	4307	4417	792	340
GMINA	7472	2	59	1312	1530	949	1013	1875	2283	924	428
OGÓŁEM	20332	37	125	4025	4224	2358	2608	6182	6700	1716	768

Rok 2003	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18-44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	12780	34	116	2738	2711	1312	1496	4347	4445	814	336
GMINA	7435	-15	83	1332	1533	913	980	1904	2289	921	428
OGÓŁEM	20215	19	199	4070	4244	2225	2476	6251	6734	1735	794

Poniższe zestawienie opracowano na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Rok 2002	Liczba ludności	Przyrost naturalny	Migracja	Wiek mobilny 18 -44		Wiek przedprodukcyjny 0-17		Wiek produkcyjny 18 - 59/64		Wiek poprodukcyjny 60/65 i więcej	
				K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	12232	brak danych	brak danych	2460	2490	1437	1613	3917	4065	826	374
GMINA	7269	-	-	1241	1454	943	1017	1764	2153	938	454
OGÓŁEM	19501	-	-	3701	3944	2380	2630	5681	6218	1764	828

Jak już wspomniano na aktualny stan struktury demograficznej gminy Szydłowiec wpływ mają przede wszystkim takie czynniki jak migracje i przyrost naturalny. Migracje nie tylko modyfikują oddziaływanie przyrostu naturalnego na liczbę ludności, ale i silnie wpływają na jej rozmieszczenie, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków miasto/wieś. Stwierdzić jednak trzeba, że fakt niekorzystnej sytuacji gospodarczej marginalizuje znaczenie ośrodka miejskiego - Szydłowca jako miejsca migracji ludności z okolicznych osad wiejskich.

Charakterystyczne dla demografii na obszarze gminy Szydłowiec, są takie zjawiska jak:

- stosunkowo wysoki przyrost naturalny na terenie miasta Szydłowiec (najwyższy w 2000 roku - 79‰, potem nieco mniejszy),
- ujemne zmienne saldo migracji w mieście Szydłowiec,
- ujemne saldo migracji całej gminy w latach 1999-2002,
- względna równowaga struktury płci – średni gminny wskaźnik feminizacji wynosi 102K/103M (przy analogicznym wskaźniku wynoszącym 103 w mieście i 101 na wsi),
- relacja liczby ludności w wieku prawnej zdolności do pracy w stosunku do liczby ludności w nieprodukcyjnej grupie wiekowej wynosząca 1,8, przy średniej dla Mazowsza 1,6,
- mniej korzystny wskaźnik feminizacji w grupie wiekowej mobilno-prokreacyjnej (20-39 lat), gdzie znaczny niedobór kobiet szczególnie istotny na obszarach wiejskich, co jest jednak typowe dla województwa i całego kraju,
- rokujący szanse na przyszły rozwój umiarkowanie korzystny udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (świadczący o tzw. „młodości demograficznej” obszaru, a sięgający 24,6% w przypadku miasta Szydłowca) przy jednocześnie zróżnicowanym wskaźniku feminizacji,
- dosyć duży udział osób w wieku mobilno-prokreacyjnym, w ogóle ludności,
- świadczący o względnie dużym potencjale siły roboczej znaczny udział ludności w wieku produkcyjnym – 64,24% (przy wskaźniku jeszcze wyższym w mieście - 68,79%) i nieznaczna przewaga mężczyzn (głównie na obszarach wiejskich),
- znaczne zróżnicowanie przestrzenne i wielkościowe udziału ludności w wieku po-produkcyjnym: bardzo duże na terenach wiejskich – (gdzie postępujące procesy starzenia się tych obszarów) a niewielkie w mieście – (co z kolei świadczy o „młodości miasta”).

Z uwagi na zmienność warunków społeczno-gospodarczych i dotychczasowe przesłanki demograficzne liczbę ludności w gminie należałoby określić jako wypadkową prognozy biologicznej i pomigracyjnej. W związku z tym prognozowana liczba ludności będzie w przewidywalnej przyszłości spadała.

Do najistotniejszych problemów demograficznych warunkujących rozwój społeczny i gospodarczy gminy należy:

- potrzeba obniżenia stopy bezrobocia do poziomu nie przekraczającego 15% siły roboczej (jedną z długofalowych metod może być tu działalność edukacyjna umożliwiająca przekwalifikowanie lub zmianę zawodu);
- konieczność objęcia 100% młodzieży edukacją na poziomie średnim;
- dostosowanie kierunków nauczania do potrzeb rynku pracy;
- lepszą dostępność kształcenia się młodzieży na uczelniach wyższych (w tym licencjackich).

4.1.2. Problem bezrobocia

Podstawowym i wyciskającym negatywne piętno na charakterystyce społeczności lokalnej problemem na terenie gminy Szydłowiec - wymienionej w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999r. w sprawie określenia powiatów (gmin) zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym - jest liczba osób pozostających bez pracy. Wprost z problemem bezrobocia należy wiązać ubóstwo i trudną sytuację (nie tylko materialną) większości rodzin wielodzietnych i niepełnych na terenie gminy.

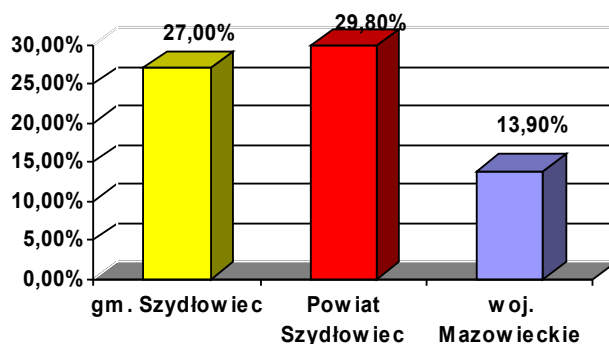
W 2002 roku stopa bezrobocia liczona jako udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie całego powiatu szydłowieckiego sięgnęła poziomu 29,8%. W mieście Szydłowcu pozostawało w tym czasie bez pracy 1933 osób, a w całej gminie 3235 osób tj. 27% aktywnych zawodowo.

Tabela nr 11. Poziom bezrobocia w latach 2000-2002 w gminie Szydłowiec na tle powiatu szydłowieckiego i województwa mazowieckiego

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych			Stopa bezrobocia		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
1	2	3	4	6	7	8
Powiat	6.678	6.988	7.037	28,6a)	30,1a)	29,8a)
gm. Szydłowiec	3.055	3.273	3.235	24,3	25,6	27,0
woj. mazowieckie	289.872	346.118	368,856	10,8	13,0	13,9

a) „Stopa bezrobocia” dla powiatu liczona w stosunku bezrobotnych do ludności aktywnej zawodowo

Źródła: opracowanie i wyliczenia własne na podstawie: Roczników statystycznych: województwa mazowieckiego, województw oraz danych statystycznych wg miast i gmin (Urząd Statystyczny w Radomiu).

Taka skala bezrobocia powoduje poza spadkiem poziomu życia frustrację, przestępczość i wiele innych patologii społecznych (np. agresję, alkoholizm, narkomanię).

Istotne w kontekście prowadzenia odpowiedniej polityki przeciwdziałania bezrobociu jest nie tylko określenie skali zjawiska, ale też i jego struktury, tj. przedstawienie liczby osób pozostających bez pracy w kontekście ich:

- wieku,
- płci,
- wykształcenia.

Ze względu na powyższe bezrobocie w gminie Szydłowiec na koniec 2003 roku charakteryzowało się:

- bardzo wysokim udziałem grupy wiekowej 18-44 lata;
- znacznym udziałem ludzi młodych (18-24 lata), którzy nie mają możliwości dalszego kontynuowania nauki (najczęściej nauka kończy się na poziomie zasadniczym zawodowym);

- nieznaczną przewagą udziału kobiet;
- bardzo niekorzystnym z punktu widzenia społecznego i gospodarczego zjawiskiem wysokiego udziału bezrobotnych pozbawionych prawa do zasiłku;
- niewielkim udziałem absolwentów szkół (w ujęciu ogólnym);
- znaczną przewagą absolwentów szkół policealnych i średnich zawodowych ramach ogółu bezrobotnych absolwentów;
- znaczną przewagą wśród bezrobotnych osób zamieszkałych na terenach wiejskich gminy;
- niskim poziomem wykształcenia osób bezrobotnych.

Tabela nr 12. Stan bezrobocia w gminie i mieście Szydłowiec – 31.12.2002

Lp.	Wyszczególnienie	Szydłowiec	
		Miasto	Gmina
1.	2.	3.	4.
1.	Liczba bezrobotnych ogółem	1933	3235
	- w tym: kobiety	982	1648
2.	Z prawem do zasiłku ogółem	381	639
	- w tym: kobiety	182	266
3.	Zwolnienia z przyczyn dot. zakładu pracy ogółem	177	288
4.	Niepełnosprawni ogółem	16	18
	- w tym: kobiety	6	6
5.	Zamieszkali na wsi ogółem	0	1296
	- w tym: kobiety	0	290
	- z prawem do zasiłku	0	230
	- w tym kobiety	0	87
6.	Absolwenci szkół ogółem	126	140
	- wyższe	46	60
	- policealne i średnie zawodowe	48	58
	- licea ogólnokształcące	14	18
	- zasadnicze zawodowe	17	16
	- pozostali	1	2
7.	Osoby zarejestrowane jako:		
	- poszukujący pracy	38	55
	- uprawnione do zasiłku przedemerytalnego	314	420
	- uprawnione do świadczenia przedemerytalnego	84	139
8.	Bezrobotni według wieku		
	15-17	0	0
	18-24	474	760
	25-34	497	913
	35-44	453	803
	45-54	453	664
	55-59	46	73
	60-64	10	16
9.	Wykształcenie bezrobotnych		
	- wyższe	95	135
	- policealne i średnie zawodowe	573	787
	- licea ogólnokształcące	181	230
	- zasadnicze zawodowe	761	1375
	- podstawowe i niepełne podstawowe	323	702
10.	Ludność w wieku produkcyjnym	8604	4199
11.	% udział bezrobotni w l. ludności w wieku produkcyjnym	22,47	77,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szydłowcu

W roku 2002 Powiatowy Urząd Pracy w Szydłowcu dysponował 888 ofertami pracy (w stosunku do ogółu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne było to

12,6%), z których rzecz jasna tylko część skierowana była do mieszkańców gminy i miasta Szydłowiec.

W roku 2003 dzięki środkom m.in. z:

- Funduszu Pracy,
 - programu Pierwsza Praca,
 - programu Agroalternatywa,
- sfinansowano na terenie gminy łagodzące skutki bezrobocia:
- staże absolwenckie,
 - zatrudniono absolwentów w ramach programu Pierwsza Praca,
 - zatrudniano bezrobotnych przy pracach interwencyjnych,
 - zatrudniano bezrobotnych przy robotach publicznych,
 - kierowano bezrobotnych na szkolenia,
 - udzielono pożyczek dla bezrobotnych,
 - udzielano - na utworzenie nowych miejsc pracy - pożyczek dla pracodawców.

Tabela nr 13. Zestawienie środków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w PUP w Szydłowcu w 2002 roku

Aktywna forma	Środki z Funduszu Pracy i inne	Kwota w zł	Liczba miejsc pracy
Staże	Algorytm F.P.	70.000	12
	Agroalternatywa	2.900	2
	Pierwsza Praca	135.400	63
Zatrudnienie absolwentów	Pierwsza Praca	60.100	37
Prace interwencyjne	Algorytm F.P.	400.100	281
	Agroalternatywa	18.100	53
	Pierwsza Praca	27.700	12
Roboty publiczne	Algorytm F.P.	380.500	131
	Agroalternatywa	21.200	17
Szkolenia	Algorytm F.P.	36.822	27
	Agroalternatywa	5.596	5
	Pierwsza Praca	12.744	10
Pożyczki dla bezrobotnych	Algorytm F.P.	306.000	12
	Pierwsza Praca	20.000	2
Pożyczki na utworzenie dodatkowych miejsc pracy	Algorytm F.P.	80.000	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szydłowcu

Jednak głównym źródłem utrzymania się osób bezrobotnych na terenie gminy są prace dorywcze, sezonowe, nielegalne zatrudnienie, sprzedaż runa leśnego oraz owoców i warzyw z własnej uprawy, czy wreszcie pomoc społeczna i pomoc rodziny. Nie gwarantuje to rzecz jasna choćby namiastki stabilności finansowej, efektem czego nagminne jest zjawisko emigracji zarobkowej (co jednak dezintegruje rodzinę oraz społeczność lokalną).

4.2. Jakość życia mieszkańców

4.2.1. Warunki mieszkaniowe

Największy rozwój inwestycji budowlanych miał miejsce w latach 70-tych. Jednak w kolejnej dekadzie nastąpił znaczny spadek liczby budowanych mieszkań, w związku z ogólnym kryzysem gospodarczym. Tendencje spadkowe pogłębiły się jeszcze w wraz ze wzrostem kosztów, który był skutkiem wprowadzenia w latach 90-tych rynkowych zasad kredytowania budownictwa mieszkaniowego.

Choć w powszechnym odczuciu społecznym proces poprawy sytuacji mieszkaniowej jest zbyt powolny, to odnotować należy też i pozytywy. Przy spadku liczby bu-

dowanych mieszkań odnotować należy jednak poprawę ich jakości. Nowe mieszkania przekazywane do użytku są zwykle bardzo dobrze wyposażone w łazienkę, wodociąg, centralne ogrzewanie, a materiały budowlane wykorzystywane przy ich powstawaniu są najczęściej dobrej jakości. Ta uwidaczniająca się ostatnimi laty poprawa w sytuacji mieszkaniowej przejawia się więc głównie we wzroście wielkości i standardu wyposażenia mieszkań oraz we wzroście powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę, oraz w spadku przeciętnej liczby osób przypadających na 1 izbę. W mieście i gminie Szydłowiec ten ostatni współczynnik spadł do bardzo zadowalającego poziomu 0,96.

Według danych odnoszących się do warunków mieszkaniowych na interesującym nas obszarze:

- ogół zamieszkałych zasobów mieszkaniowych w mieście i gminie Szydłowiec liczył 5387 mieszkań,
- przeciętnie na jedno mieszkanie przypada 3,66 osoby,
- średnia powierzchnia użytkowa mieszkań wynosiła 69,1 m², a w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiła 18,9 m²,
- statystyczne mieszkanie posiadało przeciętnie 3,71 izby.

Tabela nr 14. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane w 2002 roku.

Lp.	Wyszczególnienie	Mieszkania 2002		
		Ogółem	na 1000 ludności	stanowiące własność gminy w % do ogółu
1.	2.	3.	4.	5.
1.	Województwo mazowieckie	1662798	300,8	9,7
2.	gmina i miasto Szydłowiec	5387	366,0	-

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego i Rocznik Statystyczny Województw - 2003r., oraz dane uzyskane z UM Szydłowiec

Tabela nr 15. Zasoby mieszkaniowe zamieszkałe - wskaźniki

Lp.	Wyszczególnienie	Przeciętna liczba osób		Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ²	
		na 1 mieszkanie	na 1 izbę	na 1 mieszkanie	na 1 osobę
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	województwo mazowieckie	2,93	0,89	58,5	20,0
2.	subregion radomski	3,33	1,03	59,3	17,8
3.	gmina i miasto Szydłowiec	3,69	0,96	69,1	18,9

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego i Rocznik Statystyczny Województw - 2003r. oraz dane uzyskane z UM Szydłowiec

Zasoby mieszkaniowe gminy to głównie mieszkania indywidualne. W roku 2002 oddano w gminie i mieście Szydłowiec do użytku 20 mieszkań. Przy utrzymaniu tej tendencji - tj. około 20 nowych mieszkań oddawanych w ciągu roku - zakładać można, iż do 2020 roku przybędzie ich około 300, a do 2030 roku około 500. Jeśli równocześnie przyrost liczby ludności będący wypadkową prognozy biologicznej i pomigracyjnej utrzyma się na dotychczasowym poziomie możemy stwierdzić, że dotychczasowy przyrost liczby mieszkań zaspokoi zapotrzebowania prognozowanej liczby ludności w roku 2030. Skutkiem tego zmniejszy się także i aktualnie istniejący deficyt mieszkań w gminie.

Tabela nr 16. Zasoby mieszkaniowe w 2002r.

Lp.	Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Liczba mieszkań ogółem	Liczba izb w mieszkaniach	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²
1	2	3	4	5	6
1.	miasto i gmina Szydłowiec	20215	5387	19983	370749
2.	powiat ogółem	41181	11234	40401	790544

--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Rocznik Statystyczny Województwa Maz. 2003 - Urząd Statystyczny w Warszawie - Warszawa, listopad 2003r., oraz dane uzyskane z UM Szydłowiec.

Tabela nr 17. Zasoby mieszkaniowe w 2002 roku - wskaźniki

Lp.	Powiat szydłowiecki	Przeciętna					
		liczba izb w mieszkaniu	liczba osób w mieszkaniu	liczba osób na izbę	pow. użyt. w m ² 1 mieszkania	pow. użyt. w m ² na 1 osobę	liczba mieszkań na 1000 ludności
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	miasto i gmina Szydłowiec			1,06	61,5	16,5	268,7
2.	powiat ogółem	3,34	3,67	1,10	62,5	17,0	272,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Rocznik Statystyczny Województwa Maz. 2003 - Urząd Statystyczny w Warszawie - Warszawa, listopad 2003r., oraz dane uzyskane z UM Szydłowiec.

Tabela nr 18. Warunki mieszkaniowe ludności w mieszkaniach oddanych do użytku w 2002r.

Lp.	Powiat szydłowiecki	Mieszkania oddane do użytku - indywidualne	Izby oddane do użytku - indywidualne	Pow. użyt. mieszkań oddanych do użytku	Przeciętna	
					liczba izb w mieszkaniu	pow. użyt. w m ² na 1 mieszkanie
1	2	3	4	5	6	7
1.	m. Szydłowiec	17	104	2440	6,1	143,5
2.	gm. Szydłowiec	3	12	231	4	77
3.	Powiat ogółem*	34	192	4378	3,34	62,5

*przyjęto dane publikowane, w rozbiu na gminy dane Starostwa Powiatowego.

Źródło: Starostwo Powiatowe w Szydłowcu, Rocznik Statystyczny Województwa Maz. 2003 - Urząd Statystyczny w Warszawie - Warszawa, listopad 2003r.

Aktualnie istniejącą sytuację mieszkaniową cechuje głównie:

- utrzymujący się od wielu lat niedobór mieszkań, około 12% gospodarstw domowych nie posiadało w 2001 roku własnego mieszkania,
- zadowalające wskaźniki wskazujące na brak przeludnienia części mieszkań,
- niedostateczny - szczególnie na terenach wiejskich - poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej itp.,
- brak udziału budownictwa komunalnego i spółdzielczego w nowo powstałych mieszkaniach,
- wciąż umiarkowane (choć wzrastające) różnice w standardzie mieszkań,
- regres w budownictwie mieszkaniowym (w 2001 roku do użytku w mieście oddano 17 mieszkań, na terenach wiejskich zaledwie - 2 mieszkania),
- zbyt mała liczba mieszkań na 1000 ludności gminy.

4.2.2. Bezpieczeństwo publiczne

Policja

Według statystyk Komendy Rejonowej Policji w Szydłowcu na terenie gminy w 2003 roku odnotowano 468 popełnionych przestępstw. Natomiast w I połowie 2004r. zanotowano już 311 przestępstw.

Tabela nr 19. Ilość przestępstw popełnionych w 2003r. i I połowa 2004r.

Rodzaj czynu	2003	I poł. 2004
	Ilość czynów	Ilość czynów
Kradzież	77	64
Kradzież z włamaniem	113	58
Prowadzenie pojazdów mech. pod wpływem alkoholu	127	97

Wypadek drogowy	38	23
Znęcanie	7	5
Uchylenie się od płacenia alimentów	6	1
Uszkodzenie rzeczy	14	18
Oszustwo	7	4
Rozbój	9	10
Udział w bójce	15	6
Uszkodzenie ciała	14	11
Groźba karalna	24	9
Spowodowanie powszechnego niebezpieczeństwa pożaru	17	5
Razem	468	311

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z KPP w Szydłowcu

Jak wynika z powyższego zestawienia największy udział w odnotowanych przestępstwach zajmowały:

- prowadzenie pojazdów mechanicznych pod wpływem alkoholu,
- kradzież cudzej rzeczy,
- kradzież z włamaniem,
- rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze,
- bójki i pobicia.

Tabela nr 20. Ilość przestępstw popełnionych na terenie powiatu szydłowieckiego w latach 2001-2003

Rodzaj przestępstwa	2001		2002		2003	
	ilość przestępstw	procent wykrywalności	ilość przestępstw	procent wykrywalności	ilość przestępstw	procent wykrywalności
	Wskaźnik zagrożenia na 10 tys. mieszkańców					
	255,1		239,9		179,4	
Ogółem o charakterze kryminalnym	726	47,4	664	42,4	769	45,8%
Kradzież	174	21,8%	135	20,7	173	18,3
Kradzież samochodów	13	7,7%	19	10,5	25	4,0%
Kradzież z włamaniem	207	17,9	222	9,4	229	22,1
Rozbój, wymuszenia rozbójnicze	39	59	55	80,0	46	82,6
Bójki, pobicia	26	84,6	26	84,6	31	78,1
Przestępstwa o charakterze gospodarczym	38	100%	19	84,2	44	93,2
Ogółem przestępstw	1095	64,5	1028	62,1%	1176	63,5

Stan etatowy policji w Szydłowcu ani wyposażenie techniczne nie pozwala skutecznie przeciwdziałać przestępczości. Jednym z proponowanych rozwiązań mogących przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa jest założenie w wybranych miejscach miasta Szydłowca systemu monitoringu.

Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach miasta i gminy Szydłowiec

Tabela nr 21. Stan zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym na przestrzeni lat 2001-2003

	2001			
	Wypadki	Kolizje	Zabici	Ranni
K-7	20	62	2	26
W -727	1	2	2	6
Gminne	3	17	-	3
Powiatowe	9	8	-	10
Ogółem	33	87	4	45

	2002			
	Wypadki	Kolizje	Zabici	Ranni

K-7	14	43	1	23
W -727	2	12	-	2
Gminne	2	6	-	2
Powiatowe	12	8	-	15
Ogółem	30	69	1	42
	2003			
	Wypadki	Kolizje	Zabici	Ranni
K-7	21	65	6	26
W -727	2	16	-	3
Gminne	4	17	-	4
Powiatowe	7	16	-	9
Ogółem	34	114	6	42

Mówiąc o wielkości ogólnej liczby zdarzeń drogowych na poszczególnych drogach można stwierdzić, że najwięcej, bo aż 225 wypadków i kolizji na przestrzeni lat 2001-2003 zdarzyło się na drodze krajowej nr 7 (co stanowi 61% wszystkich wypadków w gminie, a uczestniczyło w nich 60% wszystkich poszkodowanych).

W 2003 roku ilość kolizji na drodze wojewódzkiej nr 727 wyniosła 16 zdarzeń, co stanowi 14% kolizji i wzrosła w stosunku do roku 2001 o 11,7%. Natomiast na drogach powiatowych w stosunku do roku 2001 ilość kolizji wzrosła o 4,8%.

Państwowa Straż Pożarna

Państwowa Straż Pożarna organizuje i prowadzi akcje ratownicze stosownie do zakresu kompetencji, podejmując walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi oraz prowadząc działania z zakresu ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego. Sprawuje ponadto nadzór nad przygotowaniem jednostek ochrony przeciwpożarowej funkcjonujących w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Na terenie gminy Szydłowiec jednostka tego typu ma siedzibę w miejscowości Majdów. Pozostałe jednostki OSP w gminie funkcjonują w miejscowościach:

- Jankowice,
- Wysoka,
- Wola Korzeniowa.

Na terenie miasta i gminy nie znajdują się zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych zagrożeń pożarowych. Do zakładów przetwarzających i przechowujących materiały niebezpieczne, mogące stwarzać zagrożenia (m.in. chemiczne i ekologiczne) o charakterze lokalnym należą:

- Zakład Elektroniki Przemysłowej „PROFEL” w Szydłowcu,
- Zakład Przetwórstwa Kamienia Budowlanego „SKALBUD” w Szydłowcu,
- Spółdzielnia Inwalidów „ELEKTRON” w Szydłowcu,
- Produkcja Wózków Widłowych „TOLMEX TRUCK” w Szydłowcu,
- Zakłady Przetwórstwa Skórzanego (garbarnie) w Szydłowcu
- Wytwórnia Kosmetyków „DELTA” w Szydłowcu.

Zagrożenia pożarowe mogą tworzyć ponadto:

- torfowisko w okolicy miejscowości Omięcín,
- transportowanie materiałów niebezpiecznych szlakami kolejowymi i drogą krajową nr 7,
- kompleksy leśne zakwalifikowane do I kategorii zagrożenia pożarowego,
- gospodarstwa rolne (łatwopalne budynki mieszkalne i gospodarskie, składowanie naturalnych materiałów palnych jak słoma, siano itp., innych łatwopalnych, jak olej napędowy, etylina, zły stan techniczny instalacji i urządzeń elektrycznych),
- a także stacja redukcyjna gazu w Szydłowcu oraz dwie stacje (Szydłowiec, Wola Korzeniowa)

Stacje redukcyjne gazu w Szydłowcu i Woli Korzeniowej oraz rozlewnie i stacje gazu propan butan (4 stacje w Szydłowcu, 1 w m. Barak, 1 w m. Zdziechów) niosą również potencjalne zagrożenie pożarowe.

Tabela nr 22. Zestawienie interwencji jednostek straży pożarnej w latach 2001-2003

powiat/ gmina	pożary				miejscowe zagrożenia				alarmy fałszywe			ogółem
	razem	małe	średnie	duże	razem	małe	lokalne	średnie	razem	złośliwe	w dobrej wierze	
2001												
Szydłowiecki	231	177	54	0	831	17	798	16	5	1	4	1067
Szydłowiec	90	78	12	0	288	15	263	10	4	0	4	382
2002												
Szydłowiecki	415	302	113	0	269	12	255	2	1	0	1	685
Szydłowiec	144	116	28	0	143	7	134	2	1	0	1	288
2003												
Szydłowiecki	693	461	229	3	244	12	232	0	9	0	9	946
Szydłowiec	287	207	80	0	139	9	130	0	2	0	2	428

W analizowanym okresie nie wystąpiły na terenie miasta i gminy Szydłowiec bardzo duże pożary, nie zanotowano również miejscowych zagrożeń o dużym i gigantycznym znaczeniu. Obserwuje się znaczny wzrost liczby pożarów oraz spadek liczby innych miejscowych zagrożeń, w których konieczna była interwencja straży pożarnej.

Do likwidacji zdarzeń KP PSP z siedzibą w Szydłowcu ma do dyspozycji 1 jednostkę Ratowniczo-Gaśniczą PSP w Szydłowcu z 30 strażakami, która dysponuje 3 samochodami gaśniczymi i 6 specjalnymi. Terenowe jednostki straży pożarnej (OSP) wyposażone są w samochody gaśnicze o znacznym stopniu zużycia technicznego, wyprodukowane w latach: najstarsze - w 1964 roku, najnowsze - w 1989 roku.

Straż Miejska

Straż Miejska swoim działaniem obejmuje miasto i gminę Szydłowiec. Strażnicy działając w ramach posiadanych uprawnień wynikających z Kodeksu wykroczeń oraz przepisów porządkowych interweniowali w podanych poniżej przypadkach:

Tabela nr 23. Rodzaj i ilość wykroczeń w latach 2001-2004 (dane pochodzą z UM Szydłowiec)

Rodzaj wykroczenia	2001	2002	2003 - 31.05.2004
Przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	1063	1037	697
Przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	45	42	39
Przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	64	45	102
Przeciwko zdrowiu	178	37	66
Przeciwko obyczajowości	22	14	16
Przeciwko urządzeniom publicznym	21	39	85
Wykroczenia z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	224	248	1113
Wykroczenia z ustawy o wychowaniu w trzeźwości	47	36	253
Wykroczeniu z przepisów porządkowych wydanych przez Radę i Zarząd Gminy	10	4	76
Z innych przepisów, ustaw i zarządzeń	3	12	4

W celu zwiększenia bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa ruchu drogowego na terenie miasta i gminy, Straż Miejska współpracuje z Komendą Powiatową Policji w Szydłowcu.

Instytucje czuwające nad bezpieczeństwem mieszkańców powinny w sposób szczególny współpracować ze sobą, w celu zapewnienia spokoju i pomocy mieszkańcom.

Proponuje się założenie w wybranych miejscach miasta Szydłowca systemu monito-

ringu, mającego na celu możliwość szybkiego reagowania.

Większość tych jednostek jest niedofinansowana, a wyposażenie jakie posiada jest zbyt przestarzałe.

4.3. Infrastruktura społeczna

4.3.1. Oświata

W zakres odpowiedzialności gminy nie należy wprowadzić szkolnictwo ponadgimnazjalne (pozostające w gestii powiatu), jednak na potrzeby niniejszego opracowania poszerzono analizę, tak by przedstawiała ona problem oświaty na obszarze gminy i miasta Szydłowiec całościowo, obejmując oprócz gimnazjów, szkół podstawowych i przedszkoli także placówki ponadgimnazjalne.

Wyróżnikami szkolnictwa na terenie gminy i miasta Szydłowiec są takie cechy jak:

- a) względnie dobry stan techniczny bazy lokalowej,
- b) dobre warunki do nauczania:
 - nowoczesne wyposażenia pracowni specjalistycznych,
 - komputeryzacja,
 - pełnowymiarowe sale gimnastyczne,
 - urządzone boiska sportowe itp.,
- c) korzystne wskaźniki osiągane w stosunku liczby uczniów przypadających na jednego nauczyciela:
 - w szkołach podstawowych: 13 uczniów/1 nauczyciela,
 - w szkołach gimnazjalnych 14 uczniów/1 nauczyciela,
 - w szkołach ponadgimnazjalnych 12 uczniów/1 nauczyciela,
- d) szeroki zakres istniejących profili kształcenia,
- e) możliwości wprowadzania nowych profili w kontekście dostosowywania do potrzeb rynku pracy (nie tylko na terenie gminy),
- f) możliwość uzupełnienia wykształcenia przez osoby dorosłe,
- g) występowanie małych szkół, szczególnie na terenach wiejskich, co po uwzględnieniu tendencji demograficznych, może prowadzić do powolnego wygaszania placówek,
- h) uregulowany stan własności.

Na terenie miasta i gminy Szydłowiec funkcjonują 2 przedszkola, do których łącznie uczęszczało w roku szkolnym 2003/2004 218 dzieci w wieku przedszkolnym.

Tabela nr 24. Przedszkola na terenie miasta i gminy Szydłowiec

Lokalizacja	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Liczba absolwentów	Liczba nauczycieli	pracownicy nie-pedagogiczni	sale
Szydłowiec (nr 2)	120	118	18	11+ 1 (3/22)	11	6
Szydłowiec (nr 3)	100	100	17	8+ 1 (2/22)	9	5

Na obszarze miasta i gminy funkcjonuje 7 szkół podstawowych dysponujących łącznie 50 samodzielnymi izbami lekcyjnymi (oraz 36 dzielonymi z gimnazjami w ramach zespołów szkół). Aktualnie naukę pobiera w nich 1583 uczniów (w tym 286 w ostatnich klasach), a pracuje 120 nauczycieli oraz ponad 40 pracownikami niepedagogicznymi (część z nich zatrudniona w zespołach szkół).

Na terenie gminy istnieją 3 szkoły gimnazjalne z 54 izbami lekcyjnymi (36 z nich funkcjonuje w zespołach szkół), w których uczy się 955 osób, z czego 374 to

uczniowie ostatnich klas.

Jak już wspomniano nie w gestii gminy, a powiatu pozostają dwie istniejące na terenie gminy placówki ponadgimnazjalne, tj.:

- a) Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Henryka Sienkiewicza kształcący młodzież w profilach:
 - ekonomiczno-administracyjnym,
 - biologiczno-chemicznym,
 - geograficzno-administracyjnym,
 - informatycznym,
 - ogólnym z rozszerzonym j. angielskim,
- b) Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. WOP (jedyna placówka szkolna na terenie gminy posiadająca internat), kształcący w następujących typach szkół:
 - liceum ogólnokształcące,
 - liceum profilowane,
 - technikum,
 - liceum techniczne,
 - liceum zawodowe,
 - zasadnicza szkoła zawodowa,
 - szkoła specjalna.

Ponadto utworzono 1 września 2003r. na bazie warsztatów szkolnych Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Szydłowcu - Centrum Kształcenia Praktycznego. Jednostka ta służyć ma uczniom techników, liceów i szkół zawodowych, realizując zadania z zakresu:

- organizowania kursów podwyższających kwalifikacje,
- organizowania kursów umożliwiających uzyskanie innych kwalifikacji (przekwalifikowanie),
- przygotowania zawodowego młodzieży, w zależności od potrzeb rynku pracy.

Wszystkie te szkoły ponadgimnazjalne dysponują 48 izbami lekcyjnymi. Uczęszcza do nich 1433 uczniów (w tym 419 to uczniowie ostatnich klas), na pełnych etatach pracuje 76 nauczycieli (kolejne ponad 12 etatów, na których nauczyciele pracują w niepełnym wymiarze) i kilkudziesięciu (ponad 25 etatów, przy czym nie wszyscy zatrudnieni są w pełnym wymiarze) pracowników niepedagogicznych.

Tabela nr 25. Szkoły na terenie miasta i gminy Szydłowiec

Typ i lokalizacja	Liczba miejsc	Liczba uczniów	Absolwenci roku 2003/04	Liczba nauczycieli (na pełnych etatach oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty)	Pracownicy niepedagogiczni	Izby lekcyjne
PSP Zdziechów	-	101	21	9+5 (2,5)	4	5
PSP Wysoka	200	77	11	8+2 (1,1)	2	6
PSP Wysocko	100	72	9	8+2	4	7
PSP Sadek	100	79	15	8+5	-	6
PSP nr 1 w Szydłowcu	1000	714	129	54+? (2,94)	14	26
ZS Majdów	300	290	22 (PSP) i 29 (PG)	17+?(4,37)	9,25 etatu	13
ZS Szydłowiec	600	853	225	53+? (0,77)	22	23
PG nr 2 w Szydłowcu	450	413	138	32+?(3,6)	10	18
ZS ponadgimnazjalnych nr 1 w Szydłowcu	500	455	155	52+? (7,83)	8	18
ZS ponadgimnazjalnych nr 2 w Szydłowcu	400 (w I-szych klasach)	978	264	24+ ? (4,28)	17,33 (w etatach)	30

Funkcjonująca na terenie Szydłowca Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna ma

pod swoją opieką 6928 dzieci do 19 roku życia nie tylko z terenu gminy, ale i całego powiatu. Zatrudnionych w niej jest grono pedagogów, psychologów i logopedów, dzięki czemu wykonuje istotną funkcję w dziedzinie zarówno edukacji jak i profilaktyki, tak w pracy z dziećmi, jak i ich rodzicami.

Na terenie gminy nie ma ani państwowych, ani rodzinnych domów dziecka, ale funkcjonują jednak rodziny zastępcze, wychowujące dzieci.

Brak też szkół policealnych, artystycznych, a także szkolnictwa wyższego.

W ocenie Administracji Oświaty w Szydłowcu w gminie nie występują natomiast problemy odnośnie dowozu dzieci do szkół.

Na terenie gminy znajdują się trzy Domy Nauczyciela (w Szydłowcu, Majdowie i Sadku). Ich stan techniczny określa się jako dobry lub dostateczny.

Tabela nr 26. Szkolnictwo dla dzieci i młodzieży wg wybranych miast i gmin b. woj. radomskiego (stan na 30 IX)

Wyszczególnienie	Szkoły podstawowe				Gimnazja		
	placówki	nauczyciele	uczniowie	absolwenci	placówki	nauczyciele	uczniowie
WOJEWÓDZTWO	2000	31221	375646	67484	901	16559	211080
m. Radom	37	1402	17914	3283	24	875	10904
m. i g. Białobrzegi	3	59	814	147	2	37	534
m. i g. Grójec	7	120	1714	318	2	66	949
m. i g. Kozienice	12	184	2540	504	3	107	1560
m. i g. Lipsko	7	109	1131	210	3	54	703
m. i g. Przysucha	7	96	1158	239	4	60	758
miasto i gmina Szydłowiec	7	115	1668	308	3	63	1033

Źródło: opracowanie i wyliczenia własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2003r. Urząd Statystyczny Warszawa, grudzień 2003r. oraz danych przekazanych przez UM Szydłowiec

Tabela nr 27. Poziom wykształcenia: Ludność w wieku 13 lat i więcej

Rok 2002	Ogółem		Wyższe		Policealne		Średnie		Zasadnicze - Zawodowe		Podstawowe ukończone	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
MIASTO	5314	5060	663	402	379	89	1995	1861	657	1321	1369	1245
GMINA	2994	2911	110	57	76	14	563	399	628	1080	1131	1150
OGÓŁEM	8308	7971	773	459	455	103	2558	2260	1285	2401	2500	2395

4.3.2. Opieka zdrowotna

Wskaźnik nasycenia personelem medycznym na terenie gminy może wydawać się zadowalający, jeśli za punkt odniesienia przyjmiemy tak inne gminy na terenie powiatu szydłowieckiego jak i inne jednostki samorządowe funkcjonujące w subregionie radomskim.

Dane statystyczne dotyczące nasycenia kadrą medyczną w przypadku Szydłowca należy rozpatrywać jednak w ujęciu ponadgminnym, gdyż ośrodki zdrowia funkcjonujące w mieście Szydłowcu służą także ludności innych gmin powiatu.

I tak wskaźnik liczby personelu medycznego na 10 tys. ludności wynosi na terenie gminy - 11,4 dla liczby lekarzy (tak medycyny jak i stomatologów) i 17,7 dla liczby pielęgniarek. Dla porównania liczby te kształtują się na poziomie odpowiednio:

- 10,1 i 12,1 dla powiatu białobrzskiego,
- 19,5 i 54,1 dla powiatu kozienickiego,
- 19,8 i 66,1 dla powiatu lipskiego,
- 10,4, 22,4 dla powiatu radomskiego ziemskiego,

- 11,2 i 30,0 dla powiatu zwoleńskiego.

Jednak nawet ten pozornie dosyć zadowalający poziom nasycenia znacznie odbiega od średniej dla całego Mazowszu, która wynosi odpowiednio 32,5 i 49,2.

Tabela nr 28. Pracownicy medyczni cywilnej służby zdrowia w 2002 roku.

Lp.	Wyszczególnienie	Lekarze	Lekarze stomatolodzy	Pielęgniarki	Lekarze	Lekarze stomatolodzy	Pielęgniarki
		w liczbach bezwzględnych			na 10 tys. ludności		
		3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Województwo	14350	2299	25239	28,0	4,5	49,2
2.	Powiaty:						
a.	szydłowiecki	38	9	73	9,2	2,2	17,7
b.	białobrzeski	26	8	41	7,7	2,4	12,1
c.	grójecki	140	13	396	13,1	1,2	37,1
d.	koziński	108	21	336	16,3	3,2	50,6
e.	lipski	62	9	233	15,4	2,2	57,9
f.	przysuski	40	9	128	8,6	1,9	27,4
g.	radomski	123	34	319	8,5	2,4	22,1
h.	zwoleński	37	10	109	9,7	2,6	28,4

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw i Województwa Mazowieckiego - 2003r. GUS Warszawa

Jeśli ująć te dane w liczbach bezwzględnych, to okaże się, iż w ochronie zdrowia na tym terenie pracuje łącznie 120 osób. Najliczniej reprezentowaną grupą zawodową są pielęgniarki, których pracuje tu 73 (stanowi to 60,8% ogółu zatrudnionych w służbie zdrowia). Kolejnymi grupami zawodowymi są lekarze medycyny (38 osób) i lekarze dentyści (9 osób).

W gminie i mieście Szydłowiec nie funkcjonuje żaden szpital. Istnieją za to 4 placówki podstawowej opieki zdrowotnej, odpowiednio 2 w mieście Szydłowiec i 2 na terenie gminy. Ponadto w Szydłowcu ma siedzibę dysponujący na dzień dzisiejszy 30 miejscami (dla osób czasowo wymagających opieki i pielęgnacji) Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy.

W skład Placówek Podstawowej Opieki Zdrowotnej podlegające pod SPZZOZ wchodzi następujące ośrodki:

- Przychodnia Rejonowa - Szydłowiec, ul. Staszica 4,
- Ośrodek Lekarza Rodzinnego w Szydłowcu ul. Wschodnia 23
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Chlewiskach,
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Jastrzębiu,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Gąsawach-Rządowych,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Majowie,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Wysokiej,
- Punkt Lekarski w Ostałówku,
- Punkt Lekarski w Stefanowie.

W skład Przychodni Specjalistycznych wchodzi następujące poradnie:

- ul. Wschodnia 23: ortopedyczno-urazowa, chirurgiczna, urologiczna, onkologiczna, okulistyka, neurologiczna, dermatologiczna,
- ul. Kościuszki 170: dermatologiczna, ginekologiczno-położnicza, zdrowia psychicznego, leczenia uzależnień od alkoholu,
- ul. Kościuszki 178: poradnia gruźlicy i chorób płuc,
- ul. Staszica 4: diabetologiczna, kardiologiczna, endokrynologiczna, ginekologiczno-położnicza.

Pacjenci ze schorzeniami, które nie mogą być leczone na terenie gminy przyjmowani są przez szpitale w Iłży i Radomiu.

Wskaźniki określające poziom nasycenia terenów wiejskich kadrami medyczną, jakkolwiek w przypadku gminy Szydłowiec oscylują wokół średniej krajowej dla obszarów wiejskich, świadczą jednak zdecydowanie o niedoborze kadry medycznej na wsi, oraz o olbrzymiej dysproporcji między miastem Szydłowiec, a wiejskimi terenami gminy.

Co do tzw. otoczenia służby zdrowia to niewątpliwie bardziej utrudniony dostęp do usług świadczonych przez apteki miała i wciąż ma ludność zamieszkująca wiejską część gminy. Mimo wszystko zwrócić jednak należy uwagę na coraz łatwiejszy dostęp do usług aptecznych. Wydaje się, że decydujące znaczenie odegrał tu proces prywatyzacji i reprivatyzacji aptek w latach 90-tych. Obecnie w gminie i mieście Szydłowiec nasycenie aptekami (funkcjonują 4, wszystkie prywatne i wszystkie w Szydłowcu) wydaje się zadowalające.

Tabela nr 29. Apteki i punkty apteczne w 2002r. na terenie miasta i gminy Szydłowiec na tle powiatu szydłowieckiego

Lp.	Powiat szydłowiecki	Apteki ogółem	w tym apteki prywatne	Farmaceuci pracujący w aptekach	w tym w aptekach prywatnych	Punkty apteczne
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	m. Szydłowiec	4	4	16	16	-
2.	gm. Chlewiska	1	1	2	2	-
3.	gm. Jastrzab	-	-	1	1	1
4.	gm. Mirów	1	1	1	1	-
5.	gm. Orońsko	-	-	1	1	1
6.	gm. Szydłowiec	-	-	1	1	1
7.	Powiat ogółem	6	6	22	22	3

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, iż problemy opieki zdrowotnej zyskały – z punktu widzenia jednostek samorządu terytorialnego – na znaczeniu w związku z ustawą z 30.08.1991r. o zakładach opieki zdrowotnej, która to stanowi (wraz z Narodowym Programem Zdrowia przyjętym przez Radę Ministrów z końcem 1991 roku) podstawę prowadzonej polityki w zakresie ochrony zdrowia. Postanowienia ustawowe dopuszczając tworzenie i prowadzenie zakładów opieki zdrowotnej przez osoby prawne i fizyczne, zwiększają rolę samorządów w organizacji i finansowaniu opieki zdrowotnej.

Sytuacja ta nie tylko nie zmniejszyła, a wręcz powiększyła dysproporcje (tak w skali kraju jak i województwa mazowieckiego) odnośnie wyposażenia i funkcjonowania służby zdrowia.

4.3.3. Pomoc społeczna

Na terenie gminy i miasta Szydłowiec według stanu na 31.12.2003r. przyznano świadczenia łącznie 1377 rodzinom (tj. 4493 osobom, w tym większość to kobiety). W 2000 roku z pomocy społecznej skorzystało 1049 rodzin, w 2001r. - 1110, w 2002r. - 1142. Liczba ta uwzględnia wszelkie - z wyłączeniem osób otrzymujących jedynie zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne - świadczenia przyznawane tak w ramach zadań zleconych jak i zadań własnych gminy, bez względu na ich źródło finansowania, rodzaj, liczbę i formę.

Tabela nr 30. Liczba osób objętych pomocą społeczną w roku 2002 na terenie miasta i gminy Szydłowiec na tle powiatu szydłowieckiego

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano świadczenia w trybie decyzji	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach		
				ogółem	w tym kobiet	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	
1.	miasto i gmina Szydłowiec	a	1593	1142	4110	2005
		b	637	637	2055	890
		c	1289	838	3280	1285

2.	powiat szydłowiecki	a	4994	3232	12371	5918
		b	1625	1613	5912	2485
		c	3923	2170	8534	4619

a - Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

b - Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych (bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę).

c - Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Tabela nr 31. Udzielone świadczenia – zadania zlecone gminie Szydłowiec w 2002 roku (na tle zadań zleconych dla ogółu gmin powiatu szydłowieckiego)

Lp.	Formy pomocy		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba osób którym przyznano świadczenia w trybie decyzji	Kwota świadczeń pokrywana z budżetu wojewody
	a - zasiłki stałe	b - zasiłki okresowe				
		c - zasiłki stałe wyrównawcze				
		d - renta socjalna				
		e - ochrona macierzyństwa				
1.	miasto i gmina Szydłowiec	a	67 (55)*	340	67	271315
		b	333 (215)*	1199	333	142272
		c	59 (79)*	127	59	154275
		d	113 (119)*	156	113	492305
		e	100 (108)*	410	100	119044
2.	powiat szydłowiecki	a	160	797	160	627017
		b	783	4982	787	513772
		c	135	303	135	284923
		d	277	787	285	1248110
		e	288	1202	288	324503

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

*- dane na rok 2003.

Problem ubóstwa łączy się rzecz jasna wprost z problemem bezrobocia, co najlepiej widoczne jest na przykładzie zasiłków okresowych przyznawanych przede wszystkim rodzinom bezrobotnych. W 2003 roku tą specyficzną formą pomocy objętych zostało na terenie gminy 215 rodzin (ogólnie w grupie klientów pomocy społecznej zarejestrowanych jest 939 rodzin, w których występuje bezrobocie co najmniej 1 osoby).

Na udzielenie pomocy w 2003 roku wydatkowano 2.873.031 zł.

Poza bezrobociem głównymi powodami występowania mieszkańców gminy o pomoc są:

- ubóstwo,
- długotrwała choroba,
- niepełnosprawność,
- konieczność ochrony macierzyństwa,
- bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
- alkoholizm.

Tabela nr 32. Główne powody przyznawania pomocy w 2003r.

Powód	Liczba rodzin	Wieś	Miasto	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	1107	550	557	3049
sieroctwo	1	-	1	3
bezdolność	5	-	5	6
ochrona macierzyństwa	108	58	50	535
bezrobocie	939	465	474	3260
nieprzystosowanie do życia po opuszczeniu Zakładu Karnego	23	8	15	38
długotrwała choroba	298	115	183	975
bezradność	317	144	173	1433
alkoholizm	148	68	80	396
narkomania	2	-	2	3
niepełnosprawność	305	121	184	804

rodziny wielodzietne	176	102	74	1051
----------------------	-----	-----	----	------

Znaczącą – ze względu na dużą liczbę osób korzystających - formą pomocy są świadczenia celowe, przyznawane jednorazowo na pokrycie podstawowych potrzeb bytowych, takich jak:

- koszt leków i leczenia,
- odzież,
- pokrycie wydatków powstałych powstających w wyniku zajścia zdarzenia losowego,
- posiłki,
- żywność,
- opał,
- koszty pogrzebu.

Świadczenia celowe przyznawane są w postaci zasiłku pieniężnego lub w naturze.

W gminie Szydłowiec problemami opieki społecznej zajmuje się przede wszystkim Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Jako najbardziej dotkliwe problemy wymieniono następujące powody:

1. ubóstwo
2. bezrobocie
3. bezradność
4. niepełnosprawność
5. długoletnia choroba
6. wielodzietność

Stały wzrost liczby osób będących beneficjentami pomocy społecznej łączący się ze spadkiem poziomu życia rodzin jest problemem w skali całego kraju, zauważalnym od co najmniej kilku lat. Przyjmuje się, iż w 2002r. granicę ubóstwa przekroczyło ponad 18% polskich rodzin, gdyż taki właśnie odsetek korzystał z pomocy socjalnej oraz dokonywał wydatków jedynie do wysokości nie przekraczającej połowy średnich wydatków gospodarstw domowych.

Co do tzw. struktury ubóstwa, to w najtrudniejszej sytuacji są osoby starsze. Szacuje się także, iż w większym stopniu problemem ubóstwa dotknięta jest wieś niż miasto. Przykładowo w skrajnym ubóstwie w miastach żyło ok. 7% osób, a na wsi odsetek ten kształtował się na poziomie ok. 17%, przy średniej skali ubóstwa skrajnego - gdzie granicę stanowi minimum egzystencji - ocenianej w Polsce na ok. 11%. W skrajnym ubóstwie przez okres dłuższy niż 2 lata żyje 5% osób.

W Szydłowcu, podobnie jak i w całej Polsce, w związku z faktem, iż potrzeby określone corocznie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej są z reguły wyższe niż możliwości wynikające z przyznawanego budżetu, by objąć pomocą jak najwięcej rodzin będących w trudnej sytuacji przyznaje się zasiłki celowe w zaniżonej wysokości i z mniejszą częstotliwością niż wskazują na to potrzeby. Ośrodek Pomocy Społecznej uciekać się musi także i do niekonwencjonalnych metod działania, takich jak pozyskiwanie środków ze zbiorów publicznych czy od indywidualnych sponsorów.

Wspomnieć tu należy, że na terenie gminy działają potencjalni partnerzy MOPS, prowadzący działalność społeczną, np.: Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, grupa AA, AL.-ANON, Klub Abstynenta i Stowarzyszenie Rodzin Wzajemnej Pomocy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, Parafialny Zespół „Caritas”.

Wśród zagadnień wymagających działań naprawczych wymienić można:

- zwiększenie środków na pomoc społeczną w ramach zadań własnych,
- uruchomienie stołówki-jadłodajni dla klientów pomocy społecznej wymagających tej formy wsparcia,

- stworzenie bazy noclegowej dla bezdomnych lub osób, wobec których stosowano przemoc,
- podejmowanie wspólnych działań z różnymi partnerami, na rzecz złagodzenia skutków biedy,
- utworzenie Centrum Integracji Społecznej.

4.3.4. Kultura, sport, rekreacja i turystyka

Spośród instytucji kultury działających na terenie miasta i gminy Szydłowiec na pierwszy plan należy wysunąć te funkcjonujące w zamku szydłowieckim, będące nieustrudzonymi animatorami życia kulturalnego, tj.:

- Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych
- Szydłowieckie Centrum Kultury – Zamek
- działającą w ramach SCK - Zamek zasobną w zbiory Bibliotekę Publiczną.

Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych

Jest jedyną w swoim rodzaju instytucją w Europie. Poza stałą ekspozycją ukazującą dzisiejszy stan polskiego instrumentarium ludowego, odbywa się tu także: Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej pt. „Letnie Koncerty Festiwalowe w Zabytkach Szydłowca”, ogólnopolski konkurs na budowę ludowych instrumentów muzycznych, sesje popularnonaukowe poświęcone historii miasta i regionu.

Szydłowieckie Centrum Kultury - Zamek

Pod jego opieką znajdują się m.in. takie podmioty jak:

- Zespół Pieśni i Tańca „Obertas”,
- Grupa Teatralna „Zamczysko”,
- Chór Miasta Szydłowca,
- Miejska Orkiestra Dęta
- Klub Tańca Towarzyskiego „Zamek”,
- Klub Brydża Sportowego „Zamek”
- liczne koła artystyczne i hobbystyczne.

W ramach działalności statutowej SCK – Zamek organizuje też szereg imprez, przedstawiających dorobek twórców kultury: regionalistów, plastyków, muzyków. Ma to z pewnością wpływ na rozbudzenie zainteresowania i przywiązania mieszkańców do starych zwyczajów i tradycji swojej „małej ojczyzny”, ale także i jest doskonałą promocją Szydłowca. SCK – Zamek organizuje również koncerty, widowiska, spektakle teatralne, festyny.

Najbardziej znane imprezy organizowane przez Szydłowieckie Centrum Kultury – Zamek to:

- Szydłowiecka Wiosna Kulturalna – cykliczne działania organizowane od ponad 35 lat w miesiącach maj i czerwiec,
- Przegląd Kapel Zespołów Ludowych Stylizowanych im. J. Derlety,
- Zamkowe Spotkania Teatralne o Laur Złotego Gargulca,
- Szydłowiecki Plener Malarski Artystów Mazowsza im. Władysława Maleckiego, Ogólnopolski Festiwal Piosenki Żeglarskiej „FOSA”,
- „Wianki” – obrzęd nocy sobótkowej z koncertami folkowymi na wyspie i dziedzińcu

Przy Zespole Szkół - Publicznej Szkole Podstawowej nr 2 w Szydłowcu funkcjonuje Izba Regionalna oraz Ekspozycja Muzealna „Ocalić od zapomnienia”.

Tabela nr 33. Cykliczne imprezy kulturalne na terenie miasta i gminy Szydłowiec:

data	nazwa imprezy	organizator
styczeń	Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy	SCK - Zamek
styczeń	Koncerty Noworoczne	SCK - Zamek, MLIM
23 styczeń	Obchody Miejskie Wybuchu Powstania Styczniowego w Szydłowcu	Burmistrz Szydłowca

luty/marzec	Eliminacje Powiatowe Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego	SCK - Zamek
luty/marzec	Eliminacje Regionalne Konkursu Pieśni i Poezji Patriotycznej pod hasłem: „Kocham moją Ojczyznę”	-
kwiecień	Szydłowiecki Kiermasz Wielkanocny	Burmistrz Szydłowca
1-3 maj	„Szydłowieckie Zygmunty” - Święto Miasta	Burmistrz Szydłowca
3 maja	Miejskie Uroczystości Obchodów Święta Konstytucji 3 Maja	Burmistrz Szydłowca
maj	Szydłowieckie Spotkania Orkiestr Dętych	Burmistrz Szydłowca
maj	Zamkowe Spotkania Teatralne „O Laur Złotego Gargulca”- Ogólnopolski Przegląd Teatrów Amatorskich	SzCK - Zamek
24 maja	„Dzień Działacza Kultury i Demokracji Lokalnej”	SCK - Zamek, Burmistrz Szydłowca
pierwsza sobota czerwca	Ogólnopolski Festiwal Piosenki Żeglarskiej „FOSA”	SCK - Zamek
czerwiec	Przegląd Kapel i Zespołów Ludowych Stylizowanych im. Jana Derlety- Ogólnopolski Przegląd Zespołów Folklorystycznych	SCK - Zamek
czerwiec	„Szydłowieckie Talenty” – prezentacje artystyczne	SCK - Zamek
23/24 czerwca	„Wianki” - obrzęd nocy sobótkowej, koncerty muzyki folkowej	SCK - Zamek
lipiec	Plener Ludowej Rzeźby Monumentalnej	MLIM
lipiec	Turniej Rycerski o Szablę Mikołaja i Krzysztofa Szydłowieckich	MLIM
lipiec/sierpień	Festyny niedzielne w OR „Zalew”	SCK - Zamek
ostatnia niedziela sierpnia	Jarmark Piosenki Rozrywkowej	SCK - Zamek
wrzesień	Dożynki Gminne	Burmistrz Szydłowca
9 wrzesień	Miejskie uroczystości rocznicy bitwy pod Barakiem	Burmistrz Szydłowca
11 wrzesień	Święto Szydłowieckiego Piaskowca	Burmistrz Szydłowca
wrzesień	Zamkowe koncerty muzyki dawnej w ramach Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Dawnej im. Mikołaja z Radomia	ARS ANTIQUA RADIOMIENSIS, SCK - Zamek
wrzesień/ październik	Szydłowiecki Plener Malarski Artystów Mazowsza im. Władysława Maleckiego	SCK - Zamek
październik	„Zamkowa jesień jazzowa” - cykl koncertów	SCK - Zamek
12 październik	„Dzień Papieski”	KIK, Burmistrz, SCK - Zamek
11 listopad	Uroczystości Miejskie Rocznicy Odzyskania Niepodległości	Burmistrz Szydłowca
listopad	Szydłowiecka Gala Tańca Towarzyskiego - pokazy dziecięcych młodzieżowych par tanecznych	SCK - Zamek
grudzień	Memoriał Tomka Kozubskiego - Turniej Brydża Sportowego Par	SCK - Zamek
31 grudzień	Bal sylwestrowy na szydłowieckim zamku	SCK - Zamek

Biblioteki

Jedyna funkcjonująca w gminie i mieście Szydłowiec Biblioteka Publiczna – z liczbą woluminów 44500 – funkcjonuje w strukturze Szydłowieckiego Centrum Kultury - Zamek. Należy zwrócić uwagę na pozytywny fakt, iż większość bibliotek przy-szkolnych ma charakter bibliotek quasi-publicznych, z których mogą korzystać wszyscy mieszkańcy, a przy ul. Staszica w Szydłowcu mieści się także Biblioteka Pedagogiczna.

Tabela nr 34. Placówki biblioteczne na terenie miasta i gminy Szydłowiec na tle powiatu szydłowieckiego

Lp.	Wyszczególnienie	2001 rok				
		Placówki biblioteczne				E
		A	B	C	D	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Chlewiska	2	1	1	-	3199
2.	Jastrząb	3	1	2	-	1691
3.	Mirów	2	1	1	-	2261

4.	Orońsko	3	1	2	-	1905
5.	m. Szydłowiec	1	1	-	-	12215
6.	gm. Szydłowiec	-	-	-	-	X
7.	Powiat	11	5	6	0	3744

A – Ogółem; B – Biblioteki; C – Filie; D – Punkty biblioteczne; E – Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną

Sport

Wśród obiektów sportowych na terenie Szydłowca należy wymienić stadion Miejskiego Klubu Sportowego „Szydłowianka” przy ul. Targowej, oraz halę sportową o łącznej powierzchni ponad 1800 m², posiadającą boiska do piłki ręcznej, koszykówki, piłki siatkowej oraz tenisa ziemnego.

Największą cykliczną imprezą sportową organizowaną na terenie gminy jest Ogólnopolski Bieg Uliczny „Sadek”. Na stałe wpisał się on już w tradycję, przyciągając gości także spoza regionu. Od 2005 roku w/w impreza będzie organizowana wspólnie z Urzędem Miejskim i SCK - Zamek.

Z działalnością sportową związane są też oczywiście kluby sportowe działające na terenie miasta i gminy. Niestety ich liczba jak i oferta, jaką stwarzają mieszkańcom kluby sportowe w zakresie uprawiania poszczególnych dyscyplin nie jest zbyt bogata, sprowadza się bowiem właściwie do działających na terenie Szydłowca: klubu sportowego „Szydłowianka” posiadającego sekcję piłki nożnej (wizytówką jest tu drużyna seniorów występująca w IV-tej lidze). Klub prowadzi też drużynę rezerwową występującą na szczeblu klasy „A”, szereg grup młodzieżowych i działająca przy Szydłowieckim Centrum Kultury - Zamek sekcja brydża sportowego „Zamek”, oraz Federacji Kyokushin Karate Matsuhima Polska. Nadto w Sadku funkcjonuje Ludowy Zespół Sportowy.

Promocją sportu na terenie gminy zajmuje się Koordynator Sportu Gminy Szydłowiec. Ogromna rola w promowaniu sportu i rekreacji na terenie gminy spada na barki szkół i uczącej w nich kadry, oraz pasjonatów sportu. Szkoły organizują imprezy sportowe szczebla gminnego i regionalnego. Te cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem - nie tylko wśród dzieci i młodzieży, ale również wśród całej lokalnej społeczności - imprezy (najczęściej mające charakter międzyszkolnych zawodów, biegów ulicznych i festynów sportowych) pokazują jak olbrzymie zapotrzebowanie na sport występuje wśród mieszkańców miasta i gminy Szydłowiec.

Na terenie miasta i gminy funkcjonują następujące Uczniowskie Kluby Sportowe:

- UKS „Korona” przy PSP nr 1 w Szydłowcu
- UKS „Junior” przy ZS w Majdowie
- UKS „Rekord” przy PG nr 2 w Szydłowcu
- UKS „Spartakus” przy ZS w Szydłowcu

Tabela nr 35. Cykliczne imprezy sportowe na terenie miasta i gminy Szydłowiec

Data	Nazwa imprezy	Miejsce imprezy
luty-marzec	Gimnazjalny Turniej Piłki Nożnej (halowej) o tytuł „Piłkarskiej Klasy”	Hala sportowa Zespołu Szkół w Szydłowcu
7 marzec	Turniej Piłki Siatkowej Kobiet o Puchar Burmistrza Miasta Szydłowca	Hala sportowa Zespołu Szkół w Szydłowcu
marzec-grudzień	Gminna Liga Tenisa Stołowego	Sale gimnastyczne szkół gminnych
1 maja	Otwarty Turniej Piątek Piłkarskich o Mistrzostwo Szydłowca	Boisko ZSP nr 1 w Szydłowcu
	Regionalne, rodzinne, rajdy rowerowe	Start i meta- Rynek Wielki, trasa okolicie Szydłowca
20 czerwca	Ogólnopolski Bieg Uliczny w Sadku	Sadek k. Szydłowca
lipiec-sierpnia	Mecz towarzyski pomiędzy reprezentacją Urzędu Miejskiego a reprezentacją Starostwa Powiatowego	Stadion MKS „Szydłowianka”

30-31 lipca	Wakacyjny turniej Drużyn Podwórkowych (piłka nożna)	Boisko osiedla „Wschód”
21 listopada	Otwarty Międzypowiatowy Turniej Piłki Siatkowej Mężczyzn	Hala Sportowa Zespołu Szkół w Szydłowcu
sierpień-czerwiec	mecze MKS „Szydłowianka” w lidze (IV) piłki nożnej	Stadion MKS „Szydłowianka”

Rekreacja i baza noclegowa

Na terenie miasta Szydłowiec w sezonie wakacyjnym czynny jest Ośrodek Rekreacyjny „Zalew” (administratorem obiektu jest SCK - Zamek). Dysponuje on wyposażeniem sprzętu wodnego, na jego terenie znajduje się także kawiarnia, miejsca noclegowe, a w pobliżu umiejscowiony jest parking. Niezbędna jednak wydaje się modernizacja ośrodka, gdyż brak jest w nim sanitariatów, przełącza kanalizacyjnego. Modernizacji wymaga budynek administracji i instalacja elektryczna, a sprzęt pływający i ratunkowy będący na stanie OR jest już bardzo wysłużony.

Baza noclegowa na terenie miasta i gminy Szydłowiec obejmuje m.in.:

- Bar-Motel „Iguś” przy ul. Kościuszki 263 w Szydłowcu (26 miejsc noclegowych, kawiarnia, restauracja, grill, bar szybkiej obsługi),
- Zajazd „Oleńka” Barak 1 A, Szydłowiec (25 miejsc noclegowych, kawiarnia, restauracja),
- Zajazd „O’Key” w Baraku koło Szydłowca – (20 miejsc noclegowych, kawiarnia, restauracja, bar),
- Schronisko Młodzieżowe przy ul. Kościuszki 39a w Szydłowcu - (45 miejsc noclegowych),
- pokoje gościnne na zamku w Szydłowcu przy ul. Sowińskiego 1 (4 miejsca noclegowe),
- wynajem pokoi – własność prywatna Stanisława Kwaśna - przy ul. Kolejowej 26 w Szydłowcu (18 miejsc noclegowych)
- gospodarstwo ekologiczne i agroturystyczne w Wysokiej (7 miejsc noclegowych),
- PUH Anna Orlicka przy ul. Browarnej w Szydłowcu (40 miejsc noclegowych).

W gminie nie ma zorganizowanych pól namiotowych, ani hoteli.

Zwrócić w tym miejscu należy uwagę na niewykorzystane możliwości związane z brakiem odpowiedniej bazy noclegowej (zaledwie 3 pokoje), konferencyjnej i gastronomicznej w Szydłowieckim Zamku. Utrudnia to wykorzystanie zamku jako miejsca przeprowadzania kilkudniowych spotkań pracowniczych i konferencji, pozbawiając tym samym SCK - Zamek ewentualnych dochodów z tego tytułu, które to dochody mogłyby być następnie wykorzystane na działalność statutową.

Na terenie gminy bierze swój początek znakowany kolorem czerwonym szlak turystyczny „Partyzancki” łączący Szydłowiec, Chlewiska, Ruski Bród, rezerwat „Puszcza u źródeł Radomki” i dalej Anielin (pomnik „Hubala”), oraz Inowłódz. Szlak rozpoczyna się na cmentarzu partyzanckim pod Skarbową Górą, przebiega przez piękne lasy jodłowe Garbu Gielniowskiego a następnie sosnowe bory Puszczy Pileckiej. Na trasie znajdują się miejsca związane z walkami oddziału dowodzonego przez mjr Hubala oraz innych oddziałów partyzanckich z czasów II wojny światowej, jak również liczne zabytki architektury obronnej i sakralnej.

Sytuacja dziedzin infrastruktury społecznej jak oświata, opieka zdrowotna, pomoc społeczna czy sfera kulturalna wymaga stałego monitorowania i doskonalenia kondycji oraz zacieśnienia koordynacji działań w/w instytucji w celu poprawy zaspokajania potrzeb mieszkańców miasta i gminy jak i całego powiatu.

5. GOSPODARKA

5.1. Gospodarka pozarolnicza

5.1.1. Charakterystyka

Jednym z najważniejszych czynników aktywizujących rozwój społeczno-gospodarczy gminy Szydłowiec jest skala i dynamika przedsiębiorczości. Według stanu na koniec 2003r. w mieście i gminie Szydłowiec działalność gospodarczą prowadziło ok. 4000 podmiotów. Liczba ta obejmuje około 1100 przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie:

- usługi transportowe – 30 przedsiębiorców,
- usługi budowlane – 32,
- usługi kamieniarskie – 48,
- usługi leśne – 15,
- usługi fryzjerskie – (solarium) - 12,
- agent ubezpieczeniowy – 30,
- biuro rachunkowe – 10,
- usługi krawieckie (odzież, skóra) - 40,
- usługi ślusarskie – 20,
- pośrednictwo handlowe – 30,
- usługi wielobranżowe (układanie glazury, budowlane, ślusarstwo, mechanika i inne) - 80,
- usługi - mechanika samochodowa – 15,
- sprzedaż samochodów – 30,
- sklepy spożywcze z napojami alkoholowymi – 87,
- sklepy przemysłowe (w tym odzież używana) - 60,
- zakłady gastronomiczne, restauracje, bary piwne - 20
- usługi szewskie – 2,
- usługi tapicerskie – 2,
- usługi weterynaryjne – 5,
- garbarnie – 14,
- produkcja materiałów budowlanych (nagrobki) - 30,
- handel okrężny artykułami rolno-spożywczymi i przemysłowymi, (targi i bazyry, giełdy) - 442,
- inne dokładnie niesprecyzowane – 50.

Rynek pracy w mieście i gminie Szydłowiec cechuje znaczny udział ludności w wieku prawnej zdolności do pracy (18-59/K i 18-64/M), który wynosi:

- dla m. Szydłowiec 66,1 %
- obszar gminy 55,4 %

Wśród podmiotów gospodarczych, analizowanych według rodzaju prowadzonej działalności, zdecydowanie dominują firmy zajmujące się handlem (szczególnie handlem obwoźnym na targach i bazarach - z uwagi na niższe koszty prowadzenia działalności gospodarczej) i naprawami. Istotną rolę odgrywają też: przemysł (1002 osoby zatrudnione w tym dziale na terenie miasta i gminy), usługi budowlane (32 podmioty), działalność produkcyjna, obsługa nieruchomości i firm.

Struktura działowa gospodarki narodowej wskazuje dziedziny, które tworzą najwięcej miejsc pracy (poza rolnictwem indywidualnym):

w mieście Szydłowcu:

- przemysł - 830 osób
- edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna - 681 osób
- administracja publiczna i obrona narodowa - 361 osób

na obszarach wiejskich:

- przemysł - 172 osoby
- edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna - 103 osoby.

Z powyższych informacji wynika, że w gospodarce narodowej znaczącą ilość miejsc pracy w mieście Szydłowiec oferuje przemysł.

Pracujący w gospodarce narodowej stanowią dość liczną grupę, bo 2603 osoby tj. około 20 % ludności w wieku produkcyjnym (2003r. GUS), przy czym w samym mieście jest to tylko 28 %.

Największym zakładem produkcyjnym w mieście i gminie Szydłowiec jest Zakład Elektroniki Przemysłowej „Profel”, zatrudniający około 350 pracowników. W Szydłowcu funkcjonuje Huta Szkła „Gracja”, która zatrudnia ok. 200 osób. Jest znanym producentem szkła stołowego, galanteryjnego i ręcznie zdobionego. W Spółdzielni Inwalidów „Elektron” zatrudnionych jest 150 osób, w tym 74 osoby niepełnosprawne. Spółdzielnia Inwalidów „Elektron” posiada status Zakładu Pracy Chronionej. Blisko 500 osób zatrudniają pracodawcy zrzeszeni w Szydłowieckim Forum Gospodarczym.

Większość podmiotów gospodarczych na terenie gminy to nieduże jednostki, głównie przedsiębiorstwa rodzinne, nie tworzące znaczącej liczby miejsc pracy. Dominują jednostki handlowe i prowadzące działalność usługową związaną głównie z naprawami.

W gminie o tak wysokiej skali bezrobocia, jak ma to miejsce na omawianym obszarze, nie można pominąć problemu „szarej strefy”, która z pewnością jest podstawą utrzymania znacznego odsetka ludności. Z dostępnych danych trudno wnioskować o skali i specyfice tego zjawiska. Można domniemywać, że skala ta jest znaczna i dotyczyć może prac dorywczych lub okresowego nielegalnego zatrudnienia oraz drobnego handlu. Choć zjawisko to wywołuje szereg niepożądanych skutków, ze względów społecznych, nie sposób sklasyfikować je jednoznacznie negatywnie.

5.1.2. Instytucje otoczenia biznesu

Dla sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie gminy Szydłowiec są niewątpliwie istniejące instytucje otoczenia biznesu, które mają wpływ na atrakcyjność inwestycyjną gminy dla inwestorów zewnętrznych, tworzą klimat sprzyjający aktywności gospodarczej mieszkańców i miejscowych podmiotów oraz ułatwiają działalność gospodarczą. Warto tu wymienić Specjalną Strefę Ekonomiczną „Starachowice” – Podstrefa Szydłowiec, która zlokalizowana jest na terenie miasta Szydłowiec i obejmuje obszar zwarty 14,8 ha. Tereny w podstrefie, oferowane inwestorom obejmują obszary głównie zabudowane obiektami przemysłowymi, jak też obszary bez budynków. W trakcie negocjacji inwestor dokonuje wyboru konkretnego terenu pod potrzeby planowanej inwestycji. Właściciel dokonuje wydzielenia nieruchomości zgodnie z potrzebami danego inwestora.

Dostępne do zagospodarowania grunty i budynki na obszarze podstrefy Szydłowiec stanowią własność RADWAR SA i gminy Szydłowiec.

Obecnie w podstrefie Szydłowiec funkcjonuje 1 przedsiębiorstwo - BIELLA POLSKA Sp. z o.o produkujące artykuły biurowe, głównie segregatory.

Instytucje finansowe funkcjonujące w mieście:

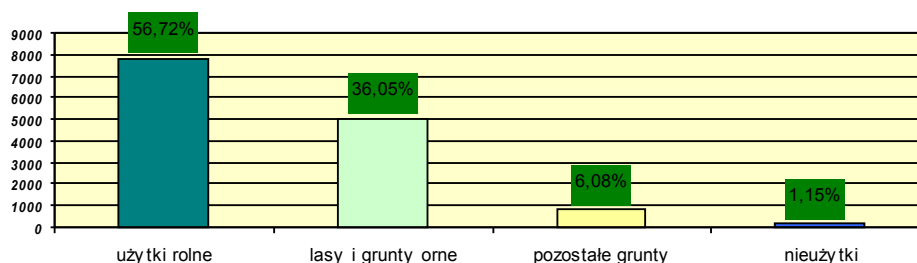
- Powszechna Kasa Oszczędności - Bank Państwowy
- Bank Przemysłowo Handlowy Powszechny Bank Kredytowy S.A.
- Bank Spółdzielczy.
- Szydłowieckie Forum Gospodarcze
- Cech Rzemiosł Różnych
- Spółdzielnia Rzemieślnicza „Rzemiosł Różnych”
- Urząd Skarbowy

5.2. Rolnictwo

Miasto gmina Szydłowiec oraz część obszarów leżących w granicach administracyjnych miasta posiada warunki glebowe mało korzystne dla rozwoju produkcji rolnej (ok. 90% gleb to gleby kwaśne i bardzo kwaśne). Tylko północna część gminy ma charakter rolniczy. Alternatywą tak niekorzystnych warunków glebowych jest tworzenie gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy. W chwili obecnej funkcjonuje 1 takie gospodarstwo.

Struktura obszarowa gminy Szydłowiec

Ogólna powierzchnia		13 815 w ha	100%
w tym:			
1.	użytki rolne	7 836	56,72%
w tym:			
	grunty orne	5 421	
	sady	169	
	trwałe użytki zielone	1 921	
2.	las i grunty orne	4 980	36,05%
3.	pozostałe grunty	840	6,08%
w tym:			
	pod wodami użytkowymi	41	
4.	nieużytki	159	1,15%

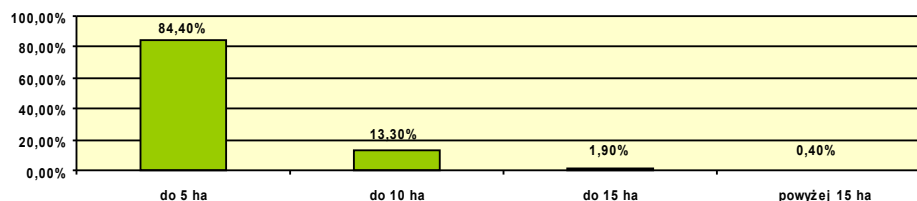
1. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (w skali 100 punktowej) wynosi 72,5 punktów

2. Podział użytków rolnych na klasy

a) R III ^a	- 1,5879 ha	i) Ł IV	- 527,4733 ha
b) R III ^b	- 144,7696 ha	j) Ł V	- 309,1845 ha
c) R IV ^a	- 438,1661 ha	k) Ł VI	- 78,8860 ha
d) R IV ^b	- 826,3922 ha	l) Ps III	- 9,7397 ha
e) R V	- 1818,3860 ha	ł) Ps IV	- 368,4148 ha
f) R VI	- 1161,9900 ha	m) Ps V	- 320,6946 ha
g) R VI ^z	- 79,5700 ha	n) Ps VI	- 49,3200 ha
h) Ł III	- 25,4471 ha	o) Ps VI ^z	- 17,7000 ha

Tabela nr 36. Struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych na terenie gminy

Rodzaj gospodarstwa	gmina	
	liczba gospodarstw	%
do 5 ha	1 333	84,4
do 10 ha	209	13,3
powyżej 10 ha	30	1,9
powyżej 15 ha	7	0,4
Ogółem	1579	100

Jak wynika z powyższych danych struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych nie jest korzystna, gdyż zdecydowanie przeważają gospodarstwa małe – do 5 ha powierzchni i stanowią one 84,4% pow. gminy. Niekorzystna struktura agrarna gospodarstw – rozdrobnienie, znaczna przewaga małych gospodarstw świadczy o tym, że są to gospodarstwa mało efektywne, nastawione w większości na zaopatrzenie własne.

5.2.1. Produkcja roślinna

Na terenie gminy Szydłowiec uprawia się głównie zboża i ziemniaki.

Plony wybranych ziemiopłodów przedstawiają się następująco:

	1998 rok	2003 rok
żyto	23 q/ha	20 q/ha
pszenica ozima	25 q/ha	24 q/ha
pszenica jara	24 q/ha	22 q/ha
jęczmień ozimy	25 q/ha	20 q/ha
jęczmień jary	23 q/ha	19 q/ha
owies	24 q/ha	19 q/ha
pszenżyto ozime	24 q/ha	23 q/ha
pszenżyto jare	22 q/ha	21 q/ha
ziemniaki	160 q/ha	150 q/ha

W większości ziemiopłodów widoczny jest spadek plonów.

W uprawach ogrodniczych znaczny udział w powierzchni gruntów ornych pod zasiewami mają truskawki i warzywa. Ich uprawa wymaga dużego nakładu pracy i podwyższenia kultury rolnej.

5.2.2. Produkcja zwierzęca

W gminie produkcja zwierzęca oparta jest na paszach wyprodukowanych w gospodarstwach i przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	1996 rok	2003 rok
bydło	2486	1095
w tym: krowy	1767	789
trzoda chlewna	1416	568
owce	22	16
konie	385	134
drób	19291	7648

Jak widać z powyższych danych w ciągu ostatnich 6 lat produkcja zwierzęca przerażająco zmalała.

Ze względu na duży spadek produkcji roślinnej i zwierzęcej, wymagana jest modernizacja gospodarstw rolnych.

5.2.3. Obsługa rolnictwa

Głównym ośrodkiem obsługi rolnictwa dla gminy jest miasto Szydłowiec, gdzie zlokalizowane są organizacje, podmioty i instytucje świadczące usługi na rzecz rolnictwa:

- zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego: 3 masarnie, 5 piekarni, 1 punkt skupu,
- zaopatrzenie w sprzęt rolniczy – „Agroma” Przedsiębiorstwo Handlu Sprzętem Rolniczym,
- gospodarka wodna i melioracje – Rejonowy Związek Spółek Wodnych,

- obsługa weterynaryjna,
- obsługa instruktazowo-informacyjna – Rejonowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Ważnym elementem polityki miasta i gminy w zakresie pobudzania przedsiębiorczości jest niewątpliwie stworzenie warunków preferencyjnych dla potencjalnych inwestorów, co wiąże się jednoznacznie z poprawą infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, ulgami podatkowymi, promocją miasta jak i gminy, która podniosłaby prestiż Szydłowca.

6. FINANSE

6.1. Budżet gminy

Dochody budżetu gminy Szydłowiec na 2004 rok zostały zaplanowane na poziomie:

- dochody budżetowe - 22.614.398 zł,
- przychody - pożyczka z budżetu Państwa - 1.000.000 zł,
- rozchody - spłata rat kredytów - 2.172.000 zł,
- wydatki budżetowe - 21.442.398 zł.

Planowane dochody budżetowe wg źródeł ich pozyskiwania i z wykazaniem procentowego udziału poszczególnych źródeł w dochodach ogółem to:

- podatki i opłaty lokalne 3.899.815 zł - 17,24%,
- dochody z tytułu gospodarowania majątkiem gminy 638.920 zł - 2,83%,
- udziały gminy w podatkach PIT i CIT - 3.156.457 zł - 13,96%,
- pozostałe dochody z tytułu opłat i usług świadczonych przez wydziały Urzędu Miejskiego i jednostki organizacyjne gminy, odsetki od kont bankowych i dochodów podatkowych i budżetowych i rozliczenia z komitetami społecznymi za lata ubiegłe kwota - 318.945 zł - 1,41%,
- dotacje celowe i środki pozabudżetowe ujęte w budżecie przeznaczone po stronie wydatkowej na finansowanie zadań zleconych i własnych gminy 1.412.094 zł - 6,24%,
- subwencja ogólna dla gminy to kwota 13.188.167 zł - 58,32%, w tym:
 - część oświatowa w 100% przeznaczona na finansowanie utrzymanie szkół podstawowych kwota 8.050.063 zł - 35,59%,
 - część wyrównawcza 4.549.010 zł - 20,11% ,
 - część równoważąca 589.094 zł - 2,6%.

Planowane wydatki budżetowe

Wydatki budżetu gminy przewidziano na poziomie 21.442.398 zł ogółem i zawierają:

- wydatki inwestycyjne i majątkowe kwota 419.856 zł - 1,95% planu,
- wydatki bieżące kwota 21.022.542 zł co stanowi 98,05% planu.

W poszczególnych działach plan wydatków przeznaczony jest na finansowanie niżej wymienionych zadań, z wykazaniem procentowego ich udziału w planie wydatków ogółem:

w dziale 010 Rolnictwo 264.832 zł – 1,23%, w tym:

- inwestycje z zakresu wodociągowania w sołectwach 169.856 zł – 0,79%,
- składki na Izby Rolnicze i zadania z zakresu rolnictwa 9.476 zł – 0,04%,
- realizację przedsięwzięcia pn. zmiana kwalifikacji zawodowych rolników realizowanego przez Szkoły Podstawowe w Wysokiej, Wysocku, Zdziechowie i Majdowie 85.500 zł - 0,40 %,

w dziale 600 Transport 283.000 zł – 1,31 %, w tym:

- udział Gminy w budowie odcinków dróg i chodników ulic wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy tj. ul. Sowińskiego, ul. Kościuszki, ul. Podgórze, ul. Jastrzębska i Szydłówek - 50.000 zł – 0,23%
- zakup paliwa, soli, piasku do utrzymania zimowego dróg i ulic oraz zakup materiałów budowlanych do przeprowadzania remontów bieżących i zakup oznakowania - 62.000 zł – 0,29%

- zakup usług w zakresie remontów cząstkowych dróg i ulic – 60.000 zł - 0,28%
- wydatki inwestycyjne budowa odcinków dróg Zdziechów Lisica, Szydłówek Kolonia, drogi nr 2332 na terenie Szydłowca i ulicy Kochanowskiego – 101.000 zł – 0,47%
- wydatki pozostałe (transport materiałów, nadzory, oznakowanie poziome, wykonanie elementów do oznakowania pionowego itp.) – 10.000 zł - 0,04%

w dziale 700 Gospodarka mieszkaniowa 96.000 zł – 0,44%, w tym:

- bieżące opracowania geodezyjne, wyceny, szacunki opłaty za księgi wieczyste i akty notarialne w zakresie gospodarowania majątkiem gminy – 25.000 zł – 0,11%
- częściowe opracowanie szczegółowego planu zagospodarowania dla całej gminy 50.000 zł (cały plan to koszt około 120.000 zł) – 0,23%
- bieżące opracowania cząstkowych planów zagospodarowania wg zgłaszanych przez mieszkańców gminy potrzeb 15.000 zł – 0,07%
- wydatek majątkowy - ostatnia rata zapłaty za grunty zakupione w 1999r. z zasobów Agencji Rolnej - 6.000 zł - 0,03%

w dziale 710 Działalność usługowa 3.500zł – 0,01%, w tym:

- środki na utrzymanie grobów wojennych w zakresie zakupu kwiatów i zniczy Święto Zmarłych i inne uroczystości – 1.500 zł – 0,00%
- wykonanie niezbędnych bieżących remontów i konserwacji - 2.000 zł – 0,01%

w dziale 750 Administracja publiczna 2.476.012 zł – 11,54%, w tym:

- utrzymanie zadania zleconego Ewidencji Ludności i Urzędu Stanu Cywilnego – 150.649 zł finansowane ze środków dotacji celowej - 107.933 zł i środków gminy – 42.716 zł to: wydatki osobowe 4 pracowników tj. wynagrodzenia, należne nagrody jubileuszowe, odpawy dla pracowników, którzy zgłosili odejście na emerytury lub zasiłki przedemerytalne, odpisy na fundusz świadczeń socjalnych oraz narzuty na wynagrodzenia ZUS, FP i PFRON – 132.000 zł – 0,62%,
- wydatki rzeczowe związane z utrzymaniem działalności bieżącej Wydziału 18.649zł – 0,09%,
- utrzymanie Rady Miejskiej w zakresie diet – 118.200 zł – 0,55%,
z tego:
 - wydatki osobowe 47 pracowników samorządowych – 1.678.848 zł – 7,83%,
 - utrzymanie rzeczowe działalności Urzędu Miejskiego – 463.315 zł – 2,16%,
 - wydatek majątkowy – zakup serwera – 25.000 zł – 0,11%,

- promocja gminy – 40.000 zł – 0,18%

w dziale 751 Naczelné Urzędy Władz - środki przeznaczone na aktualizację list wyborców finansowane w 100% z dotacji celowej 3.161 zł - 0,01%,

w dziale 754 Bezpieczeństwo publiczne - 350.746 zł – 1,63%, w tym:

- utrzymanie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych 151.401 zł – 0,7%, z tego: wypłaty ekwiwalentów za udział w akcjach pożarniczych – 25.000 zł – 0,11%; wydatki osobowe 4 kierowców ½ etatu tj. wynagrodzenia, odpisy na fundusz świadczeń socjalnych oraz narzuty na wynagrodzenia ZUS, FP i PFRON – 41.901zł - 0,19%,
- wydatki rzeczowe związane z utrzymaniem remiz i sprzętu oraz całej działalności bieżącej OSP 66.000 zł – 0,30%,
- wydatek inwestycyjny budowa szamba w Jankowicach i rozbudowa remizy w Wysokiej – 18.500 zł – 0,08%,
- wykonanie zadania zleconego z zakresu obrony cywilnej w 100% finansowane z dotacji celowej - 1600 zł – 0,007%
- utrzymanie Straży Miejskiej 197.745 zł - 0,92%,
- wydatki osobowe 6 strażników tj. wynagrodzenia, odpisy na fundusz świadczeń socjalnych oraz narzuty na wynagrodzenia ZUS, FP i PFRON 180.745 zł - 0,84%,
- wydatki rzeczowe związane z utrzymaniem działalności bieżącej Straży Miejskiej 17.000 zł – 0,07%,

w dziale 756 Dochody z tytułu podatków i opłat 87.500 zł – 0,41%: środki na wydatki rzeczowe związane z poborem podatków i opłat tj. zakup druków, prowizje bankowe od wpłat, prowizje dla inkasentów podatkowych i opłaty targowej, oraz prowizje od opłaty skarbowej, opłaty komornicze, opłaty pocztowe i usługi w zakresie doręczania upomnień, decyzji podatkowych itp.,

w dziale 757 Obsługa kredytów 487.000 zł – 2,28%, w tym:

- zapłata prowizji i odsetek od kredytów zaciągniętych przez gminę na finansowanie inwestycji w latach poprzednich – 435.000 zł – 2,02%,
- obsługę kredytu bieżącego na finansowanie Oświaty zaciągniętego w 2001 r – 28.000 zł i pożyczki planowanej do zaciągnięcia – 24.000 zł,

w dziale 758 Rezerwa ogólna na uzupełnienie planu ujętego w budżecie na wydatki bieżące, których ostatecznego kosztu w dniu uchwalania budżetu nie można określić – 100.000 zł co stanowi 0,45%,

w dziale 801 i dziale 854 Edukacja publiczna 12.787.758 zł – 59,63%, w tym:

10.768.531 zł - 50,22% - utrzymanie placówek oświatowych i edukacyjnych w 2004 roku finansowanych ze środków części oświatowej subwencji ogólnej – 8.050.063 zł, dochodów jednostek oświatowo-edukacyjnych - 134.645 zł i środków własnych gminy – 2.583.823 zł, z tego:

- szkoły podstawowe – 5.622.497 zł – 26,22%,
- gimnazja – 3.258.967 zł – 15,19%,
- świetlice szkolne – 487.632 – 2,27%,
- przedszkola – 791.671 zł – 3,69%,
- dowożenie uczniów - 279.014 zł – 1,3%,
- utrzymanie Administracji Oświaty – 328.407 zł - 1,53%,

2.019.227 zł - 9,41% – spłatę zobowiązań Oświaty za lata 2001-2002 finansowanych ze środków gminy – 1.019.227 zł i planowanej do zaciągnięcia pożyczki z Budżetu Państwa na podstawie art. 65, ust 1, pkt 1 ustawy o finansach publicznych 1.000.000 zł dotyczących:

- ugody z Ciepłownia Miejską - 274.971 zł,
- wymagalności wobec ZUS – 1.214.609 zł za 2001-2002,
- rat ewentualnej ugody z ZUS od IV/04 – 529.647 zł,

w dziale 851 Ochrona zdrowia 183.800 zł – 0,86%

to środki na realizację gminnego programu profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi finansowane z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu,

w dziale 852 Opieka Społeczna 2.429.536 zł – 11,33%, w tym:

- zapłata składek zdrowotnych – 24.000 zł – 0,11 % finansowane z dotacji celowej,
- wypłaty zasiłków stałych, okresowych i innych zleconych gminie finansowanych z dotacji celowej - 753.000 zł - 3,51%,
- wypłaty zasiłków celowych finansowanych ze środków własnych gminy – 98.000 zł – 0,45%,
- wypłaty dodatków mieszkaniowych finansowane ze środków własnych gminy – 800.000 zł – 3,73%,
- wypłaty zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych zadanie zlecone finansowane z dotacji celowej – 30.000 zł – 0,13%,
- utrzymanie Ośrodka Pomocy Społecznej – 446.416 zł – 2,08% finansowane ze środków dotacji celowej 300.000 zł i środków gminy 146.416 zł,
- utrzymanie usług opiekuńczych, w tym zadania zleconego w zakresie usług specjalistycznych – 248.120 zł – 1,15 % finansowane z dotacji celowej 43.000 zł i środków gminy 205.120 zł,
- na dożywianie uczniów w szkołach przeznaczono ze środków własnych gminy – 30.000 zł,

w dziale 900 Gospodarka Komunalna i Ochrona Środowiska 1.204.319 zł – 5,61%, przeznaczono na:

- zapłatę za konserwację kanalizacji deszczowej – 20.000 zł
- opłaty za odprowadzanie wód opadowych do kanalizacji sanitarnej – 20.000 zł,
- opracowanie operatu wodno-prawnego dla Szydłowca – 5.000 zł,
- wydatek inwestycyjny opracowanie projektów kanalizacji i wodociągowania Osiedla Podzamcze – 20.000 zł,
- utrzymanie Miejskiego Wysypiska Śmieci 380.166 zł – 1,77 %, z tego:
 - wydatki osobowe 9 pracowników tj. wynagrodzenia, odpisy na fundusz świadczeń socjalnych oraz narzuty na wynagrodzenia ZUS, FP i PFRON 243.193 zł – 1,13%,
 - wydatki rzeczowe związane z utrzymaniem działalności bieżącej Wysypiska 121.473 zł – 0,56%,
 - wydatek inwestycyjny związany z monitorowaniem wysypiska mającym na celu wydłużenie jego użytkowania do 2009r. - 15.500 zł – 0,07%,
- oczyszczanie gminy 172.995 zł - 0,8%, z tego:
 - utrzymanie za środki gminy średnio miesięcznie 20 bezrobotnych planowanych do zatrudnienia na zasadach funduszu interwencyjnego przy oczyszczaniu ręcznym - 129.491 zł oraz wypłatę ekwiwalentu za urlopy za lata 1999-2002 - 23.504 zł razem wydatki osobowe -152.995 zł – 0,71%,
 - koszty paliwa i części do sprzętu wykonującego oczyszczanie gminy, a także zakup narzędzi i sprzętu do ręcznego oczyszczania oraz badania lekarskie pracowników FI - 20.000 zł - 0,09%,
- utrzymanie zieleni 19.000 zł - 0,08%,
- oświetlenie uliczne całej Gminy – 436.630 zł - 2,03%,
- konserwacje oświetlenia ulicznego – 50.370 zł - 0,23%,
- wymianę lamp oświetleniowych na energooszczędne – 32.924 zł – 0,15%,
- pozostałą działalność z zakresu gospodarki komunalnej i ochrony środowiska 47.234 zł – 0,22%, w tym:
 - wypłaty ekwiwalentu za odzież, składki na Fundusz Pracy i PFRON dla 20 bezrobotnych planowanych do zatrudnienia w systemie robót publicznych 5.234 zł,
 - zakup pokarmu dla bezpańskich psów przetrzymywanych na wysypisku i paliwa do przewożenia tej karmy – 1.000 zł,
 - zakup narzędzi, wody rękawic dla pracowników RP – 10.000 zł,
 - zakup energii i wody do szaletów - 5000 zł,
 - zakup energii jatk 10.000 zł,
 - odpłatność za wodę ze źródeł ulicznych z terenu gminy – 8.000 zł,
 - wyłapywanie i utrzymanie w schroniskach bezpańskich psów – 6.000 zł,
 - badania lekarskie pracowników RP – 2.000 zł,

w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa 657.234 zł – 3,07%, w tym:

- 414.000 zł - 2,9% to dotacja podmiotowa na utrzymanie Gminnej Instytucji Kultury - Szydłowieckie Centrum Kultury - Zamek
 - 206.000 - 0,96% - dotacja podmiotowa na utrzymanie Biblioteki Publicznej,
 - 37.234 zł – 0,17% środki na realizację programu „Bezrobotni w służbie ochrony zabytków” w systemie robót publicznych, z tego:
 - wypłaty ekwiwalentu za odzież, składki na Fundusz Pracy i PFRON dla 20 bezrobotnych planowanych do zatrudnienia w systemie robót publicznych 5.234 zł,
 - badania lekarskie pracowników RP – 2.000 zł,
 - zakup materiałów i usług oraz narzędzi, wody rękawic dla pracowników realizujących program 30.000 zł,
 - w dziale 926 przeznaczono środki fakultatywne na dofinansowanie promocji sportu i kultury fizycznej w gminie 28.000 zł – 0,13 % (w tym na sport szkolny 12.000zł)
- Ponadto ustalony został:

- plan przychodów i wydatków zakładu budżetowego Gminy Administracja Budynków Komunalnych w wysokości 2.607.017 zł,
- plan przychodów i wydatków środków specjalnych funkcjonujących przy placówkach oświatowych i edukacyjnych w gminie w wysokości 459.550 zł,
- plan przychodów w kwocie 60.000 zł i wydatków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w kwocie 99.096 zł, z którego planowane jest także finansowanie zadań inwestycyjnych dotyczących II etapu monitoringu Miejskiego Wysypiska Śmieci - 28.396 zł i rozpoczęcia II etapu budowy kanalizacji sanitarnej w Sadku - 50.000 zł.

Budżet gminy na dzień 01.01.2004r. oraz plan na 30.06.2004r.

	Wyszczególnienie	Dochody gmin								Wydatki gmin				
		Ogółem	Własne		Dotacje celowe z budżetu państwa		Subwencje ogólne z budżetu państwa		Ogółem na 1 mieszk. w zł	Ogółem	w tym			
			A	B	A	B	A	B			A	A	A	A
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2004	m. gm. Szydłowiec	22 614 398	7 865 303	34,78	1 412 094	6,24	13 337 001	58,98	1 118,7	21 442 398	12 787 758	183 800	1 204 319	1060,7
Plan na 30.06.2004	m. gm. Szydłowiec	24 899 838	8 101 025	32,53	3 149 628	12,65	13 649 185	54,82	1 231 8	24 077 838	13 101 947	183 800	1 362 485	1 191 1

A w zł

B w %

6.2. Majątek gminy

Lp.	Majątek Gminy		1.01.2000		1.12.2000		1.12.2001		31.12.2002		31.12.2003		2004 plan
		ilość	wartość środków trwałych	umorzenie środków trwałych	wartość środków trwałych	umorzenie środków trwałych	wartość środków trwałych	umorzenie środków trwałych	wartość środków trwałych	umorzenie " środków trwałych	wartość środków trwałych	umorzenie środków trwałych	
1	Grunty	183	5 788 713		5787474		5 812 924		5798967		5 764 862		
	rolne bezpośredni zarząd	35									38070		
	działki budowlane wieczyste użytkowanie	15									918372		
	tereny rekreacyjne bezpośredni zarząd	13									301907		
	asy parki - w zarządzie jednostek gminy	8									324802		
	pozostałe w bezpośrednim zarządzie	35									1062835		
	pozostałe w zarządzie jednostek	30									955003		
	pozostałe wynajem dzierżawa	5									143743		
	pozostałe wieczyste użytkowanie	42									2020130		
2	Budynki razem		6 157 397	4215815	15 909 916	3601616	16115075	3975943	16 312 840	4 360 344	15577853	4 078 445	
3	Budowle		517903	342794	3 373 704	363 170	27 637 935	7 730 572	28 825 399	8 184 578	28 766 177	8 624 404	
	w tym: udziały w spółkach						18351636	6 969 875	18351636	6 969 875	18 313 887	6 969 875	
4	Środki transportu		583 131	570 906	683 797	546032	705 767	576 203	734392	632403	747 112	660 262	
5	Zespoły komputerowe		155001	138 512	155001	141 627	165846	150194	159 689	149564	147344	144128	
6	Urządzenia techniczne		276350	198 837	651 829	238463	653248	286 620	668 782	337 178	670 628	376 420	
	RAZEM		13 478 495	5466864	26 561 721	4890908	51 090 795	12719532	52 500 069	13664067	51 673 976	13 883 659	
	Ewidencja Gmina		13478495	5466864	26 561 721	4 890 908	32739159	5 749 657	34 148 433	6694192	33 322 340	6913784	
	Udziały w spółkach						18 351 636	6 969 875	18351636	6 969 875	18 351 636	6 969 875	
	ogółem		13 478 495	5 466 864	26 561 721	4 890 901	51 090 795	12719532	52 500 069	13664067	51 673 976	13883659	
	inwestycje										1 049 008		
	razem										52 722 984		
	dochody z tytułu gospodarowania majątkiem Gminy				501 031		236311		282 518		289446		638 920
	wydatki związane z gospodarowaniem				145 283		101144		24054		69898		96000

7. Struktura organizacyjna Urzędu Miejskiego w Szydłowcu

Podstawowymi komórkami organizacyjnymi Urzędu są Wydziały i samodzielne stanowiska.

W skład Urzędu wchodzi następujące komórki organizacyjne:

1. Wydział Organizacyjny
 - Referat Administracyjno-Kadrowy
2. Wydział finansowy
3. Wydział Podatków, Opłat Lokalnych i Kontroli Podatkowej
4. Wydział Edukacji, Rozwoju i Promocji
5. Wydział Zagospodarowania Przestrzennego, Budownictwa i Geodezji
6. Wydział Gospodarki Komunalnej
7. Wydział Spraw Obywatelskich i Społecznych
8. Straż Miejska
9. Pełnomocnik do spraw Ochrony Informacji Niejawnych
10. Stanowisko do spraw Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych
11. Stanowisko do spraw BHP i p.poż.
12. Komendant Gminny Ochrony Przeciwpożarowej.

Jednostki organizacyjne:

1. Administracja Oświaty
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
3. Miejskiej Wysypisko Śmieci
4. Zakład Budżetowy Gminy Administracja Budyneków Komunalnych

Gminne osoby prawne:

1. Szydłowieckie Centrum Kultury - Zamek
2. Ciepłownia Miejska
3. Wodociągi i Kanalizacja

Strukturę organizacyjną Urzędu, powiązania funkcjonalne i zależności służbowe przedstawia schemat organizacyjny Urzędu

SCHEMAT ORGANIZACYJNY Urzędu Miejskiego w Szydłowcu

